

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

ORTAOKUL İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN İNGİLİZCE
DERSİNDEKİ DEĞERLER EĞİTİMİ UYGULAMALARINA
YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Öznur PUSA

DİYARBAKIR- 2023

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

ORTAOKUL İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN İNGİLİZCE
DERSİNDEKİ DEĞERLER EĞİTİMİ UYGULAMALARINA
YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

HAZIRLAYAN

Öznur PUSA

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Taha YAZAR

DİYARBAKIR-2023

T.C
DİCLE UNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
DİYARBAKIR

Öznur PUSA tarafından yapılan “Ortaokul İngilizce Öğretmenlerinin İngilizce Dersindeki Değerler Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Görüşleri” konulu bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir

Jüri Üyesinin

Ünvanı

Adı Soyadı

Başkan: Doç. Dr. Faysal ÖZDAŞ

Üye: Doç. Dr. İsmail KİNAY

Üye: Dr. Öğr. Taha YAZAR

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 15/06/2023

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../..../20

Prof. Dr. Bahar BURTAN DOĞAN

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

(MÜHÜR)

BİLDİRİM

Tezimin içerdiki yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Öznur PUSA

15.06.2023

ÖNSÖZ

Eğitim sisteminin temel amaçlarından biri toplumun ortak değerlerini yeni nesillere aktarmak ve bu değerleri bireylere kazandırmaktadır. Değerler, özellikle 2005 yılından itibaren değişen ilköğretim programı ile planlı bir şekilde eğitim sisteminde yer almaya başlamıştır. Değerler eğitimi bireyde rastgele öğretilmemelidir. Belli bir plan dahilinde belli programlarla çocuklara değerlerin kazandırılması gerekmektedir. Bu araştırmada, ortaokul İngilizce öğretmenlerinin İngilizce dersindeki değerler eğitimi uygulamalarına yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmalarımın başından sonuna kadar tüm aşamalarda değerli katkıları ve yol göstericiliği için tez danışmanım, değerli hocam sayın Doç. Dr. Taha YAZAR'a çok teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimim sırasında derslerimizi yürüten, derin bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım değerli hocalarım, Sayın Prof. Dr. Behçet ORAL, Prof. Dr. Bayram AŞILIOĞLU, Prof. Dr. Ahmet ÇOBAN, Doç. Dr. İsmail KİNAY, Doç. Dr. Fırat Kıyas BİREL, Doç. Dr. Abidin DAĞLI'ya teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca önerileriyle tezime katkıda bulunan Doç. Dr. Faysal ÖZDAŞ'a da teşekkür ederim.

Araştırmaya katılan ve tüm sorularıma içtenlikle cevap veren, beni okullarında ağırlayan sevgili meslektaşlarıma teşekkür ederim. Sonsuz sabrı ve özverisi ile her zaman yanımda olan eşim Sıddık PUSA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Son olarak, hayatım boyunca önümde, yanımda ve her koşulda arkamda duran biricik aileme ve sevgili annem Zülfiye YANMAZ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Öznur
PUSA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
TABLO LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	x
1. GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	6
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	6
1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	8
1.5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	8
1.6. TANIMLAR	9
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. DEĞER KAVRAMI	10
2.2. DEĞERLERİN TEMELLERİ	12
2.2.1. Değerlerin Felsefi Temelleri	12
2.2.2. Değerlerin Toplumsal Temelleri	13
2.2.3. Değerlerin Psikolojik Temelleri	13
2.3. DEĞERLERİN ÖZELLİKLERİ	14
2.4. DEĞERLERİN İŞLEVLERİ	15
2.5. DEĞERLERİN SINIFLANDIRILMASI	16

2.5.1. Spranger'in Değerler Sınıflaması	16
2.5.2. Rokeach Değerler Sınıflaması	16
2.5.3. Schwartz'ın Değerler Sınıflaması	17
2.5.4. Kahle'in Değerler Sınıflaması	18
2.5.5. Nelson'un Değerler Sınıflaması	18
2.5.6. Allport, Vernon ve Lindzey'in Değerler Sınıflaması	18
2.5.7. Ülken'in Değerler Sınıflaması	18
2.6. DEĞERLER EĞİTİMİ	19
2.6.1. Değerler Eğitiminde Temel İlkeler	21
2.6.2. Değerler Eğitiminin Amacı	22
2.7. DEĞERLER EĞİTİMİ YAKLAŞIMLARI	22
2.7.1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi Yaklaşımı (Telkin Yaklaşımı)	23
2.7.2. Değer Açıklama Yaklaşımı	24
2.7.3. Değer Analizi Yaklaşımı	24
2.7.4. Ahlaki Muhakeme (İkilem) Yaklaşımı	25
2.7.5. Eylem/Davranış Öğrenme Yaklaşımı	26
2.7.6. Değerlerin Gizli Öğretimi Yaklaşımı (Örtük Program)	26
2.8. DEĞERLER EĞİTİMİNDE OKULUN ROLÜ	27
2.9. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA DEĞERLER EĞİTİMİ	29
2.10. İNGİLİZCE DERSİ VE DEĞERLER EĞİTİMİ	31
2.11. İNGİLİZCE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARI VE DEĞERLER EĞİTİMİ	33
2.12. 2018 İNGİLİZCE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI VE DEĞERLER EĞİTİMİ ...	34
2.13. DEĞERLERİN EĞİTİMİNDE ÖĞRETMENLERİN ROLÜ	38
2.14. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	39
2.14.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	39
2.14.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	45

3. YÖNTEM	51
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ	51
3.2. ÇALIŞMA GRUBU	52
3.2.1. Demografik Değişkenlere İlişkin Katılımcıların Dağılımı	53
3.3. VERİ TOPLAMA ARACI	56
3.3.1. Verilerin Toplanması	57
3.4. VERİLERİN ANALİZİ	58
3.5. GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK	59
4. BULGULAR	62
4.1. İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN İNGİLİZCE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ DEĞERLER EĞİTİMİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ	62
4.2. İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN İNGİLİZCE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN ÖNCELİKLİ OLARAK ÖĞRENCİLERE KAZANDIRILMASI GEREKEN DEĞERLERE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ	67
4.3. İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN İNGİLİZCE DERSİNDE DEĞERLERİN ÖĞRENCİLERE KAZANDIRILMASI SÜRECİNDE ÖĞRETMENİN ROLÜNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	71
4.4. İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN İNGİLİZCE DERSLERİNDE DEĞERLER EĞİTİMİNE YÖNELİK YAPILAN UYGULAMALARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	76
4.5. İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN İNGİLİZCE DERSLERİNDE DEĞERLER EĞİTİMİNE YÖNELİK YAPILAN UYGULAMALARDA KARŞILAŞTIKLARI PROBLEMLERE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	81
4.6. İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN İNGİLİZCE DERSLERİNDE DEĞERLER EĞİTİMİNİN ETKİLİ BİR ŞEKİLDE KAZANDIRILMASINA YÖNELİK ÖNERİLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	89
5. TARTIŞMA	98
5.1. İNGİLİZCE ÖĞRETİM PROGRAMINDA DEĞERLER EĞİTİMİNE İLİŞKİN TARTIŞMA	98

5.2. ÖNCELİKLİ KAZANDIRILMASI GEREKEN DEĞERLERE İLİŞKİN TARTIŞMA	100
5.3. ÖĞRETMENLERİN ROLÜNE İLİŞKİN TARTIŞMA	101
5.4. DEĞERLER EĞİTİMİ UYGULAMALARINA İLİŞKİN TARTIŞMA	102
5.5. KARŞILAŞILAN PROBLEMLERE İLİŞKİN TARTIŞMA	104
5.6. DEĞERLER EĞİTİMİNE YÖNELİK ÖNERİLERE İLİŞKİN TARTIŞMA	106
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	109
6.1. SONUÇLAR	109
6.2. ÖNERİLER	110
7. KAYNAKÇA	111
8. EKLER	130
EK-1 ORTAOKUL İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN İNGİLİZCE DERSİNDEKİ DEĞERLER EĞİTİMİ UYGULAMALARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ GÖRÜŞME FORMU	130
EK-2 MERKEZ İLÇE ORTAOKULLARINDA GÖREV YAPAN İNGİLİZCE ÖĞRETMENİ SAYISI	133
EK-3 ETİK KURUL İZNİ	134
EK- 4 ARAŞTIRMA İZNİ	135
EK-5 İNGİLİZCE ÖĞRETİM PROGRAMI DEĞERLER EĞİTİMİ BAŞLIĞI	136
9. ÖZGEÇMİŞ	137

ÖZET

Ortaokul İngilizce Öğretmenlerinin İngilizce Dersindeki Değerler Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Görüşleri

PUSA, Öznur

Eğitim Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı

Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Taha YAZAR

Haziran- 2023, x + 137 Sayfa

Bu araştırmanın amacı ortaokullarda görev yapan İngilizce öğretmenlerinin İngilizce dersindeki değerler eğitimi uygulamalarına yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Araştırmanın modeli nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasıdır. Araştırmanın çalışma grubu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır ili merkez ilçelerinde görev yapan ortaokul İngilizce öğretmenlerinden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu Diyarbakır ili merkez ilçelerinde (Bağlar, Kayapınar, Yenişehir ve Sur) devlet ortaokullarında görev yapan 50 İngilizce öğretmeninden oluşmaktadır. Çalışmanın örnekleme belirlenirken amaçlı örneklem yönteminden ölçüt örneklemden yararlanılmıştır. Katılımcı öğretmenlerin, İngilizce dersindeki değerler eğitimi uygulamalarına yönelik görüşlerini alabilmek için alanında uzman 9 akademisyen ve 7 öğretmenin görüşü alınarak oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde öğretmenler değerler eğitimi başlığının yeterli olduğunu ama kazanımlar içerisinde yeterince değerlere yer verilmediğini belirtmişlerdir. Değerler eğitiminin kazanımlarda yüzeysel kaldığını belirtmişlerdir. Öğretmenler programda yer alan saygı, sevgi ve sorumluluk değerlerinin öncelikli olarak öğrencilere kazandırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğu değerlerin öğrencilere kazandırılmasında kendilerini rol model olarak görmektedirler. Öğretmenlerin değerler eğitimi uygulamaları konusundaki görüşleri değerlerin doğrudan kazandırılması gerektiği yönündedir. Değerlerin kazandırılmasında öğretmenler en geleneksel yöntem olan düz anlatım yöntemini tercih etmektedirler. Bunun yanı sıra dersi eğlenceli hale getirebilmek için oyunlardan, videolardan, filmlerden yararlanmaktadırlar. Öğretmenler, değerler eğitiminin önündeki en önemli problemin, okulda öğretilen değerlerle toplumun değerlerinin uyuşmaması ve sınıf mevcutlarının kalabalık olmasının değerler eğitiminin etkililiğini azalttığı görüşündedirler.

Ailenin değerler eğitimi konusundaki eğitimlerinin yetersizliği ise öğretmenler için bir başka en büyük sorunlardan biridir. Öğretmenler, öneri olarak değerler eğitimi dersinin olması gerektiğini ve öğretmenlerin de konu ile ilgili hizmet içi eğitim almaları gerektiğini vurgulamışlardır.

Anahtar Sözcükler: Değer, Değerler Eğitimi, İngilizce Dersi, İngilizce Öğretmenleri

ABSTRACT

Secondary School English Teachers' Views on Values Education Practices in English Classes

The aim of this research is to examine the opinions of English teachers working in secondary schools on the practices of values education in English classes. The model of the research is the case study, one of the qualitative research methods. The study group of the research consists of secondary school English teachers working in the central districts of Diyarbakır province in the 2021-2022 academic year. The study group of the research consists of 50 English teachers working in public secondary schools in the central districts of Diyarbakır (Bağlar, Kayapınar, Yenişehir and Sur). While determining the sample of the study, the criterion sampling method, which is the purposive sampling method, was used. A semi-structured interview form, which was formed by taking the opinions of 9 academicians and 7 teachers who are experts in their fields, was used as a data collection tool in order to get the opinions of the participating teachers about the values education practices in the English lesson. As a result of the findings obtained, the teachers stated that the title of values education was sufficient, but not enough values were included in the achievements. They stated that values education remained superficial in achievements. The teachers stated that the values of respect, love and responsibility in the program should be given to the students as a priority. Most of the teachers see themselves as role models in gaining values to students. The views of teachers on values education practices are that values should be gained directly. In the acquisition of values, teachers prefer the most traditional method, the direct instruction method. In addition, they benefit from games, videos and movies to make the lesson fun. Teachers are of the opinion that the most important problem in front of values education is that the values taught at school do not match the values of the society and the crowded classrooms reduce the effectiveness of values education. The inadequacy of the family's education on values education is another major problem for teachers. As a suggestion, the teachers emphasized that there should be a values education course and that the teachers should receive in-service training on the subject.

Keywords: Value, Values Education, English Courses, English Teachers

TABLO LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1.	Çalışma Grubundaki Öğretmenlerin Okulları (N = 50)	53
Tablo 2.	İngilizce Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (N=50)	54
Tablo 3.	İngilizce Öğretmenlerinin Hizmet Sürelerine Göre Dağılımı (N=50)	54
Tablo 4.	Mezun Olunan YüksekÖğretim Programına Göre Dağılım (N=50)	55
Tablo 5.	Mezun Olunan Yükseköğretim Programı Alanına Göre Dağılım (N=50)	55
Tablo 6.	Öğretmenlerin İngilizce Dersi Öğretim Programını Değerler Eğitimi Yönünden Nasıl Değerlendirdiklerine İlişkin Görüşler	63
Tablo 7.	İngilizce Dersi Öğretim Programında Yer Alan Öncelikli Olarak Öğrencilere Kazandırılması Gereken Değerlere İlişkin Görüşler	67
Tablo 8.	İngilizce Dersinde Değerlerin Öğrencilere Kazandırılması Sürecinde Öğretmenin Rolüne İlişkin Görüşler	72
Tablo 9.	İngilizce Derslerinde Değerler Eğitimine Yönelik Yapılan Uygulamalara İlişkin Görüşler	76
Tablo 10.	İngilizce Derslerinde Değerler Eğitimine Yönelik Yapılan Uygulamalarda Karşılaşılan Problemlere İlişkin Görüşler	82
Tablo 11.	İngilizce Derslerinde Değerler Eğitiminin Etkili Bir Şekilde Kazandırılmasına Yönelik Önerilere İlişkin Görüşler.....	90

KISALTMALAR LİSTESİ

AEP :	Ahlaki Eğitim Programı
Akt. :	Aktaran
CEFR:	The Common European Framework of Reference for Languages “Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı”.
DETÖ :	Değerler Eğitimi Tutum Ölçeği
Ed. :	Editör
ELT:	English Language Teaching “İngilizce Dil Öğretimi”
ESL:	English As A Second Language “İkinci Bir Dil Olarak İngilizce”
İNDÖP:	İngilizce Dersi Öğretim Programı
KİA:	Kitle İletişim Araçları
MEB:	Millî Eğitim Bakanlığı
METK:	Milli Eğitim Temel Kanunu
Ö1...Ö20:	Çalışmada görüşmeye katılan öğretmenlere verilen kodlar
UNESCO:	United Nations Education Science And Culture Organization
SPSS :	Statistical Package for the Social Sciences
TDK:	Türk Dil Kurumu
TTKB:	Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
Vb. :	Ve Benzeri
Vd. :	Ve Diğerleri

1. GİRİŞ

Ortaokul İngilizce öğretmenlerinin İngilizce dersindeki değerler eğitimi uygulamalarına yönelik görüşleri konulu çalışmanın bu bölümünde öncelikli olarak problem durumu açıklanmaya çalışılmıştır. Daha sonra sırasıyla araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımları ile araştırma kapsamında kısa tanımlar sunulmuştur.

1. 1. PROBLEM DURUMU

Toplumsal yaşamın her geçen gün karmaşıklaşan yapısından ötürü değerler eğitimi, çeşitli çalışma alanlarında ilgi ve merak uyandıran bir konu olmuştur. İnsanlıkla ilgili çeşitli konularda, değerlerin önemi yinelenen bir tartışma konusudur. Bu değerler geçmişten günümüze önemini korumuş ve günümüzde de önemini korumaya devam etmektedir. Bireylere aynı çatı altında yaşamamanın önemini her fırsatta ortaya koyan ve aynı zamanda onları kültürel ortaklık bayrağı altında birleştiren temel öğeler değerlerdir (Kurtoğlu, 2019).

Günümüzde insanların eskiye oranla aynı ortamı daha fazla paylaşmak zorunda olduğu bilinmektedir. İnsanların bir arada yaşamak zorunda olmaları, toplum içinde yaşayan diğer insanlarla belirli sosyal ilişkiler kurmalarını gerektirmektedir (Yazar, 2019). Değerler, sosyal veya kültürel olarak kabul edilen normlar, standartlar ve davranış kurallarıdır. Bu anlamda değerler, bireyin sosyal çevresiyle olan ilişkilerini, davranışlarını, seçimlerini ve kişiliğini şekillendirir (Sezer, 2021). Değerler, bireylerin hayatındaki işaret levhaları gibidir. Tehlikeli yokuşlarda ve kaygan yüzeylerde hazırlıklı olmalarını sağlar ve bireyleri yönlendirir. Değerler göz ardı edildiğinde olumsuzlukların yaşanması kaçınılmazdır. Ayrıca değerler, kişinin varlık nedeninin farkında olmasına, yakın ve uzak çevresindeki olay ve durumları anlamlandırmasına ve değerlendirmesi için ölçütler oluşturmaya olanak sağlar. Değerler sayesinde insanlar aidiyet bilincine ulaşır. Değerlerin aktarımı ve etkin uygulanması ne kadar güçlü olursa, hedeflere ulaşma da o kadar başarılı olunur (Aydın ve Güler, 2020).

Yaşadığımız çağda her şey hızlı ve sürekli bir değişim içindeyken, değerlerde de bu değişim durumunun ciddi bir düzeyde olduğu görülüyor. Bu değişim özellikle çocukları ve gençleri etkilemekte ve sonuç olarak aileler için iş giderek zorlaşmaktadır. Bir toplum değerlerini kaybederse, değerleri ile bağları koparsa o toplum ayakta kalamaz. Modern çağ,

şiddet, hırsızlık, dolandırıcılık ve uyuşturucu kullanımını içeren yaygın sorunlarla doludur. Bunun ışığında genç bireylere sevgi, saygı, sorumluluk, hoşgörü, duyarlılık ve çok çalışma gibi değerlerin, olumsuz davranışlardan uzak durulması için aşılması elzem hale gelmektedir. Bu nedenle değerler eğitime olan ihtiyaç günümüz toplumunda çok daha önemli hale gelmektedir (Yel ve Aladağ, 2014).

Her millet ve her ülke kendi kültürel ve milli değerlerinin yanı sıra tüm dünyanın kabul ettiği saygı ve hoşgörü gibi temel değerleri gelecek nesillere aktarmak ister. Bunun için sistematik ve planlı araştırmalara ihtiyaç vardır. Bu aktarımı gerçekleştirmenin en sistemli yollarından biri eğitimle sağlanabilir. Değerlerin aktarımında uygulanan eğitime değerler eğitimi de denilmektedir (Başaranol,2017). Değerler, insanların nasıl davranacağını belirler, insanları iyi ve güzel yapar. Değerler, bireyi ve toplumu yönlendiren unsurlardır. Bu açıdan bakıldığında eğitim sürecinde değerler ve değerler eğitimi büyük önem taşımaktadır (Çakıroğlu, 2013).

Değerlerin kazandırılması noktasında eğitim sistemi ve bu süreçte uygulayıcıları konumundaki okullara önemli sorumluluklar düşmektedir. Ekşi' ye (2003) göre, okullar yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve sosyal davranışlarını etkileyebilmelidir. Çağın getirdiği istenmeyen durumlar karşısında okullar, öğrencilerine iyi seçimler yapma seçeneklerini gösterebilmeli ve aynı zamanda bu seçimleri yapma stratejilerini ve hedeflerini sunabilmelidir. Eğitimin amacı, günümüz gençliğinin karşılaşacakları krizlerle başa çıkmalarına ve değişen dünyada ortaya çıkacak fırsatları yakalamalarına yardımcı olmaktır (Saylor, Alexander ve Lewis, 1981) Bir toplumun geleceğinin, eğitilmiş ve karakterli insanlara bağlı olduğu ve insanların kendi başlarına güzel ahlak sahibi olamayacakları tartışılmaz bir gerçektir. Bu nedenle öğrenme çağındaki her bireyin uygun ahlaki kararlar ve davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değer ve davranışlarla donatmak kaçınılmaz olarak okulların temel amaçları arasındadır. Tüm dünyada, okullar gençlerin eğitiminin büyük bir bölümünü üstlenmiştir. Okullarda öğretimin büyük bir bölümü planlı etkinliklerden oluşmaktadır (Bloom,2016).

Değerlerin öğretimi ile ilgili çalışmalar birçok ülkede artmaktadır. Bu doğrultuda okulların öğrencilere doğru ile yanlış, iyi ile kötüyü ayırt etmeyi öğreteceği umulmaktadır. Bu nedenle eğitim ve öğretim etkinlikleri; doğruyu söylemek, bencil olmamak ve diğer insanları cesaretlendirmek içindir. Ancak bu değerleri sadece okulda kazandırmaya çalışmak yetersizdir. Çünkü öğrencilerin ahlaki davranışların nedenlerini görmeleri ve günlük

yaşamlarında karşılaşacakları ahlaki çatışmaların üstesinden gelmek için gerekli becerileri kazanmaları gerekmektedir (Fisher, 2000, akt. Çengelci, 2010). Ahlaklı çocuklar yetiştirmek için okullarda değerler eğitiminin verilmesi çok önemlidir. Değerler eğitimi kapsamlı bir şekilde kullanılan bir süreç, bir yaklaşımdır; bu eğitimin hem okul, hem ev hem de toplum ortamında elverişli bir şekilde yürütülmesi gerekir, tüm yandaşlar ve toplum buna dahil olur. Değerler eğitiminin temel amacı, özerk bireyler yetiştirmek, ahlaki değerleri anlamak ve bu değerlere uygun hareket etmeyi sağlamaktır (Rahayu, Aisha ve Sitepu ,2023). Okullar, tüm öğrencilerin etik kararlar alma ve bunları sözlü olarak ifade etme, başkalarının insanlık onuruna saygı duyma, başkalarına karşı saldırgan davranışlara karşı koyma ve başkalarına yardım etme becerilerini geliştirmelerine izin vermeye çalışmalıdır. Öğrenciler, başkalarıyla empati kurma yeteneğini geliştirmelidir (Thornbeg,2006).

Sosyal bir varlık olan insanın diğer insanlarla birlikte huzur ve sağlık içinde yaşamını sürdürebilmesi için toplumla bütünleşmesi ve toplum içinde yaşaması gerekmektedir. Bu, insanların sosyal yaşam, kültürel durum ve ahlaki kurallar gibi toplum üyeleri tarafından kabul edilen ilkelere uyması durumunda mümkündür. Bu ilkeler aile, sosyal çevre, okul gibi kurum ve araçlar aracılığıyla toplum üyeleri tarafından benimsenir. Bunlardan okullar, örgün eğitimin temel araçları olan öğretim programları aracılığıyla bu ilkeleri kazandırmayı amaçlar (Geylan, 2015). İlköğretimin amaçlarından biri, öğrencilere bilgi, beceri ve davranış kazandırmak, toplumun yaşam kalitesini ve refahını yükseltmek, genele eğitim sağlamak, kültür ve sanatın yaygınlaştırılması yoluyla toplumun devamlılığını sağlamaktır. İlköğretimin bu hedeflerinden yola çıkılarak, örgün eğitim kurumları için oluşturulan programlar aracılığıyla öğrencilere değerler öğretilir (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Modern dünyada akademik başarının yanı sıra dürüstlük, ahlaki değerlere uyum, saygı, iletişim, insan ilişkilerine dikkat gösterme, nezaket kurallarına uyma, iş disiplini, temizlik, düzen vb. değerler ön plana çıkmaktadır. Bir bütün olarak bireyler insanı insan yapan özelliklerin geliştirilmesine büyük önem verilir. Buna göre, öğretim sadece zihinsel becerilerle sınırlı değildir, aynı zamanda öğrencilerin duygu, tutum vb. bütüncül bir yaklaşımla davranış geliştirme süreci değerler eğitimi ile sağlanmaktadır. Yetiştirilecek bireylerin davranışlarında neyin doğru neyin yanlış olduğunu seçebilme yeteneği, hangi temel değerlere sahip olması gerektiği gibi durumlar doğrudan veya dolaylı olarak öğretim programlarında yer almaktadır (Aydın, 2010)

Değerler eğitiminin son yıllarda bu kadar ilgi görmesinin nedenlerinden biri

toplumsal değerlerin giderek daha fazla zedelenmesi ve kendi değerlerimizi kaybetmeye başlamamız olabilir. Bilim, sanayi ve teknolojinin hızla gelişmesiyle ve toplum kültürünün bozulmasıyla, cinayet, hırsızlık, terör, tecavüz, uyuşturucu madde kullanımı ve intihar gibi olaylar toplumda daha sık meydana gelmeye başlamıştır (Gündür, Başpınar ve Büyükkarcı, 2017). Çocuklar günden güne bu tarz şiddetten, sosyal sorunlardan ve birbirlerine saygısızlıktan etkilenmektedirler. Bu durumda birçok ebeveyn ve eğitimci, çözümün bir parçası olarak değerleri öğretmeye odaklanmaktadır. Bundan yola çıkarak çocuklar ve gençler sadece bilmeleri gerekenler konusunda değil, insan olma ve birlikte yaşama konusunda da eğitilmelidir. Eğitim; bireyin ruhsal, bedensel ve zihinsel bütünlüğünü ele almayı amaçlamalıdır. Sadece öğretme odaklı bir eğitim süreci, bireyin entelektüel gelişimine büyük katkı sağlayabileceği gibi, değerlerinden uzak, ahlaken zayıf bir hayat yaşamasına da neden olabilir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022). Kaliteli eğitim, insanı bir bütün olarak algılar ve bilişsel alanın yanı sıra duyuşsal alanı da içeren eğitimi destekler (Demirhan İşcan, 2007)

Değerler eğitimi, Yaşaroğlu'nun (2018) belirttiği gibi duyuşsal öğrenme çatısı altında yer almaktadır. Ne yazık ki, duyuşsal alandaki hedefler her düzeydeki eğitimde genellikle göz ardı edilir. Bu hedeflerin yapılandırılmış bir planlama ile öğretim programına dahil edilmesi ve değerler eğitime yönelik kaliteli çalışmalara öncelik verilmesi çok önemlidir (Kunduroğlu, 2010). Bu durum, okullarımızda değerler eğitiminin sistematik ve etkin bir şekilde yürütülmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Okulun en büyük görevlerinden biri, bireylerin toplumdaki büyük sorunların çözümüne katkıda bulunan değerleri görmelerine ve netleştirmelerine yardımcı olmaktır. Okul değer gelişiminin önemli unsurlarından biridir. Program sayesinde öğrenciler daha önce evde ve okulda karşılaşmadıkları değerlerle karşılaşma fırsatı bulmaktadır. Okullar ayrıca öğrencilerin arzu edilen değerlere sahip insanlar olmaları için fırsatlar sağlamalıdır (Brodbelt, 1971). Öğrenciler, öğretmenlerini, arkadaşlarını ve okul ortamını gözlemleyerek, bilinçli veya bilinçsiz olarak değerler edinirler. Sonuç olarak okul ortamı, değerlerin uygun şekilde kazanılmasını kolaylaştırmada bütünleyici bir rol oynamaktadır. Ayrıca okullar, olumlu tutum ve davranışlar geliştiren, iyi tanımlanmış bir öğretim programıyla öğrencilerine hem ulusal hem de evrensel değerleri aşlamayı amaçlamaktadır (Çengelci, Hancı ve Karaduman, 2013).

Değerler eğitimi günümüzde hemen hemen tüm gelişmiş ülkelerde tartışılmaktadır. Bazıları örtük programlardan, bazıları değerlerin daha fazla açıklığa kavuşturulmasından ve bazıları ise değerlerin ahlaki sonuçlarından söz eder. 1974 yılına kadar hiçbir okulun hiçbir programında ahlaki eğitim ve öğretime rastlamak mümkün değildir (Tezcan, 2018). Okulda değerler konusu sürekli bir tartışma konusu olmaktadır. Programı hazırlayanlar da dahil olmak üzere toplumdaki herkes okullara değerlerle ilgili görevler verir, ancak ayrıntılı açıklamalar bazen yapılmamaktadır. Ulusoy ve Dilmaç'a göre (2018) okullarda değerlerin ve karakterin rolü her zaman tartışmalıdır. Her öğretmen değerleri öğretir. Toplumun değerler eğitimi konusundaki görüşleri nadiren tutarlıdır. Karakter eğitimi, değerleri ve değer kazanma sürecini içerir. Örtük program öğretiminin en güçlü aracıdır. Okullarda değerler eğitiminin eksik verilmesinin temel nedenlerinden biri, bazı öğretim programlarında öğretim içeriğinin değerler eğitiminden ayrılmasıdır. Dolayısıyla değerleri barındırmayan bir öğretim programının başarılı olması beklenemez (Lewis, Robinson ve Hays, 2011).

Okullarda yürütülen değerler eğitimi etkinlikleri, okutulan derslerin programlarına dayanmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'de okullarda tüm derslerde değerlerin kök değerler olarak yer alması 2018 yılında yenilenen programda yapılan köklü değişiklikle gerçekleşmiştir. Bu değişikliğin gerçekleşmesi gereksinimler dikkate alınarak oluşturulmuştur. Çağın ve toplumun ihtiyaçlarına göre yenilenen programlarda “Değerlerimiz” adında bir başlık yer almaktadır ve bu başlık on temel değerden (adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, iyilikseverlik) oluşmaktadır (MEB, 2018).

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan öğretim programında yer alan değerler eğitiminin incelenmesi açısından yapılan çalışmalara ilişkin alanyazın incelendiğinde Hayat Bilgisi, Türkçe, Sosyal Bilgiler, Tarih, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi derslerde değerler eğitiminin çalışıldığı ve bu derslerde değerlerin nasıl ele alındığı ile ilgili çalışmaların ön plana çıktığı görülmektedir. (Gömleksiz ve Cüro, 2011; Kaymakcan ve Meydan, 2011; Keskin, 2012; Çekin, 2012; Balcı ve Yelken, 2013; Güven, 2013; Çengelci, 2017; Bahçe, 2010; Demir ve Demirhan İşcan, 2007; Kabapınar, 2007; Keskin ve Keskin, 2009; Narin, 2007; Şimşek, 2013; Uzunkol, 2014; Softaoğlu, 2023; Arslan, 2023; Coşkun, 2022). Yapılan alanyazın incelemelerinde sınırlı sayıdaki yayın ve araştırmalar dışında (Kaliyeva, 2015; Altunal, 2015; Başaranol, 2017; Bal, 2018; Baydır,

2018; Aslan, 2019; Aydın, 2020, Budak, 2021) yabancı dil öğretim programının değer eğitimi uygulamaları açısından incelendiği pek fazla çalışmaya rastlanmıştır.

İngilizce dersinde değerler eğitimi uygulamalarını en iyi değerlendirebileceklerin dersi yürüten öğretmenler olduğu düşüncesinden hareketle, İngilizce dersi öğretmenlerinin değerler eğitimi uygulamalarına yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi için öğretmen görüşlerinin alınması önem arz etmektedir. Öğretmenlerden elde edilen görüşler doğrultusunda değerler eğitimi uygulamalarının mevcut durumun belirlenmesinin ve bu konudaki önerilerinin alınmasının alanyazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

1. 2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı ortaokullarda görev yapan İngilizce öğretmenlerinin İngilizce dersindeki değerler eğitimi uygulamalarına yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda, araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Ortaokullarda görev yapan İngilizce öğretmenleri İngilizce dersi öğretim programını değerler eğitimi yönünden nasıl değerlendirmektedir?
2. Ortaokullarda görev yapan İngilizce öğretmenlerinin İngilizce dersi öğretim programında yer alan öncelikli olarak öğrencilere kazandırılması gereken değerler hakkında görüşleri nelerdir?
3. Ortaokullarda görev yapan İngilizce öğretmenleri İngilizce dersinde değerlerin öğrencilere kazandırılması sürecinde öğretmenin katkısı hakkında neler düşünülmektedir?
4. Ortaokullarda görev yapan İngilizce öğretmenleri İngilizce derslerinde değerler eğitimine yönelik ne tür uygulamalar yapmaktadır?
5. Ortaokullarda görev yapan İngilizce öğretmenlerinin değerler eğitimi uygulamalarında karşılaştığı problemleri nelerdir?
6. Ortaokullarda görev yapan İngilizce öğretmenlerinin İngilizce dersinde değerlerin etkili bir şekilde kazandırılmasına yönelik önerileri nelerdir?

1. 3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

İnsanların bilinçaltında var olan değerlerin oluşmasını ve şekillenmesini, göstergesel açıdan değer elde edilmesini sağlayan dildir. Dilin kendisinin yarattığı sistematik anlam nedeniyle, bireyin değer algısı gerçekleşir. Kişisel değerlerin doğru anlaşılması ve

uygulanması, içinde yaşadıkları sosyal dilin doğru öğrenilmesiyle de ilgilidir. Bu nedenle doğru dil eğitimi, milli ve evrensel değerlerin eğitiminde öncelik verilmesi gereken temel unsurlardan biridir. Dili her yönüyle öğrenen ve dile hâkim olan bireyler, değer eğitimi aşamasında daha kalıcı davranışlar gösterebileceklerdir. Bu nedenle dil bir nevi değer olarak görülmeli ve özellikle dil eğitim programlarında dilin değeri en üst düzeye çıkarılmalıdır (Kara, 2018).

Değerler büyük ölçüde dil aracılığıyla iletilir ve bu da dilin aktarım gücünün hayati bir bileşeni haline getirir. Bireyin ana dili, anlama, biliş, diyalog ve sosyalleşme kaynağı olarak hizmet ederken aynı zamanda değerlerin kazanılmasında ve aktarılmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca yabancı dil eğitimi, ulusal değerlerin kazanılması ve kültürler arası değerlerin desteklenmesi için güçlü bir araç olabilir (Aslan, Coşkun ve Önder, 2019). Türkiye'de 2018 yılında güncellenen ilkökul ve ortaokul İngilizce dersi öğretim programı, sadece hedef dile ait kural ve kelimelerin öğretimini vurgulamamaktadır. Dili bir iletişim aracı olarak kullanmayı ve hayata yakın olmayı hedefleyen İngilizce dersi öğretim programında bu duruma paralel olarak değerlerin kazandırılmasına da yer verilmektedir (MEB, 2018). Değerlerin aktarımında dilin önemli bir etkisi vardır. Dil, bir toplumun sadece iletişim aracı değil, aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı ve kültür aktarıcısıdır (Özbay, 2002). Kültürü yaymak ve anadili konuşanların bakış açısını anlamak için o kültürün değerlerinin farkında olmak ve değerler eğitimine katılmak önemlidir.

Toplumlar, kendi çerçevesi içinde çeşitli kültürel ve sosyal normları kapsayan birleştirici bir güç olarak hareket eder. Bunu, toplumda mevcut olan çeşitli yaşam biçimlerini kabul ederek ve kucaklayarak ve aynı zamanda bu paylaşılan değerlere ait olma ve saygıyı neyin oluşturduğuna dair ortak bir anlayışı teşvik ederek başarır. Bu birlik, ortak bir dil ve ortak bir ulusal kimlik duygusuyla beslenir. Ayrıca, bünyesinde barındırdığı sosyal ilkeleri benimsemenin ve korumanın önemi konusunda artan bir farkındalığı teşvik eder. Bu kültürel ilke ve değerler, ulusları diğer uluslar arasında benzersiz ve farklı kimliklerini oluşturma, onları ayırma ve bağımsızlıklarını sağlama konusunda güçlendirir. Kültürel normların ve değerlerin kaynaşması, bir toplumun yaşanabilirliğini ve genel kalitesini büyük ölçüde artırarak sürdürülebilir ilerlemeye olanak tanır. Ancak milletler arasında gerçek dayanışma ancak ortak bir dil altında birleştğinde olur (Akar, 2017).

Değerler eğitimi, eğitim sistemi içinde önemli bir yere sahiptir ve öğrencilerin sosyal ve kültürel gelişimlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Sonuç olarak, eğitim sisteminin bir

parçası olan İngilizce öğretmenleri, değerler eğitimi konusunda yeterli bilgi, kaynak ve deneyime sahip olmalıdır. Ayrıca, İngilizce dersleri artık ilkokul 2. sınıftan itibaren verilmeye başlanmıştır. Bu nedenle İngilizce öğretmenleri, sınıf öğretmenlerinin yanı sıra öğrencilerde değerlerin oluşumuna aktif olarak katkıda bulunur. Ayrıca, farklı kültürlerle maruz kalmaları nedeniyle, İngilizce öğretmenleri öğrencilerinin karakterini ve değerlerini şekillendirmede hayati bir rol oynamaktadır. Bir dili edinmek aynı zamanda o dille ilişkili kültür hakkında içgörü kazanmayı da içerir. Dolayısıyla öğrenciler bir yabancı dili öğrenirken aynı zamanda o dilin ağırlıklı olarak konuşulduğu ülkenin kültürü, yaşam tarzı ve gelenekleri hakkında da bilgi sahibi olurlar.

Ortaokul kademesinde görev yapmakta olan İngilizce öğretmenlerinin değerler eğitimi uygulamaları hakkında görüşlerinin değerler eğitiminin geliştirilmesi gerekli olabilecek düzenlemelerin yapılmasına yardımcı olacağı ve konuyla ilgili araştırmalara katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada mevcut durumun belirlenmesi, öneriler doğrultusunda geliştirilebilmesi ve İngilizce öğretmenlerinde değerler eğitimi farkındalığının artırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca değerler eğitiminin İngilizce derslerinde daha etkin bir biçimde ele alınması konusunda da katkı sağlayabileceği beklenmektedir.

Yapılan her çalışmanın yeni çalışmalara ışık tutacağı beklenmektedir. İngilizce dersindeki değerler eğitimi uygulamaları açısından daha verimli süreçlerin düzenlenmesine veya olası yaşanabilecek sorunların çözümünde katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

1. 4. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma, 2021-2022 eğitim öğretim yılı Diyarbakır ili merkez ilçelerindeki (Kayapınar, Sur, Yenişehir ve Bağlar) Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı devlet okullarının ortaokul kademesinde görev yapmakta olan İngilizce öğretmenlerinin görüşleriyle sınırlıdır. Araştırma Diyarbakır ilinde ortaokullarda İngilizce dersi veren 50 öğretmen ile sınırlıdır. Araştırma, görüşmeler sırasında belirtilen öğretmen görüş ve önerileri ile sınırlıdır.

1. 5. VARSAYIMLAR

Araştırmanın planlanıp yürütülmesinde şu varsayımlardan hareket edilmiştir.

1. Katılımcıların görüşme formundaki soruları doğru anladıkları varsayılmıştır.
2. Katılımcıların görüşme formundaki soruları içten cevapladıkları varsayılmıştır.

1. 6. TANIMLAR

Değer: Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet (TDK, 2021).

Değerler Eğitimi: İnsana özgü olanakları, insanı insan yapan ve diğer canlılardan ayıran olanakları başka bir deyişle insana özgü bütün etkinlikleri insansal etkinlikler olarak amaçlarına uygun tarzda gerçekleştirebilecek duruma yardımcı olan eğitim değerler eğitimidir (Ulusoy ve Dilmaç, 2018).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölüm, araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan kavramların açıklanması, ilgili araştırma ve yayınlardan oluşmuştur. Araştırmanın kuramsal kısmında aşağıdaki alt başlıklarda bilgiler sunulmaktadır.

2. 1. DEĞER KAVRAMI

Eğitim ve değerler arasında ontolojik bir bağlantı vardır. Değerler olmadan eğitim olmaz, eğitim olmadan değerler ve neyin değerli olduğu konusunda farkındalık ve duyarlılık oluşturmak mümkün değildir (Ergen, 2017). Değer kavramı sosyal bilimlere ilk kez Polonyalı sosyolog Znaniecki tarafından tanıtılmıştır (Kaygana, Yapıcı ve Aytan, 2013).

Türk diline göre değer kelimesinin etimolojisine baktığımızda Divan-ı Lügat-i Türk'te (1070) "değer" kökünden türemiştir ve kıymet anlamı taşımaktadır. Eski Türkçede (Orta Asya Türkçesi yazılışı) “teg+ar” olarak kullanıldığı ve eşit olmak, bedel olmak anlamında kullanıldığı görülmektedir (Nişanyan, 2009). “Değer” Türkçe sözlükte bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha olarak geçmektedir (TDK, 2021).

Değeri tanımlamak, soyut doğası ve kesin, sınırlı bir tanımın olmaması nedeniyle karmaşık bir iştir. Ayrıca, kavram çeşitli disiplinler tarafından incelenmiş olup, açık bir açıklama sağlama girişimlerini daha da karmaşık hale getirmektedir (Dilmaç ve Ulusoy, 2018). Farklı araştırmacılar yaptıkları çalışmalar sonucunda birçok tanım ortaya koymuşlardır. Değerler, toplum tarafından uzun süredir iyi olarak kabul edilen ve onaylanan temel inanç, davranış ve tutumlardır. En genel anlamda, bir kişinin hayatında sahip olduğu erdemler olarak kabul edilirler (Gamage, Dehideniya ve Ekanayake, 2021). Değerler, kendi içinde 'iyi' kabul edilen şeyler (güzellik, doğruluk, sevgi, dürüstlük ve sadakat gibi) ve kişisel veya sosyal tercihler olarak çeşitli şekillerde tanımlanmıştır (Halstead, 1996).

Raths, Harmon ve Simon (1966), değerleri inançlar, bireyin gurur duyduğu, herkesin önünde onaylamaya istekli olduğu, ikna olmadan alternatifler arasından düşünceli bir şekilde seçilmiş olduğu ve tutum veya duygular, Fraenkel (1977) değerleri hem duygusal taahhütler hem de değer hakkındaki fikirler olarak değerlendirir. Schwartz (1994) değeri, belirli durumları aşan, davranışların, insanların ve olayların seçimine veya değerlendirilmesine rehberlik eden ve bir değer öncelikleri sistemi oluşturmak için diğer değerlere göre önem

derecesine göre sıralanan, arzu edilen son durumlara veya davranış biçimlerine ilişkin bir inanç olarak tanımlamaktadır. Schwartz ve Bilsky'e (1994) göre değerler inançlardır. Ancak nesnel duygulardan tamamen arınmış fikirler niteliğine sahip değildirler; etkinlik kazandıklarında duygularla iç içe olurlar. Değerler, bireyin amaçları ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış kalıpları ile ilgilidir. Değerler, belirli eylem ve durumların üzerindedir. Değerler, davranışların, insanların ve olayların seçimine veya değiştirilmesine rehberlik eden standartlar olarak hizmet eder. Değerler değişime açık yapılardır (Akt: Kuşdil ve Kağıtcıbaşı, 2000).

Dilmaç ve Ulusoy (2018) değeri bir şeyin önemini, bir şeyin kıymetini, yüksek ve kullanışlı niteliğini belirleyen soyut bir ölçü, Ulusoy ve Arslan (2019) ise değeri, bireylerin diğer insanların değerlerini, sosyal gerçekleri ve şeyleri ölçmek için kullandıkları kriterler olarak tanımlamaktadır. Tezcan'a göre (2018) değerler, insan davranışını ele alır ve yorumlar. Bir şeyin önemini, bir şeyin kıymetini yüksek ve kullanışlı niteliğini belirlemeye yardımcı olan soyut ölçüdür. Kişinin nesneyle olan bağlantısında isteyen, ihtiyaç duyan bir varlık olarak görünen şeydir. Yaman ise (2016) değeri, insanı değerli kılan üstün nitelikler ve donanım olarak değerlendirir. Değerler, neyin iyi neyin kötü olduğuna dair bir yoruma dayanan yargılardır. Adil bir yaşam kavramlarına atıfta bulunurlar. Değerler zevke dayalı kişisel tercihler değildir, bir kişinin çevresiyle nasıl ilişki kurduğuna dair az çok açık ve sistematik fikirlere dayanan yargılardır (Veugeliers ve Vedder, 2003).

Bozkurt (2019) değer kavramını, bireyin yaşamını etkileyen, toplum içinde uyumlu yaşamasını sağlayan ve davranışlarına yön veren ortak düşünceler olarak tanımlamaktadır. Aydın ve Akyol Güler ise (2020) bir şeyin değerini, yani niteliğini söylediğimiz gibi; arzu edilen, insanların hayatına yön veren ve bizim için önemli olan hedeflerimize de değer diyebildiğimizi belirtmişlerdir. Yazar ve Lala (2020) ise davranışlarımıza yön veren ve bize yol gösteren değerleri, toplumdaki insanların uyması gereken ve toplumun kabul ettiği kurallar olarak belirtmektedir. Bulut'a göre (2011) değer, bireyin yaşamla ilgili kararlar almasına, gelişen olaylar hakkında yorum yapmasına ve çevresinde kendisini etkileyen durumlar hakkında yargıda bulunmasına rehberlik eden ve destekleyen inanç unsurlarıdır. Erdem'e göre (2003) değer, belirli bir durumu diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlanır. Değerler, davranışların kaynağı olan ve onları yargılamaya hizmet eden anlayışlardır. Değerler ayrıca bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen durumları belirtir.

Değerlerle ilgili yapılan tanımlara genel olarak bakıldığında değerlerin aktif olarak görüşlerimize, yaşamlarımıza ve davranışlarımıza yön veren olgular olduğu söylenebilir.

2.2. DEĞERLERİN TEMELLERİ

Yaşamın her alanıyla temas halinde olan ve bu nedenle birçok tanımı ve boyutu olan değer kavramı, aynı zamanda bireyle de doğrudan ilişkilidir. Bireyler hem değer kavramını şekillendirmekte hem de doğrudan veya dolaylı olarak değer kavramından etkilenmektedir. Bu etkileşim bazen felsefi hareketlerde, bazen toplumsal hayatta, bazen de psikolojik süreçlerde kendini gösterir.

2.2.1. Değerlerin Felsefi Temelleri

Değer kavramının sosyal bilimlerde farklı disiplinler tarafından ele alınmış olması bir uzlaşma tanımı oluşturmayı zorlaştırmaktadır. Ancak kavramın bugünkü anlamını felsefeye borçlu olduğu açıktır. Alman metafizikçi Windelband bu fikri bir adım daha ileri götürerek felsefeyi genel olarak bir "değer felsefesi" olarak gördüğünü belirtir (Kurttaş, 2017). Felsefi bir kavram ve felsefenin bir alt alanı olarak etğin değeri de eğitim uygulamalarında tartışılan önemli bir konudur. Değerler eğitimi, felsefe ve eğitim arasındaki ortak temalardan biridir ve eğitim felsefesindeki en önemli konulardan biridir (Çetin ve Balanuye, 2015).

Felsefe tarihinde değer sorununun tartışılması birkaç başlık altında toplanabilir: Değer nedir? Değerler bilimsel ve objektif olarak incelenebilir mi? gibi tüm bu soruların cevapları çerçevesinde felsefe tarihinde değer tartışmaları nesnel değer anlayışı ve öznel değer anlayışı olarak iki başlık altında toplanabilir. Nesnel değer anlayışına göre değer, öznenen bağımsız bir varlığa ve gerçekliğe sahiptir. Öznel değer anlayışına göre değer varlığı onu oluşturan bir özneye atfedilir ve bu özne bir birey ya da toplum olabilir (Gündoğan, 2007).

Eğitimciler konuyu açıklama bağlamında örtüşmeyen bu felsefi akımlardan bir veya birkaçını benimseyerek ya da bunlardan farklı olarak kendi değer yargılarını ifade ederler. Dolayısıyla geleceğin toplumu bir veya daha fazla kişinin aldığı kararlarla şekillenmektedir. Sorumluluğa sahip karar vericiler, verdikleri her kararın arkasında ne olduğunu ve değerlerinin bu kararları ne ölçüde etkilediğini, karar verme sürecinde hangi kriterleri izlediklerini ve neden böyle bir sonuca vardıklarını bilmelidirler (Akbaba Altun, 2003).

Felsefi akımlara göre yorumlanan değerlerin felsefi temelleri olduğu kadar toplumsal temelleri de vardır.

2.2.2. Değerlerin Toplumsal Temelleri

Değerler, sosyologlar arasında en çok tartışılan konulardan biridir. Pozitivist sosyoloji ekollerinin etkisi altında uzun süre değerleri incelemekten kaçınan sosyologlar, toplumsal gerçekliği olmayan ve bilimsel olarak ele alınamayan değerlerin sübjektif ve ahlaki kriterlerle incelenebileceğini savundular. Ancak Weber'in "verstehende" (anlayış) sosyolojisi ve Protestan ahlak tezinin de etkisiyle değerlerin önemli bir toplumsal olgu olduğu ve bilimsel analiz ve incelemeye tabi tutulabileceği vurgulanmıştır. Özellikle son 10-15 yılda toplumsal değer çalışmaları sosyolojinin önemli bir çalışma alanı haline gelmiştir (Özensel, 2004).

Fichter'e göre toplumsal değerleri incelerken başlı başına bir değer olan nesnenin kendisine, nesnenin toplumsal ihtiyaçları karşılayabilme yetisine ve insanların nesneden duydukları doyuma ve beğeniye odaklanılmalıdır (Fichter, 2009).

Sosyal değerler; toplumun devamlılığını ve bütünlüğünü sağlamak ve sürdüren ilke ve inançlardır. Bu açıdan değerler, toplumsal hayatta neyin istenip neyin istenmediği, neyin sevilip neyin sevilmediği, neyin doğru neyin yanlış olduğunu belirleyen temel standartlardır.

2.2.3. Değerlerin Psikolojik Temelleri

Farklı disiplinler tarafından çeşitli şekillerde ele alınan değer kavramı felsefede bir varlık, sosyolojide ise kültürel ve toplumsal değişim kavramlarıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Psikolojinin değer kavramını ele alış biçimi birey odaklıdır ve daha çok bireylerin gelişimini ve bireysel tutumların etkilerine odaklanır.

Psikoloji, değer sorunuyla felsefeden farklı bir şekilde ilgilenir. Değerin psikolojideki önemi, nesnel bir temele dayanıp dayanmadığı değil, insan davranışına rehberlik etme rolündedir (Güngör, 1993). Değer kavramının psikolojideki kullanımına gelince, Allport (1968) ve Rokeach'ın (1973) yaklaşımları bizim için aydınlatıcıdır. Çünkü her iki araştırmacı da değerler konusunda önemli çalışmalar yapmış ve hatta değerlerin incelenmesiyle bu iki isim yan yana anılmıştır (Yapıcı ve Zengin, 2003).

Allport (1968), değerleri, benlikle ilgili olarak algılanan anlamlar olarak tanımlar. Bir şeyi değerli görmek, onu psikolojik olarak tercih etmek demektir, ona bağlanmak, ona ulaşmak veya sürdürmek için belli bir çaba göstermek demektir. Rokeach'a (1973) gelince, öncelikle değerlerin değerler sistemi içinde organize edildiğini söylüyor. Değerler sistemi ise bireylerin üstün tuttıkları davranış ve dünya görüşlerinden oluşan bir organizasyon

olarak tanımlanabilir. Bu anlamda değerler, ayırt edici kişisel ve sosyal davranış veya yaşam amacı hakkında kalıcı inançlardır. Bu inançların en önemli özelliği, kendileriyle çelişmekte olan davranışa veya diğer inançlara öncelik vermektir (Yapıcı ve Zengin, 2003).

İnsanların ve grupların değerlerini tanımak, onların tutum ve davranışlarını anlamamızı sağlar. Duygusal olarak stresli herhangi bir durumda istenen davranışı gerçekleştirmek doyumla sonuçlanırken, istenen davranışı yapmamak doyumsuzluğa yol açar. Bu durumda, bireylerin davranış ve tutumlarını tahmin edebiliriz. Psikolojik olarak beslenme, giyinme, barınma gibi temel ihtiyaçlar bizim için en değerli olanlardır. Bu durumda ihtiyaçlar insanların tutum ve davranışlarını kontrol edecektir (Şerif,1998; Akt: Ulusoy ve Dilmaç, 2018).

Değer kavramı, insanların duygu, düşünce ve davranışlarıyla yakından ilgilidir. Psikolojinin insan davranışlarını ve zihinsel süreçleri inceleyen bir bilim olduğu göz önünde bulundurulursa, değer kavramının kaçınılmaz bir psikolojik bir yönü olduğu daha iyi anlaşılabilir.

2.3. DEĞERLERİN ÖZELLİKLERİ

Değer kavramını daha iyi anlamak ve bu konuda farkındalık yaratmak için değerlerin özelliklerini bilmek önemlidir. Bu konuda alanyazında değerlerin özelliklerini farklı açılardan ele alan görüşler bulunmaktadır.

Schwartz'a (1992) göre değerler paylaşılır, soyutlanır ve kalıcıdır. Değerler bir seçim ve bir inançtır. Değerler, birleştirici olgulardır. Toplumun sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ve bireylerin iyiliği için düşünülen kriterlerdir. Daha soyut ve genel bir karaktere sahip olan değerler bu yönüyle normlardan farklılık gösterir. Değer, normu içerir. Değerler, sadece farkındalık değil, duygular hakkındaki yargılardır. Yani değerler hem zihinsel yönleri (arzu ve eylem yönleri) hem de duygusal yönleri gösteren ifadelerdir. Değerler, inançların, olayların ve davranışların seçimine veya değiştirilmesine rehberlik eden standartlardır. Değerler kültürel olarak şekillenir. Bu açıdan değerler kültürün temelini oluşturmaktadır.

Tezcan'a (2018) göre değerler grubu oluşturan kişiler tarafından kabul edilmiştir. Bireyin yargısından bağımsızdırlar. Grubun tüm üyeleri tarafından paylaşılır. Temel sosyal ihtiyaçların karşılanmasında önemli bir rol oynarlar. İnsanlar inandıkları değerler için büyük özveride bulunurlar. İnsan algısında yeri olan değerler sosyokültürel soyut olgulardır ve diğer nesnelerden farklıdırlar. Fichter'e (2009) göre değerler, kültüre ve topluma önem veren

ölçütlerdir. Değerler paylaşılır; Çoğu insan değer konusunda hemfikirdir. Kimsenin kararına bağlı değildir. İnsanlar, ortak iyinin korunması ve sosyal ihtiyaçların karşılanması için değerleri gerekli olarak algırlar. Değerler coşkuyla bir arada var olur; İnsanlar değerler için fedakârlık yapar, savaşı ve hatta ölür. Değerler, kişilerarası fikir birliği ve uzlaşma gerektirir. Diğer değerli nesnelerden kavramsal olarak soyutlanabilir. Değerler, bireyi çevreleyen kültürün içeriğinin bir parçasıdır. Toplumsal rol, değerleri ifade etmenin ve simgeleştirmenin temelidir. Bu nedenle değerler sosyaldır. Toplum, rollerini sosyal değer dereceleriyle çevreler ve bireyler davranış kalıplarını bu değerlere göre tanımlamalıdır. Değerler, davranış kalıplarının normları veya standartları gibidir.

Öte yandan Aydın ve Akyol (2020) değerleri, tanımı ve işlevi itibariyle tarihsel bir birikimden oluşan, köklü inançlar olarak görmektedir. Değerler üzerinde anlaşmaya varılır. Değerler toplumsal hayatın düzenlenmesinde rol oynar. Bunlar sosyal kontrolün unsurlarıdır. Kültürel sürekliliği sağlarlar. Çevre ile etkileşim yoluyla işlevsellik kazanırlar. Motive edici ve teşvik edicidirler. Bireylere sosyal rolleri seçmede rehberlik ederler. Farklılıkların kesiştiği noktada ortak bir anlayış temeli oluştururlar. Değerler öğrenilebilen ve öğretilen gerçeklerdir. Sentetik ve birleşiktirler. Hızlı ve kasıtsız değişiklikler de çatışmaya yol açabilir. Dayanışma araçlarıdır. Değerler yaşayan ve onları yaşatan insanlardır ve bu bakımdan değerler insanlardır. Bireyleri hedef ve yön belirleme konusunda etkilerler. Değerler insanlara bakış açısı sağlar.

Yukarıda özellikleri verilen değerlere baktığımızda şu sonuca ulaşabiliriz: Değerler birey ve toplum hayatının ayrılmaz bir parçasıdır. Birey ve toplumun, bütün tutum ve davranış kalıplarının şekillenmesinde, güçlenmesinde ve yönlenmesinde belirleyici bir katkı sağlamaktadır. Değerlerimiz hayatımızı yönlendirir. Hayatımızın temel ilkeleri, değerlerimizi nasıl gördüğümüze ve dünyayı nasıl gördüğümüze bağlıdır. Değerler, yalnızca günlük eylem ve davranışlarımıza yön veren ilke ve standartlar olarak değil, aynı zamanda genel yaşam tarzımızı ve yönümüzü etkilemede ve belirlemede de önemlidir.

2.4. DEĞERLERİN İŞLEVLERİ

Değer, TDK' de (2023) bir görevi ifade eden işlev, sosyolojide her toplumsal olguyu yerine getiren bir görev anlamına gelir. Sosyolojide, insan unsurunu tanımanın, onun işlevini bilmeye bağlı olduğuna dair bir kural vardır. Tabii ki, değerler bir istisna değildir. Değerin işlevi, "tüm insani olayların gerçekleşmesini belirleme" olarak ifade edilebilir. Siyasi, estetik, sosyal, ailesel, tüm insani olaylar değerler üzerine kuruludur. Toplumsal olguların

ardındaki bazı değerler, toplumsal koşullar ve dolayısıyla süreç nedeniyle tersine çevrilebilir biçimde üretilmiş olsa da belirleyicilik zayıf olabilir ama bu sonucu değiştirmez (Aydın,2011).

Değerler, toplumsal yaşamda önemli özelliklere ve bu özelliklere bağlı olarak yerine getirdikleri çeşitli işlevlere sahiptir. Gökçe'ye göre (1994; Akt: Özensel, 2003) değerler bilinçli ve amaçlı davranışın genel ölçütleridir. Değerler kültürel olarak şekillenir ve kültürel olarak yönlendirilir. Değerler kültürün temelini oluşturur. Değerler insanlarla özdeşleşir. Diğer bir deyişle değerler, sosyalleşme sürecinde insanlar tarafından kazanılır ve benimsenir. Değerlerin sosyal bir boyutu vardır. Bu, değerlerin hem manevi hem de duygusal olduğu anlamına gelir.

Alanyazına bakıldığında değerlerin toplumsal hayattaki önemli özellikleri ve bu özelliklere bağlı olarak yerine getirdiği çeşitli işlevlere sahip olunduğu anlaşılmaktadır. Değerler, yeni nesiller tarafından toplumsal olarak benimsenmeye çalışılır ve genç kuşaklara formal ve informal yollarla aktarılır.

2.5. DEĞERLERİN SINIFLANDIRILMASI

Bilgi, varlık ve değer, felsefenin üç temel konusudur. Felsefe tarihi bir yanda bilgi, diğer yanda varoluş, diğer yanda değerdir. Tarihin kendisi bir değerler tarihidir. Bu tarih ister düşüncenin ister dinin, ekonominin, hukukun, ahlakın, sanatın veya bilimin tarihi olsun, bir değerler tarihidir. İnsanın işi o tarihleri değerlendirmek ve değerleri sınıflandırmaktır (Saltuklu,2018)

Değer çalışmalarının incelendiği alanyazında, çalışmanın amacına bağlı olarak birçok değer sınıflandırmasının yapıldığı görülmektedir.

2.5.1. Spranger'in Değerler Sınıflaması

Değerlerin birçok sınıflandırması vardır. Bu sınıflandırmalar arasında en çok kabul gören sınıflandırmalardan birini Spranger (1928) yapmıştır. Spranger, yaptığı çalışmalar sonucunda değerleri altı grupta toplamıştır. Bunlar bilimsel değer, ekonomik değer, estetik değer, sosyal değer politik değer ve dini değerdir (Aydın ve Akyol Gürler, 2020).

2.5.2. Rokeach Değerler Sınıflaması

Değer sınıflandırmaları arasında uluslararası alanyazında öne çıkan sınıflandırma Rokeach'ın (1973) yaptığı sınıflamadır. Rokeach, değerleri amaç değerler ve araç değerler

olarak ikiye ayırır.

Amaç Değerler: Amaç değerler, bir kişinin yaşam hedefleriyle ilişkili değerleri temsil eder. Bu amaç değerine örnek olarak rahat ve huzurlu bir yaşam, toplum tarafından tanınan bir yaşam tarzı verilebilir. Amacın değeri kişisel bir boyuta ve sosyal bir boyuta sahiptir. Bunlar, tarafların ulaşılacak istenen hedeflere ilişkin kişisel tercihlerini yansıtır. Bu hedeflere ulaşmak için insanlar kendilerini kişisel olarak, toplum olarak veya her ikisini birden etkileyen inanç kararları verebilirler. Örneğin, bir kişi ahirette mutlu ve saygın olması gerektiğine dair kişisel bir inancı benimserken, bir başkası güvenli, huzurlu ve özgür bir dünya gibi bir toplum olduğu inanç sistemini benimsiyor olabilir (Göldağ, 2015).

Araç Değerler: Araç değerler, insanların yaşamlarıyla ilgili hedeflere ulaşmalarına yardımcı olan değerlerdir. Bu değerler, hedeflere ulaşmak için bireylerin inançlarını yansıtır. Araç değerlere örnek olarak hırslı, neşeli, sorumlu, sevecen, hoşgörülü, bağımsız değerler verilebilir. Araç değerlerinin ahlaki boyutu ağırdır. Ahlaki değerlerin zedelenmesi durumunda suçluluk ve utanç gibi araç değerler ortaya çıkabilir. Nazik, dürüst ve bağışlayıcı olmak gibi araçsal değerler, hayatın amacından çok toplumda yaşayan insanların davranışlarıyla ilgilidir. Mantıklı ve entelektüel olma, geniş bir hayal gücü gibi araç değerler de bireylerin yetkinlikleri ile ilgilidir (Göldağ, 2015).

2.5.3. Schwartz'ın Değerler Sınıflaması

Eksiklikleri gidermeye yönelik en kapsamlı çalışma Schwartz ve Bilsky tarafından başlatılmıştır. Rokeach tarafından hazırlanan değerler listesine farklı bir yöntem ve teorik bir bakış açısıyla yaklaşan Schwartz ve Bilsky, insani değerlerin bazı temel boyutlar yardımıyla incelenebileceğini görmüşlerdir. İlerleyen yıllarda bazı değişikliklerden sonra teorik çerçevede yürütülen araştırmalar, Rokeach'ın çeşitli değerlere dayalı olarak oluşturduğu listeye dayalı olarak hazırlanan 56 değer ile başlamıştır. Öğretmenler, sosyalleşme sürecinde temel kültürel değerlerin aktarıcıları oldukları varsayımıyla araştırmanın hedef kitlesi olarak seçilmiştir (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000).

Schwartz, toplanan verileri bireysel ve kültürel olmak üzere iki düzeyde analiz etmiştir. Bireysel düzeydeki değerler, insanların yaşamlarına yön veren faktörlerdir. Değerlerin kültürel düzeyde incelenmesinin amacı, toplum genelinde paylaşılan ve toplumsal normlara dayalı soyut fikirler hakkında bilgi üretmektir. Kültürel düzeydeki çalışma birimi, kültürel grubun kendisidir. Bu iki düzey arasındaki ayrımın nedeni, bireyi bireysel düzeyde yönlendiren değerler arasındaki güdüsel ilişkilerin kültürel düzeyde aynı

özellikleri sergilememesinin mümkün olmasıdır (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000)

2.5.4. Kahle'in Değerler Sınıflaması

Kahle, 1983 yılında sekiz değerden oluşan bir liste geliştirmiştir. Kahle'nin çalışmaları incelenirken bu değerler, içsel odaklı ve dışsal odaklı olmak üzere iki düzeyde incelenmiştir. İçsel olarak yönlendirilen değerler beş kategoriye ayrılır: özgüven değeri, yakın ilişkiler kurma değeri, kişisel gelişim değeri, hayattan zevk alma ve başarıya ulaşma değeridir. Dışa dönük değerler üç kategoriye ayrılır: ait olma, güvenlik ve başkaları tarafından saygı görme değeridir (Beatty, Kahle, Homer ve Misra, 1985).

2.5.5. Nelson'un Değerler Sınıflaması

Tüm kültürler için evrensel olarak geçerli olan değerler sınıflaması Nelson'a aittir. Nelson'a göre değerler üç kategoriye ayrılır: bireysel değerler, grup değerleri ve sosyal değerlerdir. Nelson'un sınıflandırması tüm kültürler için geçerlidir ancak sınırlı bir sınıflandırma olduğunu görmekteyiz. Nelson'a göre bireysel değerler seçimlerimizde, kişisel tercihlerimizde, hobilerimizde ve satın aldığımız ürünlerde etkili olan değerlerdir. Grup değerleri belirli bir grubun üyeleri tarafından benimsenen ortak değerlerdir. Sosyal değerler ise adalet, saygı, çeşitlilik ve eşitlik gibi değerlerdir (Michaelis ve Garcia, 1988).

2.5.6. Allport, Vernon ve Lindzey'in Değerler Sınıflaması

Allport-Vernon değerler çalışması, kişisel değerleri beyan edilen davranışsal tercihler temelinde ölçen en eski, teorik olarak sağlam temellere sahip çalışmalardan biridir. Bu çalışma ilk olarak 1931'de G. W. Allport ve P. E. Vernon tarafından yayınlanmıştır ve daha sonra 1970 yılında Allport, Vernon ve G. Lindzey tarafından yenilenmiştir. Altı tür değer kişisel tercihlerini ölçmek için tasarlanmış psikolojik bir araçtır (Oles ve Hermans, 2010). Allport, Vernon ve G. Lindzey değerleri estetik değer, teorik değer, dini değer, siyasi değer, sosyal değer ve ekonomik değer olmak üzere altı grupta incelemiştir (Allport ve diğ., 1960. Akt: Kaliyeva, 2015).

2.5.7. Ülken'in Değerler Sınıflaması

Felsefeci ve sosyolog Hilmi Ziya Ülken, değerler sınıflamasında, değerlerin bireye, bireyler arası ilişkilere ve oradan toplumsal ilişkilere kadar uzanan örüntüsünü esas alarak, içkin, aşkın ve normatif değerler olarak üç ana gruba ayırmıştır. İçkin değerler bilinç verileridir, yani değer üç temel özelliğinden ikincisi olan doğal unsurlardır ve içerik

özelliği üstün değerlerdir. Aşkın değerler kişilerarası ilişkilerden doğarlar. Kişi ile kişi arasındaki manevi ilişki karşılıklı sadık kalınmasına bağlıdır. Ahlaki, dini değerler aşkın değerlerdir. Normatif değerler aslında değer değildir ancak bütün değerlerin ölçüleridir ve değişim örnekleridir. Bu değerlerin görevi, diğer değerleri birbirleriyle karşılaştırmak ve ölçmektir (Ülken, 2016).

2.6. DEĞERLER EĞİTİMİ

Bireyleri değerli kılan üstün nitelik ve yeteneklere değer denir. Bireyin değerleri onun kişiliğini, bakış açısını, davranışlarını ve geleceğini belirler. Bu nedenle belirli değerlere sahip olmak, yenilerini edinmek ve bunları davranışa dönüştürmek, kişiliğin temellerini sağlam bir şekilde inşa etmek için önemlidir. Devam eden değer kazanma süreci "değerler eğitimi" olarak bilinir ve bu, yaşam boyu süren bir yolculuktur (Yaman, 2016). Okul öğretim programlarının bir parçası olarak değerler eğitimi, öğretmenin rehberliğinde öğrencide değerlerin oluşturulduğu ve çevresi ile etkileşime girdiği süreçtir (Palispis, 1995).

Eğitim her zaman değerlerle ilgilidir. Öğretmeyi seçtiğimiz ve vurguladığımız şey her zaman belirli değerlere dayalı, belirli çıkarlara faydalı olan bir seçimi temsil eder (Lemke, 1990). Değerler eğitimi, ahlak, karakter, vatandaşlık veya yurttaşlık eğitimi biçimlerinin yanı sıra uyuşturucu, alkol, şiddet gibi sosyal sorunları ele almak için tasarlanmış son zamanlarda dünya çapında bir ilgi odağı olmuş eğitim programıdır (Lovat ve Clement, 2008).

Birçok ülkede değerler eğitiminin farklı isimler altında eğitim sistemine entegre edilmesi için girişimlerde bulunulmuştur. Bu doğrultuda Amerika'da karakter eğitimi adı, Avrupa'da ahlak eğitimi veya değer eğitimi adı kullanılmış, Türkiye'de ise 2005-2006 öğretim yılından itibaren değerler eğitimi kavramı olarak benimsenmiştir. Hepsinin temel amacı, her şeyden önce benimsedikleri toplumsal değerleri karakterlerine yansıtmak ve onları içselleştirmelerini sağlamaktır (Ekşi ve Katılmış, 2020).

Değerler eğitimi, etik ve eğitim arasındaki ilişkinin kesinlikle en açık olan örneklerinden sadece biridir. Ayrıca değerler eğitimi; müfredatı, ders dışı etkinlikleri, okul düzenlemelerini ve okul-toplum ilişkilerini etkileyen kararlarda kritik bir rol oynamaktadır (Carbone ve Peter, 1991). Çocukların ahlaki oluşumu, sosyalleşmenin temel hedeflerinden biridir. Çoğu ebeveynin çocukları için sahip olduğu hırslar, doğal olarak önemli ahlaki eğilimlerin gelişimini içerir. Ebeveynlerin çoğu, çocuklarını belirli türden, arzu edilen ve

övgüye değer özelliklere sahip, kişilikleri güçlü bir etik pusula ile aşılanmış kişiler olacak şekilde yetiştirmek ister. Ayrıca, diğer sosyalleşme kurumları da bu amacı paylaşmaktadır. Ahlaki karakterin gelişimi, örgün eğitimin geleneksel bir hedefi olarak kabul edilir (Lapsley ve Narvaez, 2017).

Değerler, daha önce de belirtildiği gibi, çocukların şiddetten, sosyal sorunlardan, başkalarına ve çevrelerindeki dünyaya saygısızlıktan etkilendiği bir dünyada değer çağrısına bir yanıttır. Ayrıca, bu tür eğilimlere karşı koymak için yardım isteyen ebeveynlere ve eğitimcilere de bir yanıttır. Programın tasarımcıları, çocuklara değerleri öğretmeyi çözümün bir parçası olarak görmektedir. Bu nedenle, değerler eğitimi, çocuklar, gençler ve yetişkinler için yaşamlarındaki 'değerler' hakkında düşünme, bunları ilişkilerinde ve sosyal durumlarla başa çıkmada uygulama ve onlara yönelik tutumları şekillendirme konusunda bir tür araç olarak görülebilir (Arweck ve Nesbitt, 2004).

Toplumların refah düzeyi, sağlık ve mutluluklarıyla birlikte ne yazık ki insanların zekâ düzeylerine bağlı değildir. Bir bireyin ahlaki ilkeleri ile karakter özellikleri arasındaki ilişki bir benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla değerler eğitiminin bireyleri şekillendirmedeki önemi, toplumun genel refahında daha fazla önem kazanmaktadır (Şahin, 2017). Bazı okul sistemleri, öğretim programlarını belirli etik ve vatandaşlık değerlerini içerecek şekilde yenilemektedir. Bu eğilim 1970'lerin sonlarına doğru gerçekleşmeye başlamıştır. Devlet eğitim kurumlarının 1976 tarihli bir araştırması, 42 eyalette ahlaki ve etik değerler eğitimi vatandaşlık eğitim programlarına entegre etmeye çalıştığını göstermiştir (Reische, 1987).

Eğitim sisteminin temel amaçlarından biri toplumun ortak değerlerini yeni nesillere aktarmak ve bu değerleri bireylere kazandırmaktır. Aynı zamanda zamanla değişen değerleri uygun değerlerle değiştirmektir. (Hökelekli, 2011). Eğitimde arzu edilen değerlerin kazandırılması için uygun öğretim stratejilerinin sistematik olarak tasarlanması hayati derecede önemlidir ve şiddetle ihtiyaç duyulmaktadır (Fraenkel,1969) Değerler, özellikle 2005 yılından itibaren değişen ilköğretim programıyla eğitim sisteminde planlı şekilde yer almaya başlamıştır.

Değerler eğitimi ve öğretimi bireye rastgele kazandırılmamalıdır. Belli bir plan dahilinde belli programlarla çocuklara değerlerin aktarılmasındaki başarı kaçınılmazdır (Şen, 2007). Değerler eğitimi hayat boyu devam eden bir süreçtir. Değerlerin kazandırılmasında ve davranışsal dönüşümlerin sağlanmasında aile eğitimi, din eğitimi,

çevre ve kitle iletişim araçları önemli olmakla birlikte, sorumluluk öncelikle kurumsal eğitim sistemine düşmektedir. Bununla birlikte, değerlere dayalı bir eğitimin etkili ve sürdürülebilir olması için, katkıda bulunan diğer faktörlerden de olumlu destek alması gerekir (Altunay Şam, 2015).

Değerler eğitimine baktığımızda teoriden çok pratik ön planda olmalıdır. Oluşturulacak programın da bunun etkisinde olması gerekir. Etkili bir değerler eğitimi programı oluşturmak için genellikle bir eğitim-öğretim planında yer alan ve daha fazla pratiklik kazandıran uygun yöntem ve teknikler uygulanmalıdır. Bu yöntem ve teknikler öğrencilerin ilgi, yetenek, gelişim ve zekâ düzeyleri ile eğitim-öğretim ortamının olanakları göz önünde bulundurularak seçilmelidir. (Aslan Parlak, 2011). Değerler eğitiminin merkezinde, Bailey'e (2013) göre dört ana süreç bulunmaktadır. Bunlar; akıl yürütme ve mantıklı olmayı destekleme, empatinin gelişimi, yetkilendirme ve özgüvenin teşvik edilmesi ve iş birliğini geliştirmedir.

Değerleri aktarmanın tek yolu eğitimidir. Değersiz bir eğitim düşünülemez. Ancak eğitimin değerleri aktarmada sorun yaşaması veya yetersiz olması “değerler eğitimi” açısından yeni sorunların ortaya çıkması anlamına gelmektedir. Bu nedenle aile, okul, çevre-medya gibi eğitimin etkin unsurları değerler eğitiminin vazgeçilmez unsurlarıdır. Kişinin hayatına yön verecek. Değer merkezli bir yaşamın yaratılmasında başta aile olmak üzere diğer tüm paydaş unsurların bu ortak hedefi ön planda tutması ve belirli sınırlar içinde hareket etmesi kaçınılmazdır (Güneş, 2015).

2.6.1. Değerler Eğitiminde Temel İlkeler

Değerler öğrenilebilen ve öğretilebilen ilkelerdir. Değerler sadece okuyarak veya dinleyerek öğrenilemez. Değerler eğitimi için bazı temel ilkeler vardır. Lickona'ya göre (Akt. Çelik,2016) sınıflarında değer öğretimi süreçlerini kullanan eğitimciler için bazı ilkeler vardır. Bu ilkeler; bakıcı, model ve rehber olma, ahlaki bir topluluk oluşturma, ahlaki disiplini uygulama, demokratik bir sınıf ortamı yaratma, eğitim programı aracılığıyla değerleri öğretme, işbirlikçi öğrenmeyi kullanma, vicdanlı beceriler geliştirme, ahlaki yansımayı teşvik etme ve çatışma çözümünü öğretmedir.

Değerlerin kazandırılması sürecinde herhangi bir öğrenme-öğretme deneyiminin etkili olabilmesi, öğrencilerin gelişim düzeylerinin yeterli olmasına, öğrenmenin toplumsal boyutunun yer almasına, eğitimin genel ilkelerinin doğru ve etkili bir şekilde uygulanmasına bağlıdır. Değerler eğitiminin başarısı, öğretim sürecinde kullanılan ilkelerin anlaşılmasına,

benimsenmesine ve uygun şekilde uygulanmasına bağlıdır (Izgar, 2022)

2.6.2. Değerler Eğitiminin Amacı

Değerler eğitiminin amacı, gençlerin yakın çevrelerinden uzak çevrelerine kadar sorumluluklarının farkında olmalarını sağlamaktır. Evde, okulda ve buna bağlı olarak uyumlu bir gelecek yaratmada görev bilinci oluşturmak gençlerin görevidir. Ayrıca değerler eğitimi, gençlerin etkileşimde bulunduğu insanlarla iş birliği yapmasına, başkalarının görüşlerini önemsemeye, ebeveynlere, öğretmenlere, birbirimize, yaşlılara, kendimize, yasaya, canlı ve cansız her şeye, düzene saygı duymaya yardımcı olmaktadır (Yılmaz, 2010).

Değerler eğitiminin amacı bireysel ve toplumsal barışı sağlamaktır. Çünkü değerlerden yoksun bireylerin ve toplumların hangi kriterlere göre hareket edeceklerini kestirmek mümkün değildir. Değerler eğitimi hem bireyin topluma uyum sağlamasında hem de bireyin seçim ve tercihinde önemlidir. Bireye kabullerinde nasıl ve neden sorularının yanıtlarını hatırlatır. Bu manada, birey ve dolayısıyla toplum için neleri yapmaları/yapmamaları gerektiği konusunda bir çerçeve çizilir (Özdaş, 2013).

Değerler eğitimi, iyi karakter sergileyen, ahlaki değerler sergileyen ve tüm insanların paylaştığı evrensel standartları destekleyen sorumlu vatandaşlar geliştirmeye çalışır. Saygı, sevgi, sorumluluk, erdem, cesaret, inanç, azim, adalet ve öz disiplin gibi çok önemli erdemleri aşılamayla amaçlar. Dahası, toplumu giderek daha fazla rahatsız eden ahlaki, etik ve akademik ikilemleri ele almayı ve herkes için daha güvenilir ve yaşanabilir bir dünyayı teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Altan, 2011).

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerinin, milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar yetiştirmektir (METK, 1973). Bu bağlamda okullardan çocuklara toplumun genel normlarına göre neyin doğru neyin yanlış olduğu ile ilgili bilgi beceri ve yeterlikleri kazandırması beklenir. Bu ve benzeri nedenlerden ötürü, toplumda değerler eğitiminin öneminin gün geçtikçe arttığı söylenebilir.

2.7. DEĞERLER EĞİTİMİ YAKLAŞIMLARI

Değerler eğitimi sadece okul sınırları içinde öğrencilere iletilebilecek bir yapıya sahip değildir. Üstelik bu eğitimin tek bir yöntemle verilmesinde başarı elde edilmesi mümkün değildir. Bu eğitim ancak aile, okul ve toplum iş birliği ile başarılı olacaktır. Bu amaçla, program geliştirme ve değerlendirme çalışmaları ile birçok yaklaşım ve etkinliğin

tanımlanmış bir plan, program ve sistem içinde uygulanması gerekmektedir.

Değerler eğitimi üzerine giderek daha fazla araştırma yapılmaktadır. Alanyazında değerler eğitimi ile ilgili araştırmaların artması, değerlerin nasıl öğretileceği konusunu gündeme getirmiştir. Buna dayanarak bilim adamları tarafından değerler eğitime yönelik yaklaşımlar geliştirilmiştir. Değerler eğitimi yaklaşımlarını incelediğimizde farklı yaklaşımlar görülmektedir. Bu yaklaşımlardan en bilinenleri aşağıda açıklanmıştır (Aslan ve Aybek, 2019).

2.7.1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi Yaklaşımı (Telkin Yaklaşımı)

Doğrudan öğretim yaklaşımı, yaygın olarak kullanılan ve oldukça öğretmen merkezli bir stratejidir. Tümdengelimli bir yapıya sahip olan doğrudan öğretim yaklaşımları bilginin aktarılmasında etkilidir (Taşpınar ve Atıcı, 2002). Telkin yaklaşımının amaçları öğrencilere belirli değerleri aşılamak ve içselleştirmektir. Bir diğer amacı ise öğrencilerin değerlerini değiştirmek ve istenen belirli değerleri daha çok yansıtmaktır. Bu yaklaşımın yöntemleri arasında model alma, olumlu ve olumsuz pekiştirme, taklit, azarlama, oyunlar ve benzetimler, rol yapma, oyun, buluş yoluyla öğrenme yer almaktadır. Yaklaşımı geliştiren kişiler Blanchette (1970) ve Bensley (1974)' dir (Superka ve diğerleri, 1976). Ebeveynler telkin yöntemini başarıyla kullanır. Bu yöntemi kullanırken çocukların değer ve davranışlarını tavsiyelerle açıklar ve düzenlerler. Araştırmalar, öğretmenler aynı yöntemi kullanırsa başarının elde edilmediğini göstermiştir. Bu durumun açıklaması şu şekilde olabilir: Ebeveynler, doğumlarından itibaren çocukların yanındadır. Bu nedenle, öğütlerini açıklamak için bolca zamanları vardır. Öğretmenler ise yılda 180 gün öğrencilerle birlikte ve gelecek yıl öğretmenlerin değişme olasılığı vardır (Simon, 1972).

Değer telkininin uygulanması için altı aşamalı bir model geliştirilmiştir: (Meydan, 2014)

1. Telkin edilecek değerleri belirleyiniz. (Değerlerin belirlenmesi sürecinde gerekirse öğrenci ve velilerle iş birliği yapılabilir.)
2. Öğrencilerin değerleri hangi düzeyde içselleştirmelerinin beklendiğini belirleyiniz. Bu düzeyler; kabul etmek, karşılık vermek ve gereğini yapmak, onu bir değere dönüştürmek, kendi değer sistemiyle ilişkilendirmek, onu bir karakter haline getirmek olarak belirlenebilir.
3. Değerlerle bağlantılı olarak gösterilmesini beklediğiniz davranışları belirleyiniz.

4. Belirlediğiniz hedefler doğrultusunda davranış değişikliği gerçekleştirme yöntemleri seçiniz.
5. Belirlediğiniz yöntemleri uygulayınız.
6. Sonuçları uygun kişilerle kaydediniz ve değerlendiriniz.

2.7.2. Değer Açıklama Yaklaşımı

Sidney ve Simon telkine dayalı değer öğretiminin azalan etkisi nedeniyle değer açıklama yaklaşımını geliştirmiştir. Genç bireylerin artık ebeveynler ve öğretmenlerin ötesinde, akran grupları, televizyon, yazılı medya, sinema ve sanat ikonları dahil olmak üzere çok sayıda etkiye maruz kaldığını kabul etmişlerdir. Modellerdeki bu artış, karar verme sürecinde kafa karışıklığına yol açarak en iyi seçeneği seçme becerisini zayıflatmıştır. Kendi değerlerinin farkında olmayan genç beyinler, bu süreçte genellikle akran baskısı ve propagandasının kurbanı olurlar. Değer açıklama yaklaşımı, öğrencilerin kendi değerlerini gerçekleştirmelerine rehberlik etmeyi amaçlar (Akbaş, 2008).

Bu yaklaşım, duygularınızın, inançlarınızın, önceliklerinizin ve değerlerinizin farkında olmayı, güçlü ve zayıf yönlerinizin farkında olmayı ve onurlu yaşamayı içerir. Bu yaklaşım, bireyin yaşam değerlerinin farkına varmasına, karar vermesine, kararını uygulamasına ve gerçekleştirmesine yardımcı olur. Öğrencinin değişen dünyada yaşamasında ona rehberlik edecek bilgi, beceri ve duyguları öğrenmesine yardımcı olur. Etkinliği tartışılrsa da günümüz eğitim sisteminde yeri olan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır (Özmen, Er ve Gürgil, 2012). Değer açıklama yaklaşımının yöntemleri arasında rol yapma, benzetim, uydurma veya gerçek değer yüklü durumlar, derinlemesine öz analiz alıştırmaları, duyarlılık faaliyetleri, ders dışı etkinlikler ve küçük grup tartışmaları yer almaktadır. Yaklaşımı geliştiren kişiler arasında Gelatt (1973), Rath (1966), Simon (1972) Shaftel and Shaftel (1970), Goodykoontz (1968-74) Church (1973) yer almaktadır (Superka ve diğerleri, 1976).

2.7.3. Değer Analizi Yaklaşımı

Değer analizi, bireylerin kendi değerlerini şekillendirmelerine ve yaşam becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak için kullanılan öğretim yaklaşımlarından biridir (Akbaş, 2008). Sosyal hayatta ahlaki sorunları içeren birçok durum vardır. Sokakta yürümek, otobüste seyahat etmek, apartman dairesinde başkalarıyla yaşamak, internette sohbet etmek gibi. Bazı ahlak eğitimcileri, çocuk ve gençlerin geçmişe göre daha fazla sorun ve seçimle

karşı karşıya olduğunu, alternatiflerin çokluğunun onları daha fazla kafa karışıklığına, değer çatışmasına ittiğini söylemişlerdir. Burada değer analizi yaklaşımı, bireylerin bu karmaşık süreçte düşünmelerine, sorgulamalarına, ahlaki ilke ve değerleri netleştirmelerine yardımcı olunursa kendi değerlerini daha kolay gerçekleştirebileceklerini savunur. Dolayısıyla bu yöntemin altında yatan temel varsayım, bireylerin kendi değerlerini net olarak anlayamadıklarıdır (Korkmaz, 2019).

Değer analizi yaklaşımında kullanılan süreçler 8 aşama olarak belirlenmiştir. Bu aşamalar değer sorununun belirlenmesi, karşılaşılan değer sorununun netleştirilmesi, problemle ilgili bilgi ve kanıt toplamak, bilgi ve kanıtların uygunluğunu kontrol etmek ve doğruluğunu değerlendirmek, olası çözümlerin belirlenmesi, çözümlerin her birinin olası sonuçlarını belirlemek ve değerlendirmek, seçeneklerden birinin seçilmesi, seçilen öneriye göre hareket etmektir (Doğanay, 2011).

Değer analizi yaklaşımında öğrencilerin belirtilen duruma ilişkin olgu ve kanıtları değerlendirerek kendi kararlarını vermeleri amaçlanır. Değer analizi yaklaşımının amaçları öğrencilerin değer konularına ve sorularına karar vermek için mantıksal düşünmeyi ve bilimsel araştırmayı kullanmalarına yardımcı olmak ve öğrencilerin değerlerini birbirleriyle ilişkilendirmede ve kavramsallaştırmada rasyonel, analitik süreçleri kullanmalarına yardımcı olmaktır. Yaklaşımın yöntemleri gerekçelerin yanı sıra kanıtların uygulanmasını talep eden yapılandırılmış rasyonel tartışma, test prensipleri ve benzer durumların incelenmesidir. Geliştiren kişiler arasında Oliver and Newmann (1967), Shaver and Larkins (1973) ve Metcalf (1971) yer almaktadır (Superka ve diğerleri, 1976).

2.7.4. Ahlaki Muhakeme (İkilem) Yaklaşımı

Kohlberg tarafından geliştirilen bu yöntem, öğrencilerin ahlaki değerlerini, onları ahlaki bir çatışmaya sokabilecek hikayeler aracılığıyla ortaya çıkarmaya çalışır. Amacı, öğrencilerin değerlerle güçlendirilmiş ahlaki değerlendirme kriterleri oluşturmalarına yardımcı olmaktır. Öğrencileri neden değerleri seçtiklerini tartışmaya teşvik etmektedir. Bu yöntemle öğrenciler zihinsel karmaşıklığa neden olacak konularla tanıştırılır ve düşündürerek mükemmel değer yargıları yapılabilir. (Balat, 2012).

Bu yaklaşımın amacı, öğrencilerin bir dizi üst düzey değere dayalı karmaşık ilişkiler geliştirmelerine yardımcı olmaktır. Öğrencilerin görevi, yalnızca gerekçelerini başkalarıyla paylaşmak değil, aynı zamanda öğrencilerin akıl yürütme düzeyindeki değişiklikleri

desteklemek ve geliştirmektir. Öğrencilerin seçimlerinin gerekçeleri ve değerlerle ilgili görüşleri ile tartışmaya dikkatini çekmeye çalışır (Aslan, 2011). Geliştiren kişiler arasında Kohlberg and Selman (1970) ve Galbraith and Jones (1975) yer almaktadır (Superka ve diğerleri, 1976).

2.7.5. Eylem/Davranış Öğrenme Yaklaşımı

Değer, içerdiği anlam bakımından uzun bir süreçte ortaya çıkan ve nihayetinde davranışlarla kendini gösteren bir olgudur. Diğer yöntemler, değerın sözel ve düşünce boyutlarıyla daha çok ilgileniyordu. Eylemle öğrenme yaklaşımı ise somut davranışların değer elde etmedeki önemini vurgulamıştır. Örneğin, birçok insan kendilerini vatansever olarak tanımlar, ancak bunu davranışlarında göstermez (Gündüz ve Aktepe, 2018).

Bu yaklaşımın amacı değerleri davranışlara dönüştürmektir. Öğrencilere öğretilmeye çalışılan değerler sözlü olarak ifade edilmediği ve davranışa dönüştürülmediği sürece hiçbir anlam ifade etmez ve tam öğrenme sağlanamaz. Dolayısıyla eylem öğrenme yaklaşımı, değerlerin öğrenci tarafından davranışa dönüştürülmesine odaklanır (Yiğittir ve Kaymakcı, 2012). Bu yaklaşımın yöntemleri analiz ve açıklama için listelenen yöntemlerin yanı sıra okul ve topluluk içindeki eylem projeleri ve grup organizasyonu ve kişilerarası ilişkilerde beceri uygulamasıdır. Geliştiren kişiler arasında Jones (1971) ve Newmann (1972) yer almaktadır (Superka ve diğerleri, 1976).

2.7.6. Değerlerin Gizli Öğretimi Yaklaşımı (Örtük Program)

Örtük program, öğrencilerin resmi program dışında çeşitli kazanımlara ulaşmasını sağlayan programlardır. Öğrenciler sadece resmi olarak planlanmış ve yazılı programlardan değil, aynı zamanda planlanmamış ve yazılı olmayan başka bir programdan da etkilenirler (Görgeın, 2017). Bazı durumlarda örtük programlar öğrencilerin sosyal hayata uyumunu sağlamada eğitim programları kadar etkilidir. Eğitim kademesinin her kademesinde uygulanan örtük programın öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde etkili olduğu görülmektedir (Demirel, 2020). Örtük program, öğrencilerin resmi programda belirtilenler dışında kazandıkları bilgi, görüş ve değerlerdir (Yüksel, 2002). Değerlerin kazanılması, içselleşmesi sürecinde örtük programı destekleyici etkinliklerin etkisi söz konusudur. Bu nedenle örtük programlarla öğretilen değerler etkinliklerinin daha verimli ve etkili olabilmesi için bazı önemli hususlar bulunmaktadır. Çubukçu (2012) bunları şu şekilde açıklamıştır. Örtük programı destekleyici etkinlikler planlanırken amaçlı, bilinçli ve pragmatik bir yaklaşımla

düzenlenmelidir. Etkinlikler yaparak öğrenme ve yaşamsal bir değer olma öğretim ilkeleri doğrultusunda belirlenmesine ve düzenlenmesine özen gösterilmelidir. Örtük program, öğrencilerin günlük eğitim rutinleri etrafında öğrendikleri ve özümstedikleri anlamları, inançları ve gerçekleri tanımlamalıdır. Örtük programı destekleyen etkinliklerde yer alan gizli mesajlar, programların uygulama süreçlerinden, yönetici ve öğretmen davranışını etkileyen kurumsal ve örgütsel faktörlerden, sosyal çevrelerden, ders kitaplarından ve derslerde kullanılan materyallerden iletilmelidir. İyi vatandaş yetiştirmeye odaklanan değerlerin topluma kazandırılmasında okulların daha etkin bir rol oynaması gerekmektedir. Sosyal etkinlikler, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda, öğrencilerin kişiliklerini geliştirmek için öğretmenin rehberliğinde ve okul yönetiminin bilgisi dahilinde yapılan planlı, programlı ve düzenli çalışmalarla gerçekleştirilmelidir. Okullarda etkili bir değerler eğitimi çalışması yapıldığında, öğretilecek her değer özelliğini ortaya çıkaracak uygun sınıf ortamı ve etkinliklerin sağlanması gerekmektedir.

Sonuç olarak toplumda sağlıklı bireyler yetiştirmek için değerlerin, eğitim sürecinin her aşamasında ilişkili olması gerekmektedir. Sağlıklı bir toplum yetiştirilmek isteniyorsa verimli ve etkili değer eğitimi yapılmalıdır. Değerler eğitimde kullanılacak birçok farklı yaklaşım bulunmaktadır. Bir değer kazandırılmasında tek bir yaklaşım kullanılabileceği gibi birden fazla yaklaşım da kullanılabilir. Burada önemli olan husus hangi yaklaşımla öğretilirse öğretilsin bu eğitimin okulla, aileyle ve toplumla iş birliği şeklinde olması gerekmektedir. Bundan dolayı ki değerler eğitiminde ilk olarak ailenin sonra eğitimin en önemli paydaşı okulların, öğrencilerin rol model aldıkları öğretmenlerin, öğretmenlerin kılavuzu olan ders programlarının, ders içi ve ders dışı yapılan etkinliklerin, etkinliklerin yer aldığı kitapların çok büyük bir etkisinin olduğunu söylemek kaçınılmazdır. Bu eğitim çocuğun doğumundan itibaren çevresiyle girdiği etkileşim sonucunda başlar. Ancak bu eğitim belli bir program dahilinde verilmediğinde hangi değerlerin nasıl geliştiğini belirlemek çok zor olacaktır. İşte bu nedenle okullarda değerler eğitimine çok büyük ihtiyaç duyulmaktadır.

2.8. DEĞERLER EĞİTİMİNDE OKULUN ROLÜ

Güven (2014) sosyal hayatın sağlıklı devamı için önemli olan değerlerin kazanılması sürecinde ilk görevin ailelere düştüğünü, ailelerden sonra bu görevin okulların sorumluluğunda olduğunu söylemektedir.

Okul sadece öğrencilerin akademik becerilerinin geliştirildiği bir kurum değildir. İşin bu kısmı sadece okulun öğretme işlevidir. Bireyin yaşamının daha önemli ve gerekli olan kısmı kültürleşme olarak da adlandırabileceğimiz eğitim sürecidir. Bu süreçte okullar öğrencilerin sevgi ve saygı gibi duygusal ihtiyaçlarına planlı ve sistemli bir şekilde cevap vermeye çalışırlar. Araştırmalar, sosyal, duygusal ve akademik olarak başarılı olan okulların aşağıdaki beş özelliği paylaştığını bildirmiştir: (Genç ve Barut,2019)

1. Saygı, sorumluluk, dürüstlük ve adalet gibi belirli temaları, karakter unsurlarını veya değerleri ön planda tutan ve okula devam etmeyi hedefleyen bir okul iklimi vardır.
2. Katılımı desteklemek için gerekli ilkelerin oluşturulması sağlar.
3. Sorunları önlemek için gelişimsel olarak uygun öğretim yollarını uygular.
4. Öğrencilerin başa çıkma becerilerini geliştirir, krizleri ve çatışmaları yönetmede sosyal destek sağlayan hizmetleri içerir.

Tüm okulların ortak amacı öğrencileri gerçek hayata hazırlamaktır. Okul bunu bir yandan bilgileri açıklayarak ve sunarak, diğer yandan hayatın nasıl devam ettiğini göstererek yapar (Bağcı, 2013). Okullarda değerlerin öğretimi aileler ve çevreleri tarafından desteklenmelidir. Bu tutum, çocukları öğrenme sürecini model alarak daha tutarlı bir şekilde öğrenmeye teşvik eder (Demirhan Işcan, 2007). Bu sayede okulda öğrendikleri değer yargılarını zaman içinde karşılaştırarak kendi değer sistemlerini oluştururlar.

Değerler, toplumdaki bireyler için önemli olan ve tercih edilmesi gerekenler konusunda yol göstericidir. Kısacası birey için bir yaşam düzeni oluşturur. Okullarda ise iyi bir insan ve faydalı bir vatandaş olmanın yanı sıra yaratıcı, girişimci ve sağlığına özen gösteren birçok değer olduğunu görüyoruz. Eğitim kurumları bu konuda öğrencileri sosyal hayata hazırlayan bir rehber konumundadır (Ateş, 2014). Bireylerin değerleri içselleştirmeleri ve davranışlarına yansıtmaları için en uygun ortam okuldur. Okuldaki derslerin ortak amacı toplumun değerlerinin tanınması, bireyin kendi değer ve yeteneklerinin farkındalığıdır. Toplumun değerlerini ve kendi değerlerini gerçekleştiremeyen bireylerin milli, manevi ve evrensel değerleri gerçekleştirmeleri zor olacaktır (Meydan, Aktepe ve Durmaz, 2015).

Okullar artık sadece akademik eğitim veren ve bu doğrultuda başarıyı hedefleyen kurumlar değildir. Evrensel ve insani değerleri öğretmek öğrencilere bu değerleri

kazandırmak ve davranışa dönüştürmek çok önemli bir yere ve öneme sahiptir (Turan ve Arslan, 2016). Her eğitim-öğretim yılı başında okullarda değerler eğitimi çalışmaları ve uygulamaları konusunda okuldaki tüm öğretmenler ve okul-aile birliği ile kararlar alınmalıdır. Öğrencilerin seviyeleri göz önünde bulundurularak sınıf içi etkinlikler için değerlerle ilgili etkinlikler aylık olarak uygulanmalıdır. Dersin pedagojik değerleri öğrenci gelişimi düşünülerek ve program odaklı yapılandırılmalıdır. Öğretmenler, öğrenciler ve veliler ayrı ayrı bu çalışmalara davet edilmelidir. Okullarda eğitim panoları oluşturulmalı ve mevcut panolar daha işlevsel kullanılmalıdır. Gerekirse işlenecek değerle ilişkilendirilen örnek kişiler okula davet edilerek seminer, konferans vb. etkinlikler düzenlenir. Okullarda değerleri içeren resim, fotoğraf, afiş, slogan vb. materyallerin hazırlanabileceği yarışmalar düzenlenmelidir (Ulusoy, 2017).

Akbaş (2008) okulların sorumluluklarından birinin de ders programında açık olarak ifade edilen veya örtük bir şekilde öğretilmesi amaçlanan değerleri aktarmak, belirlenen kurallara uyulmasını sağlayarak öğrencilerin ahlaki gelişimlerini desteklemek ve öğrencilerin ahlaki gelişimlerini desteklemek olduğunu belirtmektedir. Sosyal bir kurum olarak okullarda değerler eğitime yönelik dersler olmasa bile örtük bir programla değerler öğretilir.

Yukarıda örtük program yaklaşımında da dile getirildiği gibi değerlerin öğretiminde örtük program etkili bir yaklaşımdır. Ancak okullara değerler öğretiminde ciddi ve büyük sorumluluklar yüklenmektedir. Okulların bu sorumluluğu sadece örtük programlarla gerçekleştirmesi imkansızdır. Bundan dolayı, örtük programın değerler eğitiminde katkısı olduğu kadar, değer eğitimini engelleyerek istenmeyen davranışların oluşmasına da sebep olabilmektedir (Kaya ve Taşkın, 2019). Ülkemizde ise 2005 yılından itibaren örtük programın yanı sıra öğretim programlarında da değerler eğitimi bu isimle veya farklı ifadelerle yer almıştır.

2.9. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA DEĞERLER EĞİTİMİ

Değerler bazı programlarda açıkça yer alırken bazılarında örtük olarak yer almaktadır. Değerlerin açıkça yer aldığı bir program, duyuşsal alan için etkili bir program olarak kabul edilir. Rusya, Çin, Malezya gibi bazı ülkelerde programların zorunlu bir parçası olarak değerler programlara dahildir. Türkiye'de, değerler 2005 yılına kadar örtük olarak programlarda yer alırken, 2005 yılından sonra açık olarak yer almaya başlamıştır (Yaşaroğlu, 2018).

Millî Eğitim Bakanlığı değerler eğitimi konusuna hassasiyetle odaklanmış ve bu duyarlılığı konuya ilişkin değerlerin nasıl kazandırılacağına yönelik öğretim programlarına ek olarak 2010 yılında yayınlanan “İlk Ders” adlı genelge ile devam ettirmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın okullara gönderdiği genelgede şu ifadeler yer verilmiştir; değerler eğitimi, toplumsal hayatı oluşturan, insanları birbirine bağlayan, gelişme, mutluluk ve huzuru sağlayan, onları risk ve tehditlerden koruyan ahlaki, insani, sosyal ve manevi değerlerin kazandırılması ve aktarılmasıdır. Bu kazanımlar, değerlerimizi geliştirmeye dayalı kültürel birikimimizi öğrencilerimize 2003 yılından itibaren geliştirdiğimiz öğretim programına yansıtılmıştır (MEB, 2010).

On sekizinci Milli Eğitim Şurası'nda değerler eğitimini ön plana çıkaran önerilerde bulunulmuştur. Şura kararlarında spor, sanat ve değerler eğitimi olarak ayrı bir başlık açılmıştır. Bu başlıktaki bazı maddeler şunlardır: (MEB, 2010)

20. “Sanat İnsanı Yetiştirme Projesi” ve “Değerler ve Eğitim Projesi” hazırlanarak uygulamaya konulmalıdır.

30. Öğretim programlarında değerler eğitiminde değer aktarımı yerine ulusal ve evrensel değerleri dikkate alarak farkındalık oluşturacak yaklaşımlara öncelik verilmelidir.

31. Değerin bir tercih olduğu ve toplumların benzer tercihlere sahip kişilerden oluştuğu vurgulanmalı ve öğretmenlere değer eğitimi bilinci kazandırılmalıdır.

38. Öğrencilerin akademik başarılarının yanı sıra değerlerin oluşumunda önemli bir yere sahip olan duygusal, sosyal ve ruhsal zekanın gelişimine de yatırım yapılmalıdır.

2017 yılında bakanlık tarafından gerçekleştirilen güncelleme ile değerler eğitimi tüm ilk ve ortaöğretim programlarına dahil edilmiştir. 2018 yılında tekrar bir güncelleme yapılmış ve bu güncellemeden en çok etkilenen program unsurlarından biri de "Değerler Eğitimi" başlığı olmuştur.

Beldağ (2019, Akt. Yazar Kaptan, 2020), 2005, 2017 ve 2018 Öğretim programlarında değerler eğitimi anlayışının birbirini desteklediğini belirterek, yapılan değişiklikleri özetlemiştir. Beldağ'ın araştırmasına göre değerler eğitimine yapılan vurgu tüm ortaokul ve ilköğretim programlarında yer almıştır. Ortaokul ve ilkokulların giriş bölümlerinde standart bir yapı tercih edilmiş, hemen hemen tüm başlıklarda değerler eğitimi vurgulanmıştır. Değer ifadeleri temel değerler başlığı altında tanımlanmış ve orta ve ilköğretimde hemen hemen tüm derslerde yer almıştır. 2018 yılında 2005 öğretim

programında bazı değer ifadelerine yer verilmemiş ve bu durum “ilgili alt değerler ve diğer temel değerler” ibaresi ile açıklanmıştır. 2018 öğretim programı, eğitimin değerinin anlaşılmasında örtük programa yapılan vurguyu daha da güçlendirmiştir. 2018 öğretim programında doğrudan öğretilecek değerler ifadesini kaldırarak, değerler eğitiminin okuldaki tüm sınıf içi ve ders dışı etkinlikleri kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması gerektiği belirtilmiş ve on kök değere vurgu yapılmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan 2018 öğretim programlarında yer alan değerler eğitiminin incelenmesi açısından yapılan çalışmalara ilişkin alanyazın incelendiğinde Hayat bilgisi, Türkçe, Sosyal Bilgiler, Tarih, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi dersler ön plana çıkmaktadır. (Gömleksiz ve Cüro,2011; Kaymakcan ve Meydan, 2011; Keskin,2012; Çekin,2012; Balcı ve Yelken, 2013; Güven, 2013; Çengelci,2017; Bahçe, 2010; Demir ve Demirhan İşcan, 2007; Kabapınar, 2007; Keskin ve Keskin, 2009; Narin, 2007; Şimşek, 2013; Uzunkol, 2014;). Öte yandan İngilizce dersi öğretim programının değerler eğitimi açısından incelendiği çok az çalışmaya rastlanmıştır.

2.10. İNGİLİZCE DERSİ VE DEĞERLER EĞİTİMİ

Günümüzde bir dil öğrenmek artık bir ilgi alanı değil, bir gereklilik ve bir taleptir. Küreselleşen dünyada insanlar hızla etkileşime girmektedirler. Yabancı dil bilmek günlük hayatın bir parçası haline gelmiştir. İngilizce, bilgi ve inovasyon teknolojisini kullanan ortak diller arasında ilk sırada yer almaktadır. Dünya nüfusunun çoğu İngilizceyi ana dili veya ikinci dili olarak kullanmaktadırlar (Bulut, 2003). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte İngilizce ortak dil haline gelmiştir. Bir yabancı dil aracı olarak İngilizcenin kültürel, siyasi ve ekonomik ilişkiler açısından bireylere ve milletlere fayda sağlaması, okullarda yaygın olarak öğretilmesi anlamına gelmektedir. Türkiye'de yabancı dil öğrenmenin gerekliliği ve dönemin teknolojilerini ve bilimlerini öğrenme ve üretme ihtiyacına yapılan vurgu, birçok eğitim tartışmasında ve programında da tartışılmıştır (Yücel, Dimici, Yıldız ve Bümen, 2017).

İngilizce öğretimi (ELT), yani İngilizcenin ikinci veya yabancı dil olarak öğretilmesi, öncelikle bir dilin zihinsel edinimi ile ilgili olarak tasvir edilir. Buradaki temel amaç, dil öğretimi ve öğreniminin aslında değerlerle dolu olduğu ve dil öğretiminin derinden değer yüklü bir faaliyet olduğudur. Bu amaç üç temel fikre bölünebilir. Dil öğretiminin özü, tüm öğretimlerin özü gibi değerlerde yatar: Yani, doğası gereği ahlakidir. Öğretim ahlakı oldukça karmaşık, paradoksal, önemli ve zor ikilemlerle doludur. Öğretmenin ahlaki boyutundan

nadiren bahsedilir ve çoğu zaman öğretmenler bilinçli olarak bunun farkında değildir; yine de hem öğretmenlerin mesleki gelişimi hem de dil öğretimi uygulamaları açısından öğretimi bilgilendiren değerleri ortaya çıkarmaya ve incelemeye büyük ihtiyaç vardır (Johnston, 2003).

Uluslararası bir dil olarak İngilizce dersi, dilin kültürel aktarım işlevi açısından değerlendirildiğinde, bu dersin evrensel değerlerin kazandırılmasına elverişli bir ortama sahip olduğu söylenebilir. İngilizce programı, ahlaki ve sosyal değerlerin dinamiklerini tartışmak için elverişli bir ortamdır. Bu nedenle İngilizce öğretim programının değerler eğitimi için uygun olduğu söylenebilir. Ayrıca İngilizce dersi, değerler eğitiminin ana konuları olan insanlar ve kültürler arasındaki etkileşime, olumlu karakter özellikleri geliştirmeye, kültürler arası takdir ve empati kurmaya ve başkalarının kültürlerini anlamaya vurgu yapan bir iklim yaratır (Shaaban, 2005). Bir halkın kültürü, kullandıkları dilde yansıma bulur. Belli şeylere değer verdikleri ve onları belli bir şekilde yaptıkları için, dillerini değer verdiklerini ve yaptıklarını yansıtacak şekilde kullanırlar (Elmes, 2013).

İnsanı, insanın oluşturduğu toplumu, toplumların kimliğini yansıtan milletleri ve milletlere ait milli değerlerin, evrensel her türlü değerın dil ile oluştuğu bir gerçektir (Kara, 2018). Bir toplumun sadece kendi ulusal değerlerini benimsemesi ve sadece onları eğitmesi evrenseli yakalayamama açısından olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Derslerde değerler eğitimi verilecekse, yerel ve evrensel boyutlar iyi analiz edilmeli ve buna göre yeni stratejiler geliştirilmelidir. Bu stratejilerin ana eksenini, yerel değerleri korumak, evrensel değerlerin farkında olmak ve onlardan yararlanmak olmalıdır (Yılmaz, 2018).

Bireyler yabancı dil öğrenirken o ülkenin örf, adet, görenek ve değerlerini benimseyebilirler. Ancak bu, kültürel bir dayatma teşkil edebileceğinden, o milletin değer yargılarının benimsenmesini gerektirmez. Bir milletin değer yargılarına aşina olanlar ve o milletin değerlerini tanıyanlar, çoğu zaman dilin nüanslarını anlarlar. Dil, iletişimin temel unsuru olmasına rağmen, derin yapısı, her kavram ve cümlenin, ait olduğu milletin kültür ve değer yargılarıyla renklenmesi anlamına gelmektedir (Çelik, 2019). İster değerlerin oluşumu ister değerlerin aktarılması veya kötüye kullanılması bağlamında ele alınsın, dil ve değer arasındaki tartışma her dönemde geçerliliğini korumaktadır. Dildeki anlamlar, toplumlarda değerlerle ilgili eylem biçimlerini belirleyen yönelimleri içerir. Çünkü dil bireysel ve toplumsal yönelimlerin kendi üzerinden dışarıya yansıtıldığı bir sanattır. (Yeşil, 2016). Bu bağlamda programlar da öğrencilerin değerlerinin tüm yaşamlarında ne kadar önemli

olduğunu anlamalarına yardımcı olur. Neyin doğru neyin yanlış olduğuna dair görüşlerin programda yer alması değerlere de yer verildiğini gösteriyor.

Bir yabancı dil öğrenmek, dilsel faydalardan daha fazlasını sağlar; öğrencilere değer katar, ulusal ve evrensel değerlerin kazandırılmasına yardımcı olur. Kültürel değerler, dil öğretiminin hayati bir yönüdür ve dikkate alınmalıdır. Kültürel farklılıklar öğrenme sürecini etkileyebilir, ancak yabancı dil dersleri, farklı kültürleri keşfetme, kültürlerarası ilişkileri anlama, hoşgörü geliştirme ve kendi kültürünü kucaklarken sağlam bir kişilik geliştirme fırsatı sunar. Başkalarıyla etkili iletişim ve empati, sağlıklı kişilikler ve değer sistemleri oluşturmanın anahtarıdır. Bu nedenle eğitimciler öğrencilerin zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini göz önünde bulundurmalı ve bu değerleri kazandırmalarına rehberlik ederken değerleri öğretim programına dahil etmelidir (Alpar, 2013).

2.11. İNGİLİZCE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARI VE DEĞERLER EĞİTİMİ

Öğretim programı, okulun çalışmalarının tüm programıdır. Eğitimin vazgeçilmez araçlarıdır. Öğrencilerin ve öğretmenlerinin yaptığı her şeydir (Richmond, 1971).

Türkiye'de ilköğretim seviyesinde İngilizce öğretimi 1997'de başlanmıştır. On yıl sonra, 2006'da Milli Eğitim Bakanlığı programlarda yapılandırmacı bir çerçeve oluşturmak amacıyla ilköğretim programlarını güncelleme kararı aldı. Bu, İngilizce programının da elden geçirilmesine yol açtı. 2013 yılında Türk eğitim sisteminde 8+4 eğitim modelinden 4+4+4 sistemine geçilerek önemli bir değişim yaşanmıştır. Bu değişiklik nedeniyle, program bir kez daha güncellemelerden geçmiştir. Yeni İngilizce öğretim programı, 2013-2014 eğitim-öğretim yılından itibaren kademeli olarak uygulanmaya başlanmış, 6-7 yaş arası çocukların ihtiyaçları göz önünde bulundurularak ilköğretim 2. Sınıf düzeyinde İngilizce eğitimi verilmeye başlanmıştır (MEB, 2013).

Ocak 2018'de Millî Eğitim Bakanlığı ilk, orta ve lise programlarını öğretim programlarını ana felsefesiyle güncellediğini duyurdu. Bu felsefe teorik çerçevenin gözden geçirilmesini, değerler eğitimi açısından öğretim programının gözden geçirilmesini, temel becerilerin tema olarak dahil edilmesini, test etme, değerlendirme ve öneriler gibi belirli alt bölümlerin genişletilmesini, hedef dil becerilerinin gözden geçirilmesi ve dilsel gerçekleştirmelerini ve bağlamların, görevlerin ve faaliyetlerin değerlendirilmesi ve güncellenmesini içermektedir (İngilizce Dersi Öğretim Programı, 2018). Yeni İngilizce öğretim programı tasarlanırken, Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı: Öğrenme,

Öğretme, Değerlendirme (CEFR) ilkeleri yakından takip edilmiştir. CEFR, akıcılığı, yeterliliği ve dilin kalıcılığını desteklemek için öğrencilerin öğrenmelerini gerçek hayatta uygulamaya koyma ihtiyacını özellikle vurgulamaktadır (İDÖP, 2018). Bu doğrultuda 2018 İngilizce Öğretim Programı giriş metninde vurgulanan değerler eğitimi, öğrenen özerkliği, ölçme ve değerlendirme, harmanlanmış öğrenme, seçici yöntem, proje tabanlı öğretim ve iletişimsel yeterlik gibi kavramlar üzerinde durulmuştur. (Alan, 2019). Yeni öğretim programı değerler eğitimine odaklanması bakımından öncekinden farklılık göstermektedir. 2018 yabancı dil öğretim programına bakıldığında önceki yıllara göre öğretim programında köklü bir değişikliğin olmadığı ancak önceki yıllarda kullanım alanları daha kısıtlı olan değerler eğitimi ve teknoloji kullanımının yaygınlaştığı görülmektedir.

2.12. 2018 İNGİLİZCE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI VE DEĞERLER EĞİTİMİ

İngilizce öğretim programı, Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri ile 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda tanımlanan Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak yenilenmiştir. Temel olarak, İngilizce dersi öğretim programı hem temel beceriler hem de değerler eğitiminin pedagojik felsefesi doğrultusunda gözden geçirilmiş ve yenilenmiştir (İDÖP, 2018).

Hem bireyler hem de toplumlar için kritik öneme sahip evrensel ve yerel değerlerin önemini kabul etmeden çağdaş bir eğitim bilimcisi için eğitimi tartışmak veya tanımlamak imkansızdır. Evrensel ve ulusal eğilimlerle şekillenen bu değerler, kişisel ve toplumsal inanç ve tutumları temsil etmektedir. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ve çağdaş alanyazın, değerlerin önemine ve bunları öğrencilere öğrenme çıktıları aracılığıyla aktarmanın önemine vurgu yapmaktadır. Öğrencilere kazandırılması gereken on temel değer saygı, sevgi, özdenetim, dürüstlük, sorumluluk, dostluk, adalet, sabır, vatanseverlik ve fedakarlıktır. Bağımsız bir varlık olarak ele alınmak yerine, bu değerler öğretim programlarının temalarına ve konularına işlenmelidir. İngilizce öğretmenlerinden de bu değerleri derslerine kısmen dahil etmeleri beklenmektedir. Sonuç olarak, değerler eğitimi İngilizce öğretim programına dahil edilmiştir ve örtük olarak öğrencilere sunulmaktadır (İngilizce dersi öğretim programı, 2018).

Öğrencilere aktarılması hedeflenen millî, manevi ve evrensel değerler beş ana başlık altında toplanmış, bu değerlere ilişkin tutum ve davranışlar belirlenmiştir: (TTKB, 2017)

1. Değer eğitimi, tüm eğitimlerin nihai amacı ve ruhudur, ayrı bir müfredat veya

konu/öğrenme alanı olarak görülmemeli, bu bağlamda okullar ve öğretmenler değerleri müfredatın ayrılmaz bir parçası olarak görmeli ve uygun yaklaşımları kullanarak öğrencilerine değer vermeyi öğretmelidir.

2. Öğrencilerin değerleri okul içinde ve dışında hayata geçirmeleri için uygun ve etkili fırsatlar sağlanmalıdır.
3. Değerlerin anlamlı ve kalıcı olması için öğrenme kazanımlarını içerik boyutuyla ilişkilendirmek yerine öğrencilerin akıl yürütme, sorgulama, araştırma, yorum yapma, bağlantı kurma ve değerlendirme becerilerini kullanabilecekleri fırsatlar sağlanmalıdır.
4. Öğrencilerin kendilerini güvende hissedecekleri destekleyici bir toplum bilinci oluşturulmalıdır. Karşılıklı sevgi ve saygıyı besleyen bir sınıf ortamı yaratılmalıdır.
5. Değerlerin aktarımının sınıf veya okul ortamı ile sınırlı kalmaması, okul-aile iş birliğinin sağlanması gerekmektedir.

Ergenlik dönemindeki çocuklar kendi duygu, düşünce ve davranışlarını etkileyen birtakım değerler taşırlar. Ergenlik çağının gelişimsel görevleri, bir değerler sistemi ve inanç sistemleri oluşturmayı içerir. Ergenlik dönemindeki bir çocuğun değerleri, çevresindeki kişi, nesne ve durumlarla etkileşime girerek oluşur ve çocuk oluşan değerleri test eder (Kavun, 2016). Beşinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar geçen yıllar bir diğer deyişle ortaokul yılları da ergenlik dönemini kapsamaktadır. Bu dönem öğrencilerin kendilerini keşfetmelerinde önemli bir rol oynamaktadır. Kimlik ve benlik kavramlarının oluşabilmesi için ergenlik dönemindeki öğrencilerin bazı değerler oluşturması gerekmektedir. Bu dönemde öğrenciler ilgilerini ve becerilerini geliştirirler. Yaş gruplarına özgü yeni durumlarla yüzleşmek ve mücadele etmek zorundadırlar. Ergenin bu dönemdeki en önemli çabalarından biri, toplum tarafından onaylanan değer yargılarına uygun varsayımlar geliştirmektir.

Piaget'in ahlaki gelişim kuramına göre 11-15 yaşındaki çocuk dışa bağımlı bir dönemdedir ve değerler sistemi henüz oluşturulmamıştır. Öğrencilerin değerler sistemi ergenlik boyunca devam eder (Yılmaz, 2006). 11-15 yaş arası çocuğun değerlerde dışa bağımlılık döneminde olması ve içinde bulunduğu grubun beklentileri ile toplumun beklentileri arasında ayrım yapmakta güçlük çekmesi toplumda sosyal ve duygusal sorunlar yaratabilmektedir (Baysal, 2013). Bu doğrultuda 11-15 yaş dönemindeki ortaokula gitmekte

olan çocuklara değerlerin gerekçeleri ahlaki gelişim açısından açıklanmalıdır. Sebepleri bilinerek yapılan değerler eğitimi bireyin ahlaki gelişim düzeyini arttırabilir. Bu sebeple öğretmenlerden programda yer alan değerleri açık veya örtük bir şekilde öğrencilere aktarılması beklenmektedir. 2018 İngilizce öğretim programında öğrencilere aktarılması hedeflenen kök değerler şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. 5.,6.,7. ve 8. sınıf seviyelerine göre değerler eğitimi kapsamında hangi değerlerin hangi kazanım içerisinde yer verildiğine dair örnek kazanımlar aşağıda yer verilmiştir.

Dostluk değeri ise programda kazanımlarda görülmektedir. Örneğin 8. Sınıf birinci ünitenin konusu ve başlığı “‘Friendship’tir (Dostluk)”. Bu üniteye iyi bir arkadaşta bulunması gereken kişisel özellikler ve kötü bir arkadaşta bulunan kişisel özellikler yer almaktadır. Saygı değerini 8. Sınıf 8. Üniteye işlevler kısmında yer alan şu iki ifadede görmekteyiz: (İDÖP, 2018)

- We must respect the elderly/ people/ each other. (Yaşlılara, insanlara, birbirimize saygı duymalıyız.)
- My brother has to respect my rights. (Erkek kardeşim benim haklarıma saygı duymak zorundadır.)

Adalet değeri 6. Sınıf 10. Ünitenin başlığında “‘Democracy(demokrasi)’” öğrencilere öğretilmesi gereken kelimelerin içerisinde “‘fair law(adil yasa), child/human right(çocuk/insan hakkı), vote(oy vermek) gibi adaletle ilgili kelimeler vardır. Bu üniteye yer alan şu iki işleve baktığımızda öğrencilere adil olma değerini seçim yapma etkinliği sayesinde kazandırıldığı görmekteyiz: (İDÖP, 2018)

- You should choose your candidate. (Adayını seçmelisin.)
- We elected our classroom president. (Sınıf başkanımızı seçtik.)

Sevgi değerini 7. Sınıf 9. Üniteye Environment(Çevre) görmekteyiz. 7. Sınıf 9. Üniteye yer alan şu üç işleve baktığımızda sevgi değerini görmekteyiz (İDÖP, 2018). Çünkü sevginin değerine ilişkin olumlu tutumlar geliştiren öğrenciler, içinde yaşadıkları toplumsal normları kabul eden, koruyan ve koruyan bireyler haline geleceklerdir.

- Rain forests are important because they are necessary for oxygen. (Yağmur ormanları önemlidir çünkü onlar oksijen için gereklidir.)

- We should protect wild animals because they are important for the balance of the nature. (Vahşi hayvanları korumalıyız çünkü onlar doğanın dengesi için önemlidir.)

- What should we do for our environment? (Çevremiz için neler yapmalıyız?)

Vatanseverlik değerini 5. Sınıf 10. Ünitede Festivals(Festivaller) görmekteyiz (İDÖP, 2018). Bu üniteye yer alan şu iki işlevde vatanseverlik değeri üstünde durulduğunu gözlemlemekteyiz. Kişinin tutum ve davranışlarında vatanseverliğe değer vermek, toplumun ve kültürünün refahı ve korunması ile ilgili olduğu için çok önemlidir

- Children dance and sing on Children's Day in Turkey. (Çocukların 23 Nisan Çocuk Bayramında şarkı söylerler ve dans ederler.)

İngilizce Dersi Öğretim Programında 5. Sınıf 9. Ünite The Animal Shelter(Hayvan Barınağı) yardımseverlik değerini Assignments(Ödevler) başlığında şu şekilde görmekteyiz: (İDÖP, 2018)

- Students prepare posters about how to help animals in their neighborhoods. (Öğrenciler, mahallelerindeki hayvanlara nasıl yardım edeceklerine dair posterler hazırlar.)

İngilizce Dersi Öğretim Programında 8. Sınıf 8. Ünite Chores(Ev İşleri) sorumluluk değerine açıkça yer verilmiştir. Aşağıda verilen ifadelerde sorumluluk değerini öğrencilere kazandırılmak istenmiştir (İDÖP, 2018).

- E8.8.L1. Students will be able to identify the main points of a short talk describing the responsibilities of people. (Öğrenciler, insanların sorumluluklarını anlatan kısa bir konuşmanın ana noktalarını belirleyebilecekler.)

- E8.8.SI2. Students will be able to talk about responsibilities. (Öğrenciler sorumluluklar hakkında konuşabilecekler.)

- E8.8.R1. Students will be able to understand various short and simple texts about responsibilities. (Öğrenciler sorumluluklarla ilgili çeşitli kısa ve basit metinleri anlayabilecekler.)

- E8.8.W1. Students will be able to write short and simple poems/stories about their feelings and responsibilities. (Öğrenciler duygu ve sorumlulukları hakkında kısa ve basit şiirler / hikayeler yazabileceklerdir.)

Değerlerin eğitiminde öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Resmi öğretim programındaki etkinliklerle birlikte öğretmen, örtük program aracılığıyla da değerleri

öğrencilere kazandırmaktadır. Bu nedenle örtük programın uygulanmasının öğretmenin sorumluluğunda olduğu düşünülmektedir.

2. 13. DEĞERLERİN EĞİTİMİNDE ÖĞRETMENLERİN ROLÜ

Milli, manevi ve evrensel değerlerin kazandırılmasında aile, toplum ve medya önemli bir etkiye sahiptir. Aile, toplum ve medyanın yanı sıra eğitim programları da önemli bir etkiye sahiptir. Ancak programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili farkındalıklarının yanı sıra yeterlik ve becerileri bu süreçte büyük önem taşımaktadır. Değer kazanma sürecine rehberlik eden öğretmen, öğretim programında yer alan bilgi ve becerileri sağlamanın yanı sıra, iyiyi ve doğruyu model ve etkinliklerle sunabilmelidir (Yazar, 2018).

Ahlaki bir rehber olacak öğretmen, öğrencilerine sevgi ve saygıyla davranan, iyi örnek olan, topluma fayda sağlayan davranışları destekleyen ve incitici davranışları düzeltebilen kişidir. Öğretmenler hiçbir ayırım yapmadan, alay etmeden, küçük düşürmeden ve özgüvenlerini zedelemekten öğrencilerine özen göstermelidir. Bu sayede öğrenciler için olumlu rol model ve rehber olurlar (Avcı, 2020). Öğretmenin amacı, öğrencilerin kendi değer sistemlerini geliştirmelerini sağlamak olmalıdır. Eğitimci bu gelişimi kolaylaştırır (Bruening, 1979). Gençlerin mükemmel insanlar tarafından yetiştirilmesinde olgun ahlaki, estetik niteliklere ve çağdaş bilgiye sahip bir öğretmenin rolü paha biçilmezdir (Kurbanovna, 2023). Lickona (1993) öğretmenlerin değerler eğitiminde başarılı olmaları için önerilerde bulunmuştur. Lickona'ya göre öğretmen, model ve eğitici olduğunun bilinciyle hareket etmelidir. Öğretmen sınıfta ahlaki bir atmosfer yaratmalıdır. Öğretmen, öğrencilere sorumluluklar vererek sınıfta disiplini sağlamalıdır. Sınıfta demokratik bir ortam yaratmalıdır. Değerler eğitimi, eğitim programları aracılığıyla yapılmalıdır. İşbirlikli öğrenme uygulamalarından yararlanmalıdır. Öğrencileri ahlak üzerine düşünmeye teşvik etmelidir. Sınıf dışında hızlı gelişim için pozitif modeller örnek gösterilmelidir. Okulda olumlu bir ahlaki kültür oluşturmalıdır. Ebeveynlerle sağlıklı bir iletişim kurmalıdır.

Okullarda öğrencilerin sosyalleşmesinde öğretmenler aktif rol oynamaktadırlar. Öğretim programları ile öğretmenler değerleri öğrencilere aktarma ve davranışa dönüştürme konusunda rol model olurlar. Öğrencilerin sosyalleşmesinde aile, okul, toplum ve özellikle öğretmenlerin önemli bir yeri vardır (Demirhan İşcan, 2007). Bu nedenle öğretmen görüşleri bu bağlamda önem arz etmektedir.

2. 14. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde yurt içinde yapılan araştırmalara, yurt dışında yapılan araştırmalara ve araştırmalarla alakalı yorumlara yer verilmiştir.

2. 14. 1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Demirhan İşcan'ın (2007) “İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği” başlıklı çalışmanın amacı, evrensel ve iyiliksever değerleri ilköğretim düzeyinde kazandıran; etki düzeyine sahip bir değerler eğitimi programı hazırlamaktır. Bu çalışmada, nitel ve nicel araştırma desenlerinin bir arada kullanılmasının bir sonucu olarak karma yöntem kullanılmıştır. İlköğretim düzeyinde Türkçe, sosyal bilgiler, fen ve teknoloji dersleri entegre edilerek uygulanan bir projede, projeye katılan öğrencilerin değerler konusundaki puanları ile yılsonu notları arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki ortaya çıkmıştır. Bu durumda öğrencilerin değer kazanma düzeyleri ile yukarıdaki derslerdeki başarıları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir.

Keskin'in (2008) “Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması” adlı araştırmasında, sosyal bilgiler öğretim programında değerler eğitiminin tarihsel gelişimini ve mevcut durumunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, bu çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulardan bazıları şunlardır: Sosyal bilgiler derslerinin doğrudan veya dolaylı, az veya çok değerler içerdiği tespit edilmiştir. Değerler ve değerler eğitime tüm programlarda önem verilmektedir. Hemen hemen tüm sosyal bilgiler dersleri karakter eğitime vurgu yapar. Tüm projelerin paylaştığı temel değerler birlik, duyarlılık, bağımsızlık ve sorumluluktur.

Yazar'ın (2010) “İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Belirlenmesi ve Öğretmenlere Yönelik Bir Program Modülü Geliştirme” başlıklı çalışmasının amacı, öğretmenlerin sosyal bilgiler programında değerler eğitime yönelik görüş ve önerilerini belirlemektir. Ayrıca araştırma sonucunda değerler eğitiminde yapılandırmacı yaklaşımı dikkate alarak öğretmenlere yönelik bir program modülü geliştirilmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın bulgularına dayalı olarak bazı öneriler şu şekildedir: Değerler eğitime ilişkin kazanımlar doğrudan sosyal bilgiler öğretim programına yerleştirilmeli, değerlere ilişkin konular ise program yaklaşımına daha zengin bir şekilde entegre edilmelidir.

Kunduroğlu'nun (2010) "4. Sınıf Fen ve Teknoloji Öğretim Programıyla Bütünleştirilmiş Değerler Eğitimi Programının Etkililiği" adlı çalışmasında programın etkililiği 10-11 yaş dördüncü sınıf öğrencileri ile test edilmiştir. Araştırma modeli, araştırmaya dayalı, ön test son test deneysel kontrol gruplu bir desendir. Çalışma sonucunda elde edilen sonuçlar; deney grubu öğrencilerine göre ikilem formunun değerlere ilişkin ön test ve son test ortalamaları arasındaki fark deney grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ayrıca deney grubunda yer alan öğrencilerin ön test ve son test puan ortalamaları arasında son test desteğinde farklılıklar bulunmaktadır.

Özdaş'ın (2013) "Ortaokullarda Değerler Eğitimi ve İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi" adlı çalışmasının amacı, programın hedeflediği öğrenciler arasında istenmeyen davranışların yaygınlığını ölçerken, ortaokul öğretim programının olumlu değerleri teşvik etmedeki etkinliğini değerlendirmektir. Çalışma, betimsel araştırma modelleri kategorisine giren karma araştırma modeline dayanmaktadır. Öğretmen geri bildirimi, farklı çalışma alanlarında öğrenci suistimalinde önemli bir değişiklik olmadığını ileri sürdü. Bununla birlikte, genel sonuçlar, orta okullarda kazanılan değerlerin düzeyi ile istenmeyen öğrenci davranışlarının sıklığı arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Uzunkol'un (2014) "Hayat Bilgisi Öğretiminde Uygulanan Değerler Eğitimi Programının Öğrencilerin Özsaygı Düzeyleri, Sosyal Problem Çözme Becerileri ve Empati Düzeylerine Etkisi" adlı çalışmasının amacı, hayat bilgisi öğretiminde saygı ve sorumluluğa dayalı bir değerler eğitimi programının uygulanmasının ilkökul üçüncü sınıf öğrencilerinin benlik saygısı, sosyal problem çözme becerileri ve empati düzeylerine etkisini incelemektir. Bu çalışmada karma bir yaklaşım kullanılmıştır. Bulgular, uygulanan değerler eğitimi programlarının öğrencilerin benlik saygısını geliştirmede daha az etkili olduğunu göstermektedir. Ancak sosyal problem çözme becerileri ve empati düzeyleri üzerinde olumlu etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca deney grubundaki öğrencilerle yapılan görüşmelerde öğrencilerin uygulanan derslerin kendilerine ve arkadaşlarına faydalı olduğunu belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Görgüt (2015) "Ortaokullarda Görev Yapan Beden Eğitimi ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Ahlak, Karakter ve Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi" başlıklı çalışmadaki amaç beden eğitimi öğretmenleri ile diğer branş öğretmenlerinin ahlak, karakter ve değerler eğitimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesidir. Ahlak ve karakter eğitimi

ile beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin değerler sınıflandırması arasındaki ilişki incelenmiş, dikkate değer ancak zayıf bir ilişki ortaya konmuştur.

Kaliyeva (2015) ‘Türkçe ve İngilizce Ders Kitaplarında Değerler Eğitimi’ başlıklı çalışmanın amacı, yabancılar için hazırlanan ders kitaplarının evrensel ve yerel değerleri ne ölçüde yansıttığını belirlemek ve belirlenen değerleri alt değerlere, değer türlerine ve değer yönelimi kategorilerine göre ağırlıklandırmaktır. Test edilen ders kitaplarındaki değerlerin nasıl aktarıldığına dair okuyuculara yararlı bilgiler sağlandığı bu çalışma ile söylenmiştir.

Altunal’ın (2015) “İlkokul 4. Sınıf İngilizce Ders Kitaplarının Türk Kültürüne Ait Değerler Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışmasının amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okullarında Talim Terbiye Kurulu tarafından dördüncü sınıf düzeyinde önerilen öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak seçilen İngilizce ders kitaplarının aile, dil, din, iyilik ve saygı değerleri açısından incelemektir. Araştırma sonucunda, araştırmamızın örneklemini olarak seçilen ilkokul 4. sınıf düzeyinde kullanılan İngilizce ders kitapları Türk kültürünün maddi ve manevi değerlerini taşıyacak şekilde düzenlenmemiştir. Değerleri yeni nesillere aktarmakta, aile, dil, din, saygı, yardımseverlik değerlerini çok taşımadığı ve daha çok popüler kültür unsurlarını yansıttığı sonucuna varılmıştır.

Başaranol’un (2017) “Ortaöğretim İngilizce Ders Kitaplarının Temel Değerler Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışmasının amacı, Milli Eğitim Bakanlığı, devlet okullarında kullanılan İngilizce ders kitaplarında tanıtılan değerleri değerlendirmek için bir çalışma yaptırmıştır. Schwartz (2012) ve Rokeach’tan (1973) alınan temel değerler listesi derlenmiş ve ders kitaplarının içeriğini değerlendirmek için kullanılmıştır. Bulgular sevgi, nezaket, estetik ve yardımseverliğin en sık vurgulanan değerler olduğunu göstermektedir. Buna karşılık, eşitlik, dürüstlük, hoşgörü ve özgürlük gibi değerler ders kitaplarında belirgin şekilde daha az yaygındır. Çalışma, ortaokul İngilizce ders kitaplarında toplam 19 farklı değer türü belirlenmiş ve her değer türü frekans ve yüzde olarak ölçülmüştür.

Urfalı Dadandı ve Kırımlı’nın (2017) “Türkçe ve İngilizce Öğretmeni Adaylarının Değer Tercihlerinin İncelenmesi” başlıklı çalışmasında iki farklı dil ve kültürü okuyan Türkçe ve İngilizce öğretmen adaylarının değer tercihlerinin araştırılması amaçlanmaktadır. Sonuçlar, Türkçe ve İngilizce öğretmen adaylarının değer tercihlerinde bazı farklılıklar olduğunu göstermektedir.

Saraç’ın (2017) “İngilizce Hazırlık Sınıfı Okuma Metinlerinin Eğitsel Değerleri” başlıklı çalışması Adnan Menderes Üniversitesinde İngilizce hazırlık sınıfı okuma

metinlerinin eğitici değerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, metinlerin içeriğini okuma, dilbilgisi, görsel çekicilik, anlama, konu ve öğretim yöntemi gibi başlıklarına göre analiz edilmiştir. Araştırma, mevcut durumu betimlemek için nicel bir yöntem kullanmıştır. Bulgular, derslerde kullanılan okuma metinlerinin dilbilgisi öğretimi, görsel çekiciliği geliştirme, ilgiyi sürdürme, anlamayı geliştirme, konuları işleme ve etkili öğretim yöntemlerini uygulamaya odaklandığını ortaya koymuştur. Ayrıca, hem öğretim elemanlarının hem de öğrencilerin araştırma sonuçlarına ilişkin farklı bakış açılarına sahip oldukları belirtilmiştir.

Bal'ın (2018) "9,10,11,12. Sınıf İngilizce Dersi Öğrenci Kitapları, Öğrenci Çalışma Kitapları ve Öğretmen Kitaplarında Yer Alan Değerler" başlıklı çalışmasındaki amaç İngilizce ders kitaplarında yer alan okuma ve dinleme metinlerinin ne ölçüde ulusal ve evrensel değerler içerdiğini ve bu değerlerin bu kitaplardaki metinlere göre dağılımını belirlemektir. Bu araştırma sonucunda 9, 10, 11 ve 12. sınıf İngilizce ders kitaplarında belirlenen ve değerlendirilen değerlerin dağılımı dikkate alındığında; bazı değerlerden ders kitaplarında hiç bahsedilmediği veya değerlere yeterince yer verilmediği görülmüştür.

Baydır'ın (2018) "İngilizce Öğretmenlerinin 2017 Taslak İngilizce Öğretim Programında Yer Alan Değerler Eğitimi Ve Uygulamalarına Yönelik Görüşleri" başlıklı çalışmasındaki amaç İngilizce öğretmenlerinin, 2017 Taslak İngilizce Öğretim Programında yer alan değerler eğitimi ve uygulamalarına ilişkin görüşlerini, programın değer kazanımları açısından güçlü ve zayıf yönleri hakkında ne düşündüklerini, değerler eğitimi nasıl uyguladıklarını ve öğretim sürecinde hangi sorunlarla karşılaştıklarını ortaya çıkarmak ve değerlendirmektir. Nitel yöntemlerin kullanıldığı bu araştırma, mevcut konuyu ele almak için fenomenolojik bir yaklaşımı benimsemiştir. Elde edilen bulgular, araştırmaya katılan İngilizce öğretmenlerinin revize edilen İngilizce öğretim programını değerler eğitimi açısından eksik bulduğunu ortaya koymuştur. Katılımcılar, öğretim programında değerler eğitimine öncelik verilmesi fikrine sıcak bakmışlardır. Bununla birlikte, hem öğretim programında hem de okul uygulamalarında değere dayalı öğrenme çıktılarını, etkinlikleri ve değerlendirme prosedürlerini netleştirmeye yönelik acil bir ihtiyaç olduğu da kaydedilmiştir. Ayrıca, öğretmenlere değerler eğitimi konusunda yeterli eğitimin verilmesi ve hizmet içi eğitim programlarının yoğunlaştırılması bu sorunun ele alınması için çok önemli olacağı önerilmiştir.

Aslan'ın (2019) "Ortaokul İngilizce Ders Kitaplarındaki Değerler" başlıklı

çalışmasında ortaokul İngilizce ders kitapları aktarılan değerler bağlamında analiz edilmiştir. 2018-2019 akademik yılında 5. sınıftan 8. sınıfa kadar olan öğrenciler için kullanılan devlet okulları ders kitapları üzerine yapılan bir araştırmada, 40 temayı analiz edilmiştir. Değerlerin sunulma sıklığını ve biçimini belirlemek için her bir tema incelenmiştir. Sonuçlar, sportmenliğin en yaygın olarak sunulan değer olduğunu göstermiştir. Sportmenliğin ardından sorumluluk, sağlıklı yaşamı teşvik, farklılıklara saygı ve hayvanları sevmeye vurgusu sıklıkla yapılmıştır. Tersine, barışçıl, dürüst ve kitapsever olma değerlerine daha az önem verilmiştir. Ayrıca 2018 yılında yayınlanan İngilizce öğretim programı, incelenen ders kitaplarında yeterince yer verilmeyen adalet, sabır, özveri gibi değerlerin öğrencilere kazandırılmasını amaçlamıştır.

Aslan, Coşkun Keskin ve Önder'in (2019) yaptığı "Ortaokul 6. Sınıf İngilizce Ders Kitaplarında Yer Verilen Değerler" başlıklı tarama modelinin kullanıldığı çalışmada; 2018 İngilizce öğretim programını temel alan ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ortaokul 6. sınıf için onaylanan İngilizce ders kitabının 10 ünitesinde yer alan değerlere odaklanarak kapsamlı bir incelemesi gerçekleştirilmiştir. Bakanlığın tüm dersler için tavsiye ettiği değerleri temel alarak içerik incelenmiş ve ders kitabının sağlıklı olmanın, demokrasi bilincinin ve doğa sevgisinin önemini vurguladığını görmüşlerdir. Ancak yapılan analiz, Milli Eğitim Bakanlığı İngilizce öğretim programında adalet, dürüstlük, sabır, vatanseverlik, özen ve fedakarlık değerlerine açıkça yer verilmediğini ortaya koymuştur.

Aydın'ın (2020) "Ortaokul İngilizce Ders Kitaplarında Evrensel Değerlerin İncelenmesi" başlıklı çalışmasında öğrencileri küresel dünyaya hazırlayan ortaokul İngilizce ders kitaplarında evrensel değerlere ne ölçüde yer verildiği araştırılmıştır. Araştırmada tarama modeli ve doküman incelemesi yoluyla nitel veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Evrensel değerlerin ne ölçüde dahil edildiğini araştırmak için 2018-2019 ortaokul İngilizce ders kitapları kullanılmıştır. Bulgular, 5. sınıf ders kitabında en fazla "koruma" vurgusuna, en az "sorumluluk" vurgusuna yer verildiğini ortaya koymuştur. 6. sınıf ders kitabında "etkili vatandaşlık" değeri en üst düzeye çıkarılmış, "koruma"ya en az önem verilmiştir. 7. ve 8. sınıf ders kitaplarında "etkili vatandaşlık" vurgusu ağırlıkla yapılmış ve "güvenilir olma" en az önemli olarak sıralanmıştır. Genel olarak tüm ders kitaplarında "etkili vatandaşlık" en öncelikli değer olarak bulunurken, "adil olmak" göz ardı edilmiştir. Şaşırtıcı bir şekilde, çalışma evrensel değerlerin ortaokul İngilizce ders kitaplarının %20'sinden daha azına dahil edildiğini keşfetmiştir ve bu da incelenen kitaplarda evrensel değerlerin yer aldığı düzeyin

"yetersiz" olduğu sonucuna yol açmıştır.

Ergün'ün (2021) "Öğretmenlerin Değer Kavramına İlişkin Bilişsel Kurguları ve Değerler Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi" başlıklı çalışmasının örnekleme, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Bayburt ili ilköğretim okullarında görev yapan 40 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenoloji kullanılmıştır. Araştırmanın sınıf öğretmenleri değerler eğitimi birey, toplum, evrensel ve geleneksel olmak üzere dört temada ele almaktadır. Sınıf öğretmenleri öncelikle vaka çalışmaları, yaratıcı drama, rol model, soru-cevap, beyin fırtınası, animasyon ve sunuma odaklanmıştır. Okul-aile iş birliği, aile ve sosyal çevre, kitle iletişim araçları, öğretmen özellikleri, program oluşturma, okul yönetimi, sınıf materyal koşulları ve öğrenci özellikleri açısından bakıldığında, sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi uygulamalarında karşılaştıkları sorunlardır.

Tosun'un (2021) "Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Zorlaştıran Faktörlere İlişkin Görüşleri ve Değerler Eğitime Yönelik Uygulamaları" adlı çalışmasının amacı, sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi zorlaştıran faktörlere yönelik algılarını ve değerler eğitimi uygulamalarını belirlemektir. Bu çalışmada iç içe desenli karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, küme örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenen, Van ilinde görev yapan 419 sınıf öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda “aile ve sosyal çevre”, “kitle iletişim araçları ve sosyal medya”, “öğretmen özellikleri”, “öğretim programı ve materyalleri” ve “sınıfın fiziki yapısı ve yeterlilikleri” ile ilgili madde formülasyonları yer almaktadır. Sınıf öğretmenlerinin değerleri öğretmesini zorlaştıran faktörlerin üst düzeyde fark edilmiş olması; Öğrenci ve okul yönetimi faktörüne ilişkin ifadelere orta düzeyde, öğretmen faktörüne ilişkin ifadelere ise düşük düzeyde katıldıkları görülmüştür.

Özyuva'nın (2021) "6. Sınıf İngilizce Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Değerler Açısından İncelenmesi ve Değer Eğitimi Uygulamaları Hakkında İngilizce Öğretmenlerinin Görüşleri" başlıklı çalışmada tarama modelini kullanılarak ortaokul İngilizce ders kitaplarında evrensel değerlerin varlığı araştırılmıştır. Nitel veriler doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Bulgular, 5. sınıf ders kitabında en yüksek değeri “koruma”ya verirken, en düşük değeri “sorumluluk”a verdiğini ortaya koymuştur. Buna karşın 6. Sınıf kitapları en çok “etkili vatandaşlık”, en az “koruma” konularına odaklanmıştır. 7. ve 8. sınıf kitaplarında "etkili vatandaşlık" önceliği verilirken, "güvenilir olma" değerine en az vurgu yapılmıştır. Araştırmada incelenen ders kitaplarının %20'sinden

daha azında evrensel değerlerin bulunduğu tespit edilmiştir ve bu da evrensel değerlerin bu kitaplara dahil edilmesinin "yetersiz" olduğu sonucuna varılmıştır.

Budak'ın (2021) " İngilizce Öğretmenlerinin Karakter ve Değerler Eğitime Yönelik Görüşleri ve Sınıf İçi Uygulamaları" başlıklı çalışmasında ilk ve orta okullarda görev yapan İngilizce öğretmenlerinin karakter ve değerler eğitimi ile ilgili görüşleri araştırılmıştır. Bu amaçla tarama modeli kullanılmıştır. Ölçekten elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. İngilizce öğretmenlerinin sınıfta yaptıkları uygulamaların daha çok değerler eğitimi panosu hazırlama, drama çalışmaları ve vaka çalışmaları yapma olduğu görülmüştür.

Bilir'in (2022) "Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitime Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi (Çanakkale İli Örneği)" başlıklı araştırması, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji modeline göre yürütülmüştür. Araştırma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Çanakkale ili merkez ilçesindeki ilköğretim okullarında görev yapan 22 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak elde edilmiştir. Toplanan veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada hoşgörü, ahlak, saygı, sevgi, dürüstlük ve vatanseverlik öğretmenlerin en sık ifade ettikleri kavramlar olmuştur. Değerler uygulamasında ilköğretim, aile, toplum, öğretmenler, materyal ve yöntemlerden kaynaklanan eksik ve hatalı uygulamaların olduğunu, değerlerin kazandırılmasında ailenin en belirleyici ve öncelikli unsur olduğunu, değerlerin kazandırılmasının aile ve tüm toplum tarafından desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Coşkun'un (2022) "Değerler Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Öğretmen ve Veli Tutumlarının İncelenmesi" başlıklı çalışmasında tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma evreni, 2020-2021 eğitim öğretim yılında Niğde ilindeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmen ve velileri oluşturmaktadır. Araştırmada nicel veriler “Değerler Eğitimi Tutum Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Öğretmen ve velilerin değerlerin uygulanmasına yönelik tutumlarının değişkenler arasında farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde DETÖ puan ortalaması ile cinsiyet, medeni durum ve yaş değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

2. 14. 2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Tajeran'ın (1980) “A Content Analysis Of Iranian Children's Story Books For The Presence Of Social And Moral Values” başlıklı çalışmasının amacı, İran'da yedi ila on bir

yaş arasındaki en popüler on dokuz çocuk hikâye kitabından belirli değerlerin varlığına ilişkin veriler toplamaktır. Verilerin toplanmasında, Ghandi'nin çalışmasında benimsediği şekilde her kitap için bir kodlama formu kullanılmıştır. Form, altı İranlı sosyolog tarafından seçilen on altı değerden oluşuyordu. Değerler şunlardır: evlilik, din, ülke, aile, otorite, eğitim, temizlik, iyilik, iş, tasarruf, dürüstlük, tercih edilen cinsiyet olarak erkek, adalet, hayırseverlik, arkadaşlar ve misafirperverlik. Araştırmanın sonucunda hikâye kitaplarındaki on altı ana değer sunumunda denge olmadığı anlaşılmıştır. Üç değer: Dürüstlük, Adalet ve Çalışma büyük ilgi görmüştür (%42). İki değer: Favori Cinsiyet Olarak Erkek ve Temizlik en düşük ilgiyi (%2) almıştır. Beş ek değer: Sağduyu, Zekilik, Muhafazakarlık, Büyük olmak ve Cesaret hikâye kitaplarının içeriğinde tanımlanmıştır.

Quan (1989) “Social values in popular adolescent literature, 1940-1980” başlıklı çalışmanın amacı şu hipotezi araştırmaktır: popüler gençlik literatüründeki sosyal değerler, büyük ölçüde toplumun sosyal değerlerini yansıtır ve bu değerler toplumun değerleriyle çelişmekten ziyade desteklemektedir. Bu çalışma aynı zamanda alanyazındaki değerlerin incelenmesi için bir model sunmaktadır. Yöntem olarak ise iki dönemin romanlarındaki toplumsal değerleri incelemek ve yorumlamak için betimsel analiz yöntemi seçilmiştir. Belirtilen yıllar arasında 15 toplumsal değer toplum tarafından algılanmasında değişim olduğu gözlemlenmiştir. Bu değerlerin algılanmasındaki değişimlerin toplumdaki gelenekçi yapının kendisini daha liberal ve hoşgörülü bir yapıya bırakmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Prencipe (2001) “Children's Reasoning About the Teaching of Values” başlıklı çalışma, çocukların ahlaki, ahlaki karakter, karakter, dini, vatansever ve politik değerlerin öğretimi ile ilgili akıl yürütmelerini araştırmıştır. Çalışmanın sonuçları, çocukların değerler öğretimini değerlendirirken çeşitli faktörleri göz önünde bulundurduklarını göstermiştir. Bu ayrımlar, çocukların sosyal ve ahlaki akıl yürütmeleriyle ve gelişen bağlam ve ahlak kavramlarının gelişimle nasıl etkileşime girdiğiyle ilgili görünmektedir. Bulgular, değerler eğitimine bilişsel gelişim ve karakter eğitimi yaklaşımları arasındaki teorik tartışmalarla bağlantılı olarak tartışılmıştır.

Thompson'ın (2002) “The Effects of Character Education on Student Behavior” başlıklı çalışmasındaki amaç karakter eğitiminin öğrencilerin davranışlarını nasıl etkilediğini belirlemektir. Çalışma şunları içermektedir: Öğrenci davranışlarını gözlemlemek; öğretmenlerle, öğrencilerle görüşmek, velilerin karakter eğitimi programının

öğrenci davranışları üzerindeki etkilerine ilişkin algılarını belirlemek ve davranış kalıplarını belirlemek için disiplin kayıtlarını gözden geçirmek. Bu çalışmadan elde edilen bulgular, karakter eğitimi programlarının öğrenci davranışları üzerinde olumlu bir etkisi olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca, bulgular konuyla ilgili önerilere yol açmıştır. Karakter eğitimi, ayrı bir ders olarak değil, öğretim programının ayrılmaz bir parçası olmalıdır.

Hawkes'ın (2005) "Values- Based Education" başlıklı çalışmasında, değerler eğitimi biçimindeki pozitif değerlerde ahlak eğitiminin kaliteli eğitim geliştirme amaçları için temel olup olmadığını analiz etmek için kanıt arar. Çalışma, anlamlı bir şekilde, değerler eğitiminin öğrencilerin kişisel etik kurallarını içselleştirmelerini ve buna göre hareket etmelerini sağlayıp sağlayamayacağını ele almaktadır. Araştırma metodolojisi, ana ve ikincil bir vaka çalışmasından veri toplamak ve analiz etmek için tasarlanmıştır. Tam zamanlı öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilere odaklanır.

Xiaoman (2006) "Moral education and values education in curriculum reform in China" başlıklı çalışma Çin'deki yeni program reformunda, ahlaki eğitim ve değerler eğitimi, program işlevlerinin bütünlüğü ve uygunluğu açısından tanımlanmıştır. Buna göre, tam program işlevlerine dayalı yeni bir eğitim anlayışı oluşturulmuştur. Bu metin, programın özlerini, ahlak ve değerler eğitiminin temellerini, öğretim yapısında bütünlüklü program düzenlemesini, ders standartlarında duygusal ve tutumsal hedeflerin varlığını ve öğretim yöntemlerini tartışarak, bu program reformunun ahlaki değerlere baktığına işaret etmektedir. Reform ayrıca okullarda ahlak ve değerler eğitimi vurgulamaktadır.

Leichsenring'in (2010) "Values-based Education in Schools in the 2000s: The Australian Experience" başlıklı çalışması, Avustralya Federal Hükümetinin değerler eğitimi uygulamasında kullandığı yaklaşımlar ve Avustralya genelinde okul küme grupları tarafından kullanılan değerlere dayalı eğitim vakalarının uygulanmasına odaklanmaktadır. Bu araştırma, ulusal ölçekte değerlere dayalı bir eğitim programının uygulanmasını araştırmaktadır ve şu konularda önerilerde bulunmaktadır: Okullarda değerlere dayalı eğitim öğretimi için en iyi uygulamalar ve öğrencilerin öğretime yönelik geniş ölçekli bir yaklaşımın başarılı bir şekilde kurulmasını sağlamak için okul yöneticileri, çalışanları, öğretmenler, öğrenciler, veliler ve daha geniş topluluk üyeleri gibi kilit paydaşların dahil edilmesi gerekmektedir.

Brady'nin (2011) "Teacher Values and Relationship: Factors in Values Education" başlıklı çalışmasında, etkili öğretimin 'teknik' yeterlilikle ilgili olduğu kadar ilişkilerle de

ilgili olduğu fikrinden etkilenen yazar, öğretmenlerin sınıf ilişkilerini şekillendiren değerlerini incelemiş ve gerekli olan belirli öğretmen değerlerinin olup olmadığı sorusunu sormuştur. Bu soru, öğretime odaklanılarak ele alınmaktadır. Çalışmada belirlenen sekiz niteliğin veya öğretmen değerlerinin çoğu, tüm alanlarda öğretim için arzu edilir, değerler eğitimi öğretimi için gereklidir. Çalışmanın bulgularına göre öğretim programı uzmanları, her disiplinin kendi araştırma prosedürlerine ve öğretim stratejilerine sahip olduğunu ve bu nedenle öğretmen-öğrenci ilişkilerini kendi zorunlu öğretmen değerleri olduğunu vurgulamışlardır.

Marks'ın (2011) "The Impact of Values Education in Adventist Schools on the Level of Knowledge and Understanding, and Internalisation of Values in Year 7 Students: A Case Study of Three Schools" başlıklı çalışması, Yeni Güney Galler'deki üç anaokulundan 12. Sınıfa kadar Adventist okulunda değerler eğitiminin doğasını ve etkisini araştırmıştır. Bu yaklaşımların 7. sınıfta öğrencilerin Avustralya eğitimi için dokuz değer bilgi, anlayışı ve içselleştirilmesi üzerindeki etkisini incelemiştir. Değerler eğitimine yaklaşımlarını belirlemek için okullardaki dokuz ilköğretim öğretmeniyle görüşülmüştür. Araştırma, Adventist okullarındaki öğretmenlerin değerleri öğretmede kasıtlı oldukları ve çeşitli örtük ve açık öğretim stratejileri kullandıkları, ancak bu stratejiler deneyimsel öğrenmeye odaklanmama eğiliminde olduğu sonucuna varmıştır.

Štika'nın (2012) "The Role of Values in Teaching" başlıklı çalışması konu ve metodolojinin yanı sıra öğretimin önemli bir yönü olarak eğitimde ahlaki değerleri ele almaktadır. Teorik kısım, değerlerin ne olduğu, nasıl sınıflandırılabilir ve eğitimdeki rollerinin ne olduğu konusunda uzmanların görüşlerine genel bir bakış sunar. Araştırma, katılımcıların değerlere büyük önem verdiğini ortaya koydu. Ancak, bunları akranlarıyla tartışmak konusunda isteksizdirler. Bulgular ayrıca beşerî bilimler öğretmenlerinin değerlerin etkisini kabul etmeye bilim öğretmenlerine göre daha hazır olduğunu göstermektedir. Üniversite öğretmenlerinin değerleri daha düşük eğitim seviyelerindeki öğretmenlere göre daha az önemli olarak gördükleri bulunmuştur.

Zakaria ve Liang (2013) "Character Building in ESL Materials: Values and Malaysian English Curriculum" adlı çalışmasında Malezya'da ortaöğretimde kullanılan İngilizce ders kitaplarını değerler açısından incelediler. Araştırma sonuçlarına göre ders kitaplarında muhakeme, yaşam boyu öğrenme, sosyal zekâ ve merak en çok kullanılan

değerler olurken, açıklık, dürüstlük, sadakat ve liderlik en az dikkate alınan değerler olmuştur.

Thornbeg ve Oğuz (2013) "Teachers' views on values education: A qualitative study in Sweden and Turkey" başlıklı çalışmalarının amacı, İsveçli ve Türk öğretmenlerin değerler eğitime bakış açılarını incelemektir. 52 öğretmenle nitel görüşmeler yapılmış ve analiz edilmiştir. Değerler eğitimi çoğunlukla toplumsal değerlere ve normlara uyumla ilgilidir. Değerler eğitimindeki öğrenme hedefleri veya değerler, esas olarak başkalarına nasıl davranılacağı ve kişisel sorumluluk üzerinedir. Öğretmenler eleştirel bir yaklaşım benimsememişlerdir. Öğretmenler tarafından bildirilen değerler eğitiminin ana yöntemi, öğrencilerle günlük etkileşimlerde iyi bir rol model olmaktır. Değerler eğitimi, büyük ölçüde sosyal etkileşim akışına gömülü günlük bir uygulama olarak tanımlanmıştır. Ayrıca öğretmenler değerleri ve değerler eğitimi anlatırken gündelik bir dil kullanılmıştır. Bu alanda profesyonel bilgi eksikliği vardır.

Canale (2016) "(Re)Searching culture in foreign language textbooks, or the politics of hide and seek" başlıklı çalışmada yabancı dil kitaplarının ne ölçüde yabancı kültürü içerdiğini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Nitel araştırmada sentez yöntemi benimsenmiştir. Bu araştırmanın örneklemini 2001, 2004, 2007, 2010, 2012 ve 2013 yıllarında İngilizce, Rusça, İspanyolca, İtalyanca ve Swahili dillerini öğretmeyi amaçlayan ders kitaplarını farklı açılardan inceleyen 9 araştırma oluşturmuştur. Yabancı dil ders kitaplarında kültürün, dil öğrenenlerin hedef dilin bakış açısını kazandırmaktan çok, o kültürün özelliklerini sadece "kendi kültürleri" olarak bilebilecekleri şekilde verildiği; Yabancı dil kitaplarının hedef dilden bağımsız olarak aynı doğrultuda tasarlandığı ve bu tasarımda kültür kavramının hep aynı noktalara odaklandığı tespit edilmiştir.

Tang ve Wang'ın (2020) "Moral Education Curriculum Reform for China's Elementary and Middle Schools in the Twenty-First Century: Past Progress and Future Prospects" başlıklı çalışması, 21. yüzyılda Çin'in ilk ve orta okullarının ahlaki eğitim programının (AEP) reformunda kaydedilen ilerlemeye tarihsel bir genel bakış sunar ve gelecekteki beklentilerini tartışır. Çin'in AEP reformu, uluslararası diyalog yoluyla elde edilen bir açıklık ve modernite ile karakterize edilse de belirgin bir şekilde Çince olmaya devam ediyor. AEP reformunun sürekli gelişimi ve iyileştirilmesi, yalnızca Çin ile uluslararası toplum, geleneksellik, modernite, merkezi otoriteler, yerel otoriteler ve ayrıca teori ve pratik arasındaki çeşitli ilişkilerin dikkatli bir şekilde ele alınmasıyla gerçekleşebilir.

Yurt içi çalışmalar incelendiğinde değer kavramına ders kitaplarında ve öğretim programlarında ne ölçüde yer verildiğinin araştırıldığı dikkat çekmektedir. Genel olarak öğretim programında yer alan konuların düzeyine veya belirli değerlerin öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının görüşlerine özümseme düzeyine ilişkin araştırmaların nitel ve nicel yöntemlerle yürütüldüğü görülmektedir. Bu çalışmaların ağırlıklı olarak sosyal bilgiler, okul öncesi, hayat bilgisi ve Türkçe derslerine odaklandığı görülmektedir. Son yıllarda İngilizce derslerine yönelik çalışmalara yönelik bir eğilim olduğu söylenebilir. Fakat bu eğilim daha çok İngilizce ders kitapları üzerinde yoğunlaşmıştır.

Yurtdışında yapılan araştırmaların genel bir değerlendirmesi yapılırken ahlaki değerlerin neler olduğu ve neden ihtiyaç duyulduğu, değerler eğitiminin amacı, değerler eğitiminden kim veya kimlerin sorumlu olduğu, öğretmenlerin önemi ve rolü değerler eğitiminde aile ve topluma düşen sorumluluk, değerler eğitiminin iyi ve etik bir vatandaş olmaya katkısı, okulda değerler eğitiminin nedenleri ve faydaları, öğretmenlerin değerler eğitime yönelik tutumlarına odaklanıldığı görülmektedir. Değerler eğitiminde uygulanan çeşitli yaklaşım, model ve programların etkililiğini belirlemeye yönelik araştırmaların da desenlendiği görülmektedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama aracı ve verilerin analizi yer almaktadır.

3. 1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmanın amacı ortaokullarda görev yapan İngilizce öğretmenlerinin İngilizce dersindeki değerler eğitimi uygulamalarına yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Nitel araştırma, sosyal gerçekliği öğrenmenin bir yoludur. Nitel araştırmanın kendisi, zengin bir dizi araştırma uygulaması ve ürünü için kullanılan şemsiye bir terimdir. Nitel araştırma, araştırmaya yönelik çok çeşitli yaklaşımları ve araştırmanın doğasına ilişkin çoklu bakış açılarını kapsayan geniş ve sürekli gelişen metodolojik bir alandır (Leavy, 2014). Nitel araştırma, toplumdaki sorunları araştıran ve bunlara ilişkin daha derin içgörüler sağlayan bir araştırma türüdür. Nitel araştırma, tıpkı nicel araştırmalarda olduğu gibi sayısal verileri toplamak veya hipotezler üretmenin yanı sıra nicel verileri daha fazla araştırıp anlamaya yardımcı olur. Nitel araştırma, katılımcıların deneyimlerini, algılarını ve davranışlarını toplar. Kaç veya ne kadar yerine nasıl ve neden sorularına cevap verir (Tenny, Brannan ve Brannan, 2023).

Nitel araştırma, nitel verileri toplamak için gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi teknikleri kullanan bir yaklaşımdır. Bu yöntem, doğal bir ortamda algıların ve olayların kapsamlı ve gerçekçi bir şekilde ortaya çıkarılmasını amaçlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitel araştırma, insanların deneyimlerini olduğu gibi tanımlamaya ve açıklamaya çalışır. Araştırmacıların da bu sürecin sonunda yorumları için kanıtları olmalıdır. Nitel araştırmalarda elde edilen nitel veriler sayılardan oluşan bir yapı içerisinde ziyade sözlü ve yazılı metinlerden toplanır (Balaban Salı, 2012). Araştırmanın modeli durum (vaka) çalışmasıdır. Durum çalışması, bir araştırmacının gerçek hayat, mevcut kısıtlı bir durum veya belirli bir süre boyunca birden fazla kısıtlı durum hakkında, birden fazla bilgi kaynağı aracılığıyla ayrıntılı ve derinlemesine bilgi topladığı ve durumun bir tanımını sunduğu nitel bir yaklaşımdır (Creswell, 2013) Durum çalışması nitel araştırmada çok yaygın olarak kullanılan bir yaklaşımdır. Durum çalışması, birey, grup, kurum veya topluluk gibi bir olgunun veya sosyal birimin yoğun bir şekilde tanımlanması ve analizidir (Merriam, 2002). Durum çalışması, belirli bir zaman diliminde gözlemlenen daha geniş bir varlık sınıfını

anlamak için tek bir varlığın yoğun çalışmasıdır. (Gerring, 2004). Durum çalışması, sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesidir (Karadağ, 2013). Durum çalışmasının en temel özelliği, bir veya daha fazla vakanın derinlemesine araştırılmasıdır. Başka bir deyişle, bir duruma ilişkin faktörler bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkilediklerine ve ilgili durumdan nasıl etkilendiklerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitel durum çalışması, bir olgunun bağlamsal çerçevesi içinde birden fazla veri kaynağı kullanarak kapsamlı bir şekilde keşfedilmesini sağlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Bu çok yönlü yaklaşım, konunun farklı açılardan incelenmesine olanak sağlamakta ve böylece olguya ilişkin daha bütüncül bir anlayış ortaya koymaktadır (Baxter ve Jack, 2008).

Nitel araştırma, doğal koşullarda gözlem ve görüşmeler gerektirir. Veriler kendiliğinden ve açık uçlu bir şekilde toplanır ve veri toplama devam eden bir süreçtir (Jackson, 2008). Bu çalışmada yanıt aranan soruların çözümü için de nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan görüşme yöntemine başvurulmuştur. Bu çalışmada ise yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, nitel araştırmalarda en sık kullanılan görüşme tekniğidir. Yarı yapılandırılmış görüşmenin popüler bir veri toplama yöntemi olmasının nedeni hem çok yönlü hem de esnek olduğunu kanıtlamış olmasıdır (Kallio, Pietila, Johnson ve Kangasniemi, 2016).

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır ili merkez ilçelerinde (Bağlar, Kayapınar, Yenişehir ve Sur) görev yapan ortaokul İngilizce öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Amaçlı örnekleme, olasılıksız örnekleme yaklaşımıdır. Araştırmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumlar seçilerek derinlemesine araştırmaya olanak sağlayan amaçlı örnekleme, belirli kriterleri karşılayan veya belirli özelliklere sahip bir veya birden fazla özel durum üzerinde çalışılmak istendiğinde tercih edilir. Araştırmacı, seçilen durumlar bağlamında doğal ve sosyal olayları veya olguları anlamaya ve bunlar arasındaki ilişkileri keşfetmeye ve açıklamaya çalışır ((Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013). Amaçlı örneklemedeki esas olan, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan tüm durumları incelemektir. Sözü edilen ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir veya önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi

kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Amaçlı örneklemenin nedeni, örneklemin araştırmanın amaç ve hedefleriyle daha iyi eşleştirilmesi, böylece araştırmanın titizliğinin, verilerin ve sonuçların güvenilirliğinin artırılmasıdır (Campbell vd., 2020).

Ölçüt örnekleminin mantığı, önceden belirlenmiş bazı önem kriterlerini karşılayan tüm vakaları incelemek ve gözden geçirmektir (Başaran, 2017). Araştırmada ölçüt öğretmenlerin ortaokulda görev yapıyor olması ve bu araştırmaya gönüllü olarak katılan İngilizce öğretmenleri olmasıdır. Araştırmanın evreninde 493 İngilizce öğretmeni bulunmaktadır (EK2’de verilmiştir). Bu evrenden 51’i araştırma sorularını yanıtlamaya gönüllü olmuştur. Ancak 1 öğretmenin yanıtları yeterince açık olmadığı için 50 İngilizce öğretmeni örnekleme oluşturmuştur. Gönüllü katılım formunu doldurmayıp araştırmaya katılmak istemeyen öğretmenler araştırmaya dahil edilmemiştir.

Aşağıda araştırmaya katılan öğretmenlerin; cinsiyet, hizmet süresi, mezun olduğu yükseköğretim programı ve programına göre alanı gibi çeşitli demografik değişkinler hakkındaki bilgilere yer verilmiştir.

3.2.1. Demografik Değişkenlere İlişkin Katılımcıların Dağılımı

Tablo 1’de araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin okulları bakımından dağılımları verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubundaki Öğretmenlerin Okulları (N = 50)

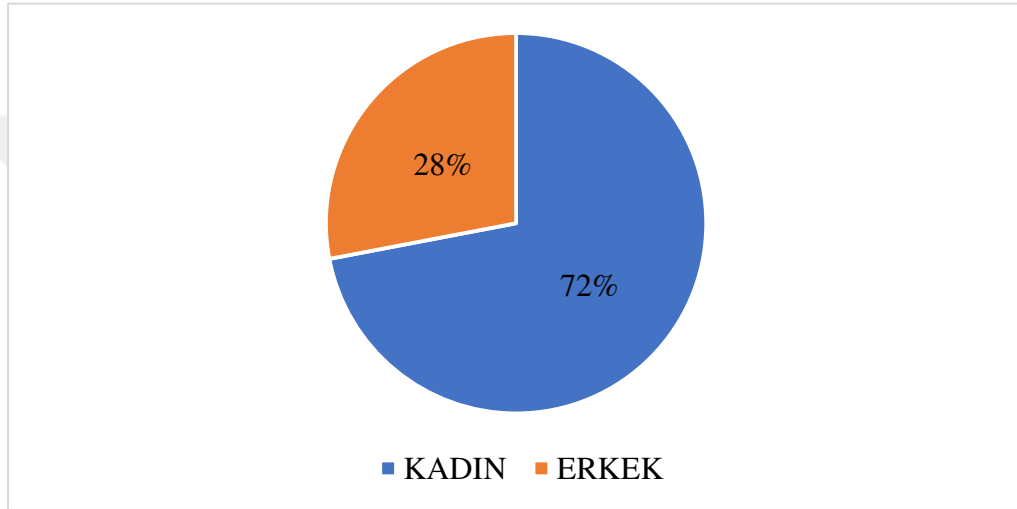
Ortaokullar	Bağlı Bulunduğu İlçe	Ulaşılan Öğretmen Sayısı
700. Yıl Ortaokulu	Bağlar	5
Fevzi Çakmak Ortaokulu	Bağlar	4
Yeşildallı Ortaokulu	Bağlar	5
Akşemsettin Ortaokulu	Kayapınar	8
Evliya Çelebi Ortaokulu	Kayapınar	5
Mevlâna Ortaokulu	Kayapınar	5
Rıdvan Süer Ortaokulu	Kayapınar	2
Dimer Yaytaş Ortaokulu	Yenişehir	1
Gazi Ortaokulu	Yenişehir	3
Hamravat Ortaokulu	Yenişehir	4
İnönü Ortaokulu	Yenişehir	3
Mehmet Akif İnan İmam Hatip Ortaokulu	Yenişehir	3
Alpaslan İmam Hatip Ortaokulu	Sur	1

Tevfik Fikret Ortaokulu	Sur	2
Toplam	Tüm İlçeler	51

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmanın çalışma grubunu 51 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmaya 50 öğretmen dahil edilmiştir.

Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin cinsiyet özellikleri Tablo 2’de grafikte gösterilmiştir.

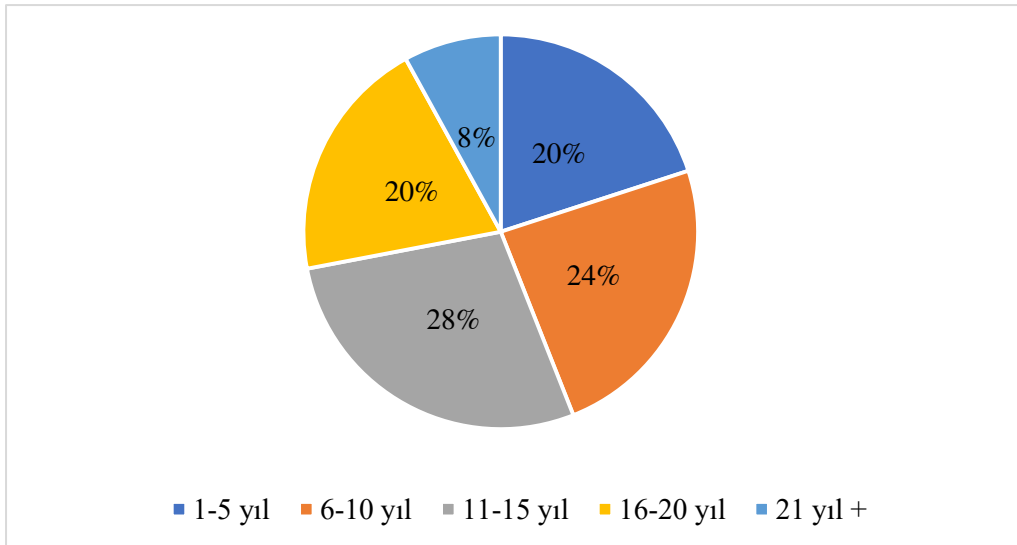
Tablo 2. İngilizce Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (N=50)

Cinsiyet dağılımı incelendiğinde; 36 (%72) kişinin kadın, 14 (%28) kişinin erkek olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin hizmet süreleri göre dağılımları Tablo 3’te grafikte gösterilmiştir.

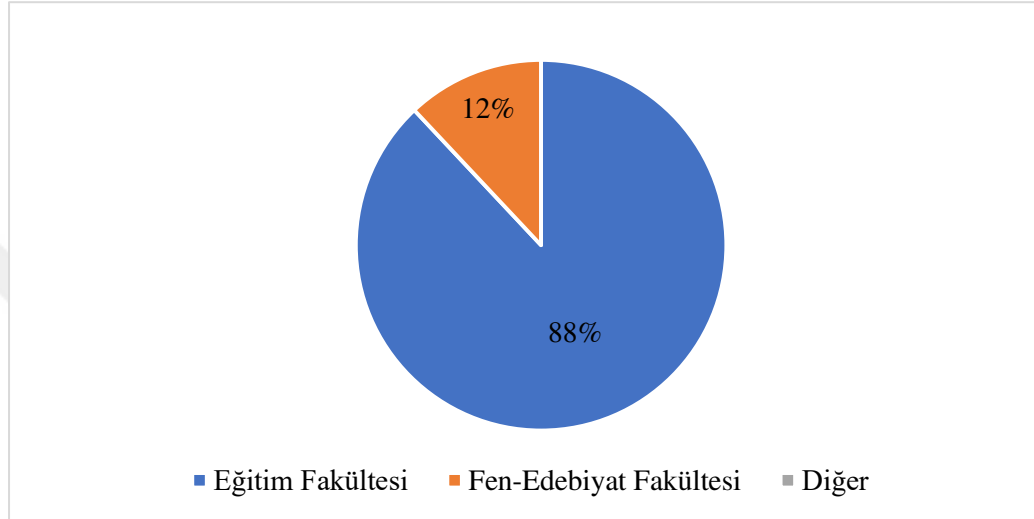
Tablo 3. İngilizce Öğretmenlerinin Hizmet Sürelerine Göre Dağılımı (N=50)

Hizmet süresi incelendiğinde; 10 (%20) kişinin 1-5 yıl arasında, 12 (%24) kişinin 6-10 yıl arasında, 14 (%28) kişinin 11-15 yıl arasında, 10 (%20) kişinin 16-20 yıl arasında, 4 (%8) kişinin 21 yıl ve üzerinde hizmet sürelerinin olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin mezun oldukları yükseköğretim programına göre dağılımları Tablo 4'te grafikte gösterilmiştir.

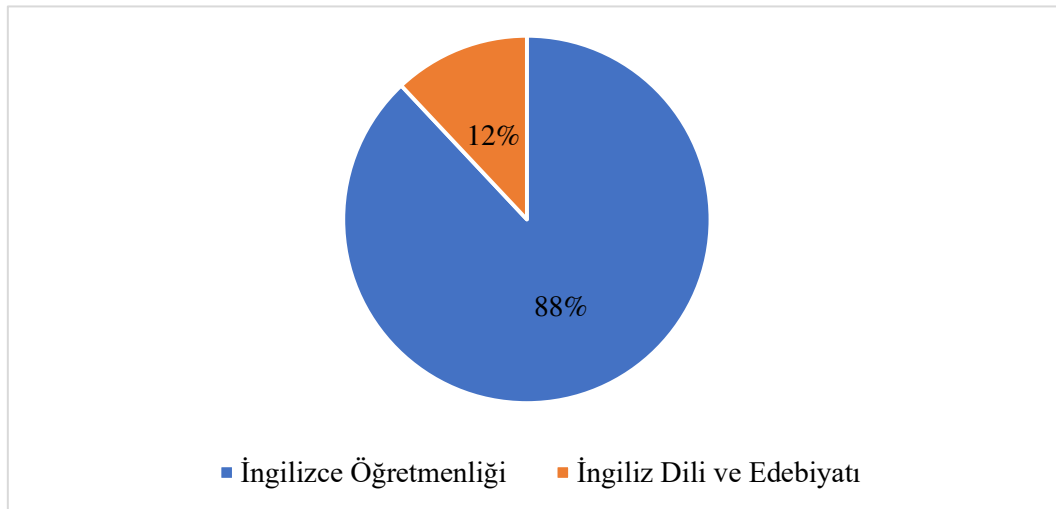
Tablo 4. Mezun Olunan Yüksek Öğretim Programına Göre Dağılım (N=50)

Mezun olduğu yükseköğretim programı incelendiğinde; 44 (%88) kişinin eğitim fakültesi, 6 (%12) kişinin fen-edebiyat fakültesinden mezun olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin bitirdiği yükseköğretim programına göre alanları Tablo 5'te grafikte gösterilmiştir.

Tablo 5. Mezun Olunan Yükseköğretim Programı Alanına Göre Dağılım (N=50)

Yükseköğretim programına göre alanı incelendiğinde; 44 (%88) kişinin İngilizce öğretmenliğinden, 6 (%12) kişinin İngiliz dili ve edebiyatı bölümünden mezun olduğu

görülmektedir. Tablolara göre kadın katılımcıların oranı çoğunluktadır, katılımcıların çoğu eğitim fakültesinden mezundur ve katılımcıların çoğu İngilizce öğretmenliği mezunudur.

3.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Veri toplama aracı (EK1) için yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme sorularına karar vermeden önce değerler eğitimi ile ilgili alanyazın taranmıştır. Ayrıca yedi İngilizce öğretmenin görüşleri alınarak taslak görüşme formu hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme taslak formu oluşturulduktan sonra iç geçerliği sağlamak için uzman görüşleri alınarak düzenlenmiştir. Taslak görüşme formu Anadolu Üniversitesi'nde eğitim bilimleri alanında görev yapmakta olan iki öğretim üyesinin, Hakkâri Üniversitesi'nde görev yapmakta olan bir öğretim üyesinin ve Dicle Üniversitesi'nde eğitim bilimleri alanında görev yapmakta olan altı öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Görüşme formu, öğretim üyelerinden alınan geri bildirimler doğrultusunda revize edilmiş ve birçok düzenlemeden sonra son haline getirilmiştir.

Öğretmen görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır: Birinci bölüm öğretmen demografik bilgilerinin elde edilmesi ile ilgili sorular ve ikinci bölüm İngilizce öğretmenlerinin değerler eğitimi uygulamalarına yönelik görüşleri ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. Görüşme formu son şekline geldikten sonra beş İngilizce öğretmeni ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşme sonucunda soruların anlaşılır ve net olup olmadığı ve cevapların örtüşüp örtüşmediği incelenerek görüşme formunda yer alan soruların geçerliliği belirlenmeye çalışılmıştır. Görüşme formunda yer alan sorular şunlardır:

1. İngilizce dersi öğretim programını değerler eğitimi yönünden nasıl değerlendirirsiniz? Lütfen açıklayınız.
2. İngilizce dersi öğretim programında yer alan size göre öncelikli olarak öğrencilere kazandırılması gereken değerler nelerdir. Gerekçeleri ile açıklayınız.
3. Size göre İngilizce dersinde değerlerin öğrencilere kazandırılması sürecinde öğretmenin katkısı nelerdir? Görüşlerinizi ayrıntılı olarak açıklayınız.
4. İngilizce derslerinde değerler eğitime yönelik ne tür uygulamalar yapmaktasınız? Bu tür uygulamaları lütfen örnekleriyle açıklayınız.
5. Değerler eğitimi uygulamalarında karşılaştığınız problemleri örnekleri ile açıklayınız.

6. Size göre İngilizce dersinde değerlerin etkili bir şekilde kazandırılmasına yönelik önerileriniz nelerdir? Lütfen açıklayınız.

3.3.1. Verilerin Toplanması

Veri toplamak amacıyla geliştirilen görüşme formunun uygulanması için Dicle Üniversitesi Sosyal ve Beceri Bilimler etik kurul onayı 11.04.2022 tarihinde alınmıştır. (EK3). Araştırma izni için Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden 10/05/2022 tarihinde Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü aracılığıyla izin alınmıştır. (EK4). Müdürlükten başvuru izni alındıktan sonra 01.06.2022-16.06.2022 tarihleri arasında veri toplama aracı uygulanmıştır. Görüşme öncesinde öğretmenlere görüşmenin amacı ve nasıl yapılacağı hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmanın birinci bölümünde, belirlenen zaman diliminde araştırmacı tarafından ulaşılan öğretmenlere gönüllü katılımcı formu dağıtılmıştır. Görüşmecilere formu imzalamaları durumunda da çalışmamızda görüşme verilerinin olduğu gibi kullanılacağı kendilerine belirtilmiştir. *"Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır ve sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi talep edilmeyecektir. Cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Elde edilen bilgiler bilimsel yayınlarda kullanılacaktır."* şeklinde ifadelerle, kendilerine görüşme öncesi okunan gönüllü katılım formuyla açıklama yapılmıştır. Gönüllü katılımcı formunu imzalayan öğretmenlere görüşme formu uygulanmıştır.

Görüşmeler 14 ortaokuldan 51 İngilizce öğretmeni ile yapılmıştır. Yapılan görüşmelerden 1'i öğretmen yanıtlarının açık olmadığı için değerlendirme dışı bırakılmıştır. Görüşmeler, öğretmenlerin kendilerini rahat hissedebilecekleri ve sorulara samimi cevaplar verebilecekleri ortamlarda gerçekleştirilmiştir. Görüşme sonunda, kaydedilen görüşmeler araştırmacı tarafından görüşülen öğretmenlerle paylaşılmış ve doğruluğu teyit edilmiştir. Öğretmenlerle görüşmeler yüz yüze yapılmış, görüşmeler öğretmenlerin rızaları olmadığından dolayı ses kaydına veya videoya alınmamıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerden hemen sonra soruları kendileri yazarak cevaplamışlardır. Görüşmeler ortalama 25-35 dakika kadar sürmüştür. Görüşmeler öncelikle her bir öğretmenle tek başına yapıldığından konu hakkında ek bilgiler verilmiştir. Görüşmeye başlamadan önce katılımcılara kısa bir açıklama yapılarak sorular hakkında bilgi verilmiştir. Bazı sorularda kavram yanılgısı olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumlarda, yanlış anlamalar, önceki görüşme yapılan kişilerden örnekler verilerek giderilmiştir. Yanlış anlaşılmalara aşağıda listelenmiştir:

- Birinci soruda öğretmenlere sorulan "İngilizce dersi öğretim programını değerler

eğitimi yönünden nasıl değerlendirirsiniz" için katılımcıların bazıları program ile değerler eğitimi ilişkilendiremediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerle daha önce yapılan görüşmelerden örnekler verilmiş ve bu çağrışımların oluşmasına yardımcı olunmuştur.

- Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerden beşinin ikinci soruda, İngilizce öğretim programında yer alan on kök değeri hatırlamadıkları fark edilmiştir. Gerekli açıklamalar yapıp on kök değer öğretmenlere hatırlatılmıştır.
- Dördüncü soruda, İngilizce derslerinde değerleri kazandırmak için öğretmenlerin kullandıkları uygulamalar için bazı katılımcıların uzun süre düşündükleri fark edilmiştir. Önceki katılımcıların anlatıları aracılığıyla, katılımcıların kendi kavramlarını ortaya çıkarmalarına yardımcı olunmuştur.
- Üçüncü soru, öğretmenlerin anlatılmasını veya tekrarlanmasını istediği soruların başında yer almaktadır. Soruda, İngilizce dersinde değerlerin öğrencilere kazandırılması sürecinde öğretmenin hangi rolde olduğu sorulmaktadır.

Araştırma sorularına verilen yanıtlar arasından, en uzun yanıtlar “değerler eğitimi uygulamalarında karşılaşılan problemler” ile “değerlerin etkili bir şekilde kazandırılmasına yönelik öneriler” hakkında öğretmen görüşlerinin sorulduğu beşinci ve altıncı sorularından gelmiştir. En kısa cevaplar ise “İngilizce dersinde değerlerin öğrencilere kazandırılması sürecinde öğretmenin rolü "ne yönelik görüşlerini belirttikleri üçüncü sorudan alınmıştır.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizinde içerik analizi ve betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Öğretmenlerin görüşlerini almak için araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formuna göre öğretmenlerle görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerin ardından öğretmenlerin görüşleri önce içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi, kategorilerin oluşturulmasını ve ardından bu kategorilerin belirli bir metin ögesinde kullanıldığı örneklerin sayısını saymayı içerir. İçerik analizi, özellikle kitle iletişim alanında kabul gören bir metin araştırma yöntemidir. İçerik analizinde, araştırmacılar bir dizi kategori oluşturur ve ardından her bir kategoriye giren örneklerin sayısını sayar (Silverman, 2011). İçerik analizinin temel amacı, toplanan verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde veriler derin bir işleme tabi

tutulur. Toplanan veriler önce kavramsallaştırılmalı, ardından ortaya çıkan kavramlara göre mantıksal olarak düzenlenmeli ve buna göre verileri açıklayan temalar belirlenmelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilir. Bunlar verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır.

Öğretmen görüşleri daha sonra betimsel bir analize tabi tutulmuştur. Bu analiz, önceden belirlenmiş konular doğrultusunda verilerin yorumlanmasını ve özetlenmesini içerir. Görüşme ve gözlemlerden elde edilen veriler, araştırma sorularında belirlenen temalara göre veya görüşme soruları ve boyutları dikkate alınarak düzenlenebilir. Betimsel analiz çevresel olaylar hakkında bilgi toplamak için doğal bağlamlarda hedef davranışın doğrudan gözlemlenmesini içerir. Yani, betimleyici analizler, bazı hedef tepkilerin meydana gelmesiyle ilişkili olayları tanımlar. Betimsel analiz, işlevsel değerlendirmesinin bir parçası olarak yaygın olarak kullanılır (Sloman, 2010). Betimsel analizde, görüşülen veya gözlemlenen kişilerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtmak için genellikle doğrudan alıntılar kullanılır. Bu tür analizlerin amacı, sonuçları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Araştırmada öncelikle konu ve alt başlıklar sunulmuş ve bazı öğretmen görüşleri alıntılar yoluyla aktarılmıştır. Doğrudan katılımcı isimleri kullanılmamıştır. Yapılan alıntılarda öğretmenlerin gerçek adları yerine (Ö1., Ö2., Ö3. ...) şeklinde kodlamalar kullanılmıştır. Araştırmanın verilerinin (görüşmeler) değerlendirilebilmesi için verilerin düzenlenme aşamasında; elle veya bir yazılımdan yardım alarak veriler listelenir. Nitel veri analizi için kullanılan süreç, elle kodlama veya bilgisayarla kodlama ile aynıdır (Creswell, 2013). Bu araştırmadaki veriler araştırmacı tarafından elle kodlanmıştır.

3.5. GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK

Sonuçların güvenilirliği, bilimsel araştırmalar için en önemli kriterlerden biri olarak kabul edilir. Bu bağlamda, geçerlilik ve güvenilirlik araştırmalarda en sık kullanılan ölçütlerden ikisidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitel araştırmalarda geçerlilik, iç ve dış geçerlilik olmak üzere iki şekilde incelenir. İç geçerlilik: Araştırma sonuçlarına ulaşılırken izlenen sürecin gerçekliği, ortaya çıkarma yeteneğidir. Elde edilen sonuçların benzer gruplara veya ortamlara aktarılabilirlik derecesi dış geçerlilik kavramı ile ifade edilir. Dış geçerlilik, araştırma sonuçlarının evrenselliği veya genellenebilirliği olarak da adlandırılabilir (Baltacı, 2019). Bu çalışmada iç ve dış geçerliliği sağlamak için uygulanan

stratejiler maddeler halinde sıralanmıştır.

- Araştırma konusu üzerinde uzun ve derinlemesine yoğun çalışmalar yapılmış ve sahadan elde edilen veriler hakkında detaylı notlar tutulmuştur.
- Araştırmacı, katılımcıların ve ortamın bir parçasıymış gibi dikkat etmiştir. Bu nedenle görüşmeler katılımcıların kendi okullarında gerçekleştirilmiştir.
- Okuyucunun araştırma sonuçlarını kendi deneyimleri ile karşılaştırmasına imkân verecek bir yol izlenmiştir.
- Görüşmeye katılan katılımcılar hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Böylece çalışmaya dahil edilen çalışma grubu ile ileride yapılacak çalışmalarda yer alacak gruplar arasında karşılaştırma yapmak mümkün olmuştur.

Güvenirlik konusu nitel araştırmalar için farklı bir anlam taşımaktadır. İnsan davranışı sürekli değişen ve karmaşık bir yapıdır. Dolayısıyla hangi yöntem kullanılırsa kullanılsın toplumsal olaylara ilişkin bir araştırmayı tekrarlamak mümkün değildir. Nitel araştırmanın temel araştırma aracı araştırmacının kendisidir. Dolayısıyla elde edilen veriler hiçbir zaman tutarlı ve tekrarlanabilir olamaz. Diğer araştırmacılar çoğaltabilse de benzer koşullar altında bile aynı sonuçları elde etmek imkansızdır (Yağar ve Dökme, 2018). Buna rağmen nitel araştırmalarda güvenilirliği sağlamak için alınması gereken önlemler vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu doğrultuda bu çalışmada güvenilirliği sağlamak için alınan önlemler maddeler halinde sıralanmıştır.

- Araştırma soruları katılımcılara açıkça belirtilmiştir.
- Araştırmacının araştırma sürecindeki konumu açıkça tanımlanmıştır.
- Araştırmanın sonuçları verilerle uyumludur.
- Araştırmacının temel bakış açısı ve araştırmaya yaklaşımı net bir şekilde tanımlanmıştır.
- Veriler, araştırma sorularının gerektirdiği şekilde ayrıntılı ve amaçlı bir şekilde toplanmıştır.
- Verilerin kodlanmasında birden fazla araştırmacı kullanılmıştır ve kodlama karşılaştırması yapılmıştır.
- Araştırmada toplanan verilerle ilgili doğrudan alıntılara yer verilerek ayrıntılı

betimleme yapılmıştır.

- İç güvenilirliği sağlamak için metinde doğrudan alıntılara yer verilmiş, görüşmeler belirlenen aralıklarla tematik analizden sonra araştırmacı tarafından doğrulanmış ve uygun değişiklikler yapılarak kodlama güvenilirliği artırılmıştır.
- Nitel verilerin analizi sürecinde Miles ve Huberman (1994) güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Analiz bu konuda eğitim almış iki İngilizce öğretmeni ile yapılmıştır. $\text{Güvenirlik} = \text{Görüş Birliği} / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})$. Bu çalışmada güvenilirlik %90 olarak hesaplandığından sonuçlar güvenilir kabul edilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın bulguları açıklanmaktadır. Ortaokul İngilizce öğretmenleriyle görüşme sonucunda elde edilen verilerin analizine ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.1. İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN İNGİLİZCE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ DEĞERLER EĞİTİMİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

İngilizce öğretmenlerinin programdaki değerler eğitime yönelik görüşlerini ortaya çıkarabilmek amacıyla "İngilizce dersi öğretim programını değerler eğitimi yönünden nasıl değerlendirirsiniz?" sorusu yoluyla görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Elde edilen verilerin analizi sonucunda İngilizce öğretmenlerinin programdaki değerler eğitime yönelik görüşlerine ilişkin temalar ve alt temalar Tablo 6' da gösterilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin İngilizce Dersi Öğretim Programını Değerler Eğitimi Yönünden Nasıl Değerlendirdiklerine İlişkin Görüşler (N=50)

TEMA VE ALT TEMALAR	KATILIMCILAR
A. Yeterlidir.	
A.1. Yeterince yer alması bakımından	Ö2, Ö19, Ö25, Ö26)
A.2. Toplumun değerlerini içermesi bakımından	(Ö2, Ö5, Ö10, Ö24, Ö46)
A.3. Öğrencilerdeki olumlu etkisi bakımından	(Ö7, Ö50)
A.4. Seviyeye uygunluğu bakımından	(Ö14)
A.5. Rehber niteliğinde olması bakımından	(Ö3)
B. Kısmen Yeterlidir.	
B.1. Uygulama önerilerinin eksikliği bakımından	(Ö12, Ö31, Ö36, Ö37)
B.2. Yüzeysellik bakımından	(Ö18, Ö21, Ö22, Ö27, Ö28, Ö33, Ö34, Ö39, Ö41, Ö45)
B.3. Evrensel değerlerin eksikliği bakımından	(Ö33)
B.4. Milli değerlerin eksikliği bakımından	(Ö17)
C. Yetersizdir.	
C.1. Öğrenme-öğretme süreçleri bakımından	(Ö4, Ö6, Ö16)
C.2. İçerik bakımından	(Ö15, Ö20, Ö23, Ö42)
C.3. Programın yoğunluğu bakımından	(Ö1, Ö9, Ö38, Ö44)
C.4. Evrensel değerlerin olmaması bakımından	(Ö32, Ö40)
C.5. Öğrenci bakımından	(Ö43)
D. Değerler açısından programın ders kitaplarına yansması bakımından etkilidir.	(Ö8, Ö25, Ö26, Ö27, Ö29, Ö49)
E. Dil öğrenimini olumlu yönde etkiler.	(Ö11, Ö13, Ö30, Ö35, Ö47, Ö48)

Görüşülen İngilizce öğretmenlerinin bu konudaki görüşleri şöyledir; program yeterlidir (13), program kısmen yeterlidir (16), program yetersizdir (14), değerler açısından programın ders kitaplarına yansması bakımından etkilidir (6) ve program dil öğrenimini olumlu yönde etkiler (6) olmak üzere beş tema altında toplanmıştır.

Program yeterlidir temasında öğretmenlerden bazıları değerler eğitiminin programda

yeterince yer aldığını ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler ise toplumun değerlerinin programda yer almasından dolayı yeterli olduğunu söylemişlerdir. Programdaki on kök değerın öğrencilerin seviyesine uygun olduğunu ve öğrenciler üzerinde olumlu etkisi olduğunu ifade ederken öğretmenler ayrıca programın rehber niteliğinde olduğunu vurgulamışlardır.

"Program yeterlidir" alt temasında yer alan kodları oluşturan öğretmen görüşlerinden örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö5: "Yeni programlar hazırlanırken hem diğer dersle örüntüsü açısından hem de toplumun belirli kazanımlarını öğrencilere kazandırması yönünden yeterli buluyorum."

Ö3: "İngilizce dersi öğretim programını incelediğimde ilk dikkatimi çeken değerlerin doğrudan program içerisine yerleştirilmesi oldu. Bu durumun biz öğretmenler için rehber niteliğini taşıdığını düşünüyorum."

Ö14: "Öğretim programını değerler eğitimi açısından yeterli ve seviyeye uygun olduğunu düşünüyorum. Çok sayıda değerden ziyade on kök değer olması yeterlidir."

Ö19: "Programdaki on kök değer en başta öğrenilmesi gereken değer diye düşünüyorum. Programda net bir şekilde belirtilmiştir öncelikle hangi değerleri öğretmemiz gerektiği. "

Program kısmen yeterlidir temasında öğretmenlerden bazıları programın yüzeysel olduğunu ve değerler eğitiminin programa yeni eklendiğini bu nedenle kısmen yeterli olduğunu fakat bazı bölümlerin yenilenmesi gerektiğini ya da bazı bölümlere eklemeler yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Genellikle öğretmenler programda değerler eğitimi kazanımlarının yeterince açık olmadığını bu nedenle öğretmenler için uygulama önerilerinin eksik olduğunu vurgulamışlardır. Öğrenme- öğretme sürecinde öğretmenlerin ihtiyacı olan kılavuzun değerler eğitimi açısından yeterince programda yer almadığını söylemişlerdir. Fakat programdaki on kök değerın de öğrenciler için yeterli olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra bazı öğretmenler milli değerlerin yanı sıra evrensel değerlerin de programa konulması gerektiğini söylerlerken bazı öğretmenler ise milli değerlerin de eksik olduğunu belirtmişlerdir.

"Program kısmen yeterlidir" alt temasında yer alan kodları oluşturan öğretmen görüşlerinden örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö12: "Değerler eğitimi son beş yılda programda yer almaktadır ve daha fazla yer alacağını

düşünüyorum. Programda şu anlık değerler eğitimi ile ilgili plan yok ama ileride olacağını düşünüyorum."

Ö21: "Değerler eğitimi programda zenginleştirilmediği için hala istenen düzeyde değildir."

Ö33: " İngilizce dersi öğretim programında değerler eğitimi belirgin değildir. Değerler eğitimi öğretim programında daha belirgin olmalıdır. Program da sadece milli değerler vardır. Bunun yanı sıra evrensel değerlere de yer verilmelidir."

Ö45: " Eskiden ünite ünite değerlerimiz olurdu. Şimdi bu programda bir başlık olarak yer almaktadır fakat yeterli değildir bence daha fazla geliştirilmelidir."

"Program yetersizdir" alt temasında öğretmenlerin birçoğu programın değerler eğitimi yönünden özellikle öğrenme- öğretme sürecinde eksiklerinin fazla olduğunu ifade etmişlerdir. Programda değerler eğitimi başlığında değerlerin örtük bir biçimde verilmesi gerektiği ve bu nedenle öğretmenlere daha fazla sorumluluk düşmektedir. Öğretmenlerin bazıları ise değerler eğitimi için öğretmenlere kılavuz olabilecek bir içeriğin olmamasını ve kazanımların açık olmadığını vurgulamışlardır. Değerler eğitiminin günden güne programda daha fazla yer alacağını düşünen öğretmenler programın öğrenme- öğretme süreçlerinin değerler eğitimi yönünden tekrardan düzenlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bunun için de İngilizce öğretim programının yoğunluğunu biraz azaltıp değerler eğitimine daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler ise İngilizce bir yabancı dil olduğu için dilin aktarım özelliğinden dolayı evrensel değerlerin de yer almasını gerektiğini ama programda evrensel değerlerin yer almadığını vurgulamışlardır. Öğretmenler öğrenciden öğrenciye bireysel farklılıklar, çevresel farklılıklar ve ailesel farklılıklar olduğu için her değer her öğrenci için aynı anlama gelmediğini bu nedenle programın yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir.

Ö4: "Okullarımızda maalesef öğretim programına entegre edilmiş değerler eğitimi yeterli bir şekilde aktarılamıyor. Neyi nasıl öğreteceğimiz programda açıkça yer almamaktadır."

Ö6: "Değerler eğitimi açısından programı yetersiz buluyorum. Değerlerin ne olduğunu görebiliyoruz ama ünitelerde hangi değer nasıl işlenecek bilmiyoruz. Ama belli bir program dahilinde olsa bütün öğretmenler için ortak bir ders işlenebilir..."

Ö16: "Programın değerlerin nasıl kazandırılacağına dair doğrudan bilgi vermemektedir. Değerler kazanımlarda üstü kapalı bir şekilde yer alıyor."

"Değerler açısından programın ders kitaplarına yansımaları bakımından etkilidir" alt temasında öğretmenler programda yer alan değerlerin ders kitaplarında da oldukça yer aldığını ve öğrencilerde olumlu etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. "Program değerler eğitimi yönünden ders kitaplarında oldukça etkilidir" alt temasında yer alan kodları oluşturan öğretmen görüşlerinden örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö25: "Türk kültüründe çok önemli yer edinen değerler İngiliz veya Amerikan kültüründe yeterince önem teşkil etmeyebilir. Bundan dolayı tüm değerler İngilizce dersi öğretim programında çok başarılı bir şekilde ele alınıyor diyemem fakat bazı ünitelerde konular değerler ile bağdaşabiliyor. Bu konuları işlerken hedef değerlere ulaşabiliyorum. "

Ö26: "2018-2019 eğitim öğretim yılında ders kitaplarına eklenen değerler eğitimi ile alakalı olan sporseverlik, dürüstlük, farklılıklara saygı, sağlıklı olmaya önem verme, hayvan sevgisi gibi değerler öğrencilere hissettirilmeden konular içerisinde aktarılmaktadır."

Ö49: "..... Ayrıca öğretim programının yansımalarını ders kitaplarında da görebiliyoruz. Bu yansımalar ders kitaplarında yazılı olmaktan çok görsellerle karşımıza çıkmaktadır. Tekerlekli sandalyede oturan engelli vatandaş (saygı), farklı ten rengindeki insanların aynı fotoğrafta olması (çok kültürlülüğe saygı) vb. "

"Program değerler eğitimi yönünden dil öğrenimi olumlu yönde etkiler" alt temasında öğretmenler değerlerin dil gelişimi için de önemli olduğunu vurgulamışlardır. Program "değerler eğitimi yönünden dil öğrenimini olumlu yönde etkiler" alt temasında yer alan kodları oluşturan öğretmen görüşlerinden örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö11: "Öğrencilerin kendine güvenmesi, sosyal becerilerinin gelişmesi ve arkadaşlarıyla iyi ilişkiler içerisinde olup iş birliği yapabilmesinin dil öğrenimi açısından önemli olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle İngilizce dersinde dersin işlenmesi dışında öğrencilere ayrıca bu değerlerin kazandırılması yönünde çalışmaların yapılmasının çok faydalı olduğunu düşünüyorum. "

Ö30: "Öğrencilerin kendine güvenme noktasında bir dil bilmeleri onlar için artı olacaktır. Değerler eğitimi ile ortak hareket edildiği noktada İngilizce dersi daha eğlenceli bir hal alacaktır. Yabancı bir ülkede dil bildiğinde oranın değerler eğitimi de öğrenmiş olur ve sonrasında aktarmış oluruz. Program bize bunu sunmaktadır."

4.2. İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN İNGİLİZCE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA ÖNCELİKLİ OLARAK ÖĞRENCİLERE KAZANDIRILMASI GEREKEN DEĞERLERE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

İngilizce öğretmenlerinin İngilizce dersi öğretim programında yer alan öncelikli olarak öğrencilere kazandırılması gereken değerlere yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla "İngilizce dersi öğretim programında yer alan öncelikli olarak öğrencilere kazandırılması gereken değerler nelerdir?" sorusuyla görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Elde edilen verilerin analizi sonucunda İngilizce öğretmenlerinin görüşlerine ilişkin temalar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. İngilizce Dersi Öğretim Programında Yer Alan Öncelikli Olarak Öğrencilere Kazandırılması Gereken Değerlere İlişkin Görüşler (N=50)

TEMALAR	KATILIMCILAR
Saygı	(Ö1, Ö2, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö15, Ö21, Ö22, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö29, Ö30, Ö31, Ö32, Ö34, Ö40, Ö42, Ö44, Ö47, Ö48, Ö49)
Sevgi	(Ö2, Ö10, Ö20, Ö26, Ö35, Ö39, Ö40, Ö41, Ö48)
Sorumluluk	(Ö7, Ö11, Ö14, Ö17, Ö26, Ö43, Ö45, Ö48)
Dürüstlük	(Ö24, Ö26, Ö28, Ö29, Ö30, Ö37, Ö48)
Öz Denetim	(Ö5, Ö13, Ö16, Ö23, Ö26, Ö27, Ö46)
Sabır	(Ö21, Ö26, Ö33, Ö44)
Yardımseverlik	(Ö18, Ö26, Ö36, Ö37)
Vatanseverlik	(Ö19, Ö26, Ö48)
Hepsi Önceliklidir	(Ö4, Ö12, Ö26, Ö50)
Adalet	(Ö10, Ö38)
Dostluk	(Ö36)

Görüşülen İngilizce öğretmenlerinin görüşleri saygı (26), sevgi (9), sorumluluk (8), dürüstlük (7), öz denetim (7), sabır (4), yardımseverlik (4), vatanseverlik (3), hepsi önceliklidir (3), adalet (2) ve dostluk (1) olmak üzere on bir tema altında toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre, en yüksek frekansta olan temanın "saygı" olduğu görülmektedir. Bunu "sevgi" teması takip etmektedir. Daha sonra sırasıyla sorumluluk, dürüstlük ve öz denetim teması gelmektedir.

Öncelikli olarak kazandırılması gereken değer "saygıdır" alt temasında yer alan kodları oluşturan öğretmen görüşlerinden örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö2: " Öncelikli olarak saygı değerine daha çok dikkat edilmesi gerekir. Saygı değeriyle öğrenciler her anlamda daha etkili iletişim içerisine giriyorlar."

Ö3: "Kanaatimce öğrencilere öncelikle hoşgörü ve saygı değerlerini kazandırmalıyız. Bunu düşünmemdeki en büyük etken başta toplumumuzda ve dünyada gittikçe artan şiddet olayları. Bu tür olumsuz davranışların temelinde tahammülsüzlük, dolayısıyla da bireylerin birbirlerine karşı hoşgörü ve saygıdan yoksun bakış açıları ve tutumlarının olduğuna inanıyorum. Bu nedenle yeri geldiğinde geçmişten günümüze bilhassa hoşgörülü ve saygılı misafirperver olarak övündüğümüz bu niteliklerin yeni nesillerce de sürdürülmesi adına bu değerlerin üzerinde ciddiyetle durulması gerektiğini düşünüyorum."

Ö6: "Bence saygı değeri. Çünkü kendine, öğretmenine, arkadaşlarına, çevresine, ailesine saygıyı bilen çocuğun diğer değerleri de daha kolay kavrayacağını düşünüyorum. Topluma uyum açısından saygı değerinin çok önemli olduğunu düşünüyorum."

Ö15: "Saygı değeri öncelikli olmalıdır. Çünkü şu anki öğrencilerimiz akranlarından ve sosyal medya yüzünden argo laflar kullanıp saygısızca konuşuyorlar."

Ö40: " Öncelikli olarak saygı (dillere, dinlere, kültürlere), sonrasında ise sevgi en önemli değerler arasındadır. Ayrıca kendi dilimizi, kültürümüzü tanıtmak açısından ve farklı milletlerin dillerini, kültürlerini öğrenirken de saygılı olmamız gerekmektedir. "

Ö42: " Saygı, çevreye saygı, doğaya saygı, arkadaşlarına saygı kavramları önemlidir Bunun yanı sıra farklı kültürlere saygı da önceliklidir."

Öncelikli olarak kazandırılması gereken değer "sevgidir" alt temasında yer alan kodları oluşturan öğretmen görüşlerinden örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö20: "Sevgi değerine çok ihtiyacımız var. Birbirini seven, farklı kültürleri sevebilen ya da

sevmeye açık olan, İngilizceyi seven, İngilizceye karşı nefret duymayan öğrencilere ihtiyacımız var."

Ö35: "Bir kalıba sokmadan sadece insan olduğu için diğer insanları, diğer varlıkları sevmek, onları anlamak ve yadırgamamak için sevgi değeri önemlidir."

Ö39: "Sevgi bence en önemli değerdir Akranlarını sevsinler, doğayı sevsinler, hayvanları sevsinler."

Ö41: "Sevgi değerinin öncelikli olduğunu düşünüyorum. Çocuklar umutsuz nefret dolu olmasın. Dili, öğrenmeyi İngilizce'yi sevsinler."

Öncelikli olarak kazandırılması gereken değer "sorumluluktur" alt temasında yer alan kodları oluşturan öğretmen görüşlerinden örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö11: "Dil öğreniminde sorumluluk ve iş birliği olmazsa olmazdır. Bu değerlere sahip olan öğrencilerin İngilizce dersinde kesinlikle daha başarılı olabileceğini düşünüyorum."

Ö17: "Bana göre öncelikli değer sorumluluk. Verilen ödevi yapan, üzerine düşen işleri yapan öğrencilere ihtiyacımız var."

Ö45: Sorumluluk değerinin öncelikli olduğunu düşünüyorum. Sorumluluğunu bilen öğrencilerin başarılı olabileceğini düşünüyorum."

Öncelikli olarak kazandırılması gereken değer "dürüstlüktür" alt temasında yer alan kodları oluşturan öğretmen görüşlerinden örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö29: "...arkasından dürüstlük gelmeli çünkü bütün istenmeyen davranışlar yalanla başlar."

Ö37: "Öğrenciler dürüst ve yardımsever olmalı. Yalan söylemeyen bir nesle ihtiyacımı var. Birbirine yardım eden çocuklar saygıyı sevgiyi de bilir. Dürüstlük temel değerlerin başındadır."

Öncelikli olarak kazandırılması gereken değer "öz denetimdir" alt temasında yer alan öğretmen görüşlerinden örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö5: "En önemlisi öğrencilerin kendilerini ifade etme becerisi kazanmaları sağlanmalıdır. Öz denetimli öğrenciler olması gerekir."

Ö16: "En öncelikli değer öz denetim değeridir. Çünkü çocuk topluma faydalı olabilmesi için, İngilizce konuşurken rahat olabilmesi için davranışlarını, duygularını düzenleyebilmelidir."

Ö23: "İlk olarak öz denetim bulunduğu çevreyi görevleri kontrol edebilen, oynadığı oyunları

seçebilen, kullandığı cümleleri seçebilen çocuklara ihtiyacımı var."

Ö27: "Öz denetim bilinci kazandıracak çalışmalar ile başlanıp akranlara yetişkinlere ve doğaya saygı öncelikle kazandırılmalı."

Öncelikli olarak kazandırılması gereken değer "sabırdır" alt temasında yer alan öğretmen görüşlerinden örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö21: "İlk olarak saygı daha sonra sabır değeri önceliklidir. Çocukların herkese, her şeye saygılı olması bunları yaparken de sabırlı olmaları gerekiyor."

Ö33: "Bana göre öncelikle sabır değeri öğretilmelidir. Şu an öğrencilerimiz bilim ve teknolojiye dünyanın gelişmiş ülkeleriyle rekabet edebilmesi için sabırlı bir şekilde ders çalışmalı, kendini geliştirmeli ve girdiği sınavlardan başarı elde etmelidir."

Öncelikli olarak kazandırılması gereken değer "yardımseverliktir" alt temasında yer alan öğretmen görüşlerinden örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö18: "Yardımseverlik en önemlisidir. İngilizce etkileşim halinde olduğumuz taktirde öğrenilir. İş birliği önemlidir. Birbirleriyle konuşurken, bilgi aktarımda bulunurken birbirlerine yardım etmelidir."

Ö36: "İngilizce uygulama gerektiren bir derstir. Öğrenci- öğrenci arasında iş birliğinin olması gerekir. Gerek konuşma derslerimizde gerekse sınıf içi role-play oyunlarımızda. Bu nedenle dostluk önce verilmeli ki birbirini yargılamadan birbiriyle yardımlaşarak dersi daha keyifli hale getirebiliriz. Bu nedenle önce dostluk sonra yardımseverlik gelmelidir."

Öncelikli olarak kazandırılması gereken değer "vatanseverliktir" alt temasında yer alan öğretmen görüşlerinden örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö19: "Vatanına saygılı, seven ve vatana yararlı yurttaşlar gerekli olduğu için, yozlaşmayan bir toplumda yaşayabilmemiz için vatanseverlik değeri önemlidir."

Bazı öğretmenler ise on kök değerinin hepsinin de öncelikli olduğunu belirtmişlerdir. Programda verilen değerlerin hepsinin de önemli olduğunu ve ortaokul öğrencileri için hepsinin ele alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Bütün değerlerin öncelikli olduğunu belirten öğretmen görüşlerinde örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö12: "Bence bütün değerler önceliklidir. Hepsi harmanlanıp verilmelidir. Bir değeri diğerinden ayırmak mümkün değildir."

Ö26: "Çok kültürlülüğe saygı duymak başta olmak üzere dini farklılıklara karşı olumlu bakış

açısı geliştirmek, dürüstlük, vatanseverlik, adaletli olma, dostluk, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik gibi değerler öncelikli olmalıdır. Bu değerlere sahip olan bireyler her şekilde başarıya ulaşabilir ve ahlaklı bilgili bireyler olabilirler. Başarıya götüren en önemli yol değerler olgusuna sahip olmaktır."

Öncelikli olarak kazandırılması gereken değer "adalettir" alt temasında yer alan öğretmen görüşlerinden örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Ö38: "Adalet değeri en başta kazandırılmalı. Adaleti sınıfta sağlarız. Adil olan öğrenci dürüst olur, saygılı olur. Adil olan kişi kendini de kimseyi de kandırmaz."

Yukarıda belirtilen tüm temalara ve öğretmen cevaplarına ek olarak Ö39 kodlu katılımcı hem yardımseverlik değerinin hem de dostluk değerinin öncelikli olduğunu ifade etmiştir.

4.3. İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN İNGİLİZCE DERSİNDE DEĞERLERİN ÖĞRENCİLERE KAZANDIRILMASI SÜRECİNDE ÖĞRETMENİN ROLÜNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

İngilizce öğretmenlerinin İngilizce dersinde değerlerin öğrencilere kazandırılması sürecinde öğretmenin rolüne yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla "İngilizce dersinde değerlerin öğrencilere kazandırılması sürecinde öğretmenin rolü nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen verilerin analizi sonucunda İngilizce öğretmenlerinin görüşlerine ilişkin temalar Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. İngilizce Dersinde Değerlerin Öğrencilere Kazandırılması Sürecinde Öğretmenin Rolüne İlişkin Görüşler (N=50)

TEMALAR	KATILIMCILAR
Rol modeldir.	(Ö1, Ö2, Ö3, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö16, Ö17, Ö18, Ö22, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö30, Ö32, Ö33, Ö35, Ö36 Ö39, Ö40, Ö42, Ö43, Ö49, Ö50)
Rehberdir.	(Ö6, Ö19, Ö21, Ö25, Ö32, Ö34, Ö38, Ö44)
Değerleri kazandırandır.	(Ö4, Ö8, Ö23, Ö27, Ö37, Ö43)
Öğretmenler kısmen yeterlidir.	(Ö15, Ö18, Ö20, Ö24, Ö31, Ö41, Ö47)
Sınıfın lideridir.	(Ö5, Ö20, Ö45, Ö46, Ö48)

Görüşülen İngilizce öğretmenlerinin görüşleri rol modeldir (29), rehberdir (8), değerleri kazandırandır (6), öğretmenler kısmen yeterlidir (7) ve sınıfın lideridir (5) olmak üzere beş alt tema altında toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre, en yüksek frekansta olan alt temanın "rol model" olduğu görülmektedir. Bunu "rehberdir" teması takip etmektedir.

Öğretmenlerin çoğu değerler eğitiminin öğrencilere kazandırılması sürecinde kendi davranışlarıyla ve başarılarıyla öğrencileri tarafından örnek alındığından dolayı kendilerinin rol model olması gerektiğini vurgulamışlardır. Değerleri öğrencilere davranışlarıyla aktarmaları gerektiğini savunmuşlardır. Aileden sonra okulda eğitim devam eder. Eğitimin en büyük paydaşları öğretmenlerdir. Öğretmenlerin davranışları her yönüyle öğrencilere model olmaktadır diye vurgulamışlardır. Çoğu zaman öğrenciler, öğretmenlerinin ne söylediğinden çok ne yaptığı ve nasıl yaptığını modellemektedir. Bu nedenle araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu öğrencilerine rol model olmasında kendilerinin büyük bir etkisi olduğunu düşünmektedir.

Bu bağlamda kendini değerler eğitiminde "rol model" olarak gören öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö3: "Bir öğretmen olarak benimsediğimiz tüm değerlerin öğrencilere kazandırılmasında rol model olduğumuz tartışılmaz bir gerçek. Zira içinde doğduğumuz evde bulunan anne

babalarımız nasıl ki davranışlarımızı büyük ölçüde etkiliyorsa okul çağındaki öğrencilerin zamanının büyük bir bölümünü geçirdiği sınıflarında rehber ve öğretici durumundaki öğretmenlerinin söz ve davranışlarından etkilenmesi kaçınılmaz. Bu nedenle değerlerin aktarılmasında öncelikle bu değerlerin bizlerce yeterince benimsenmesi ve bu durumun sınıf içerisinde sergilemiş olduğumuz tutumlara yansması gerekir. Sözgelimi başta sağlığın korunması, sonrasında özdenetim becerisini pekiştirmek adına öğrencilerimizin kötü alışkanlıklarından uzak durmalarını vurgulamalıyız. Dolayısıyla öğrencilere aktarmak istediğimiz değerleri hem içselleştirip hem de bunu eylemlerimizle tutarlı bir şekilde göstermemiz yerinde olur."

Ö11: "Öğretmen sınıf içerisinde sadece dersini anlatıp geçen biri değil ayrıca kişiliği ve duruşuyla öğrencilerine rol model olan bir kişidir. Bu nedenle değerlerin öğrencilere kazandırılması sürecinde öğretmenin rolü çok önemlidir. Öğretmen eylemleri ve davranışları konusunda tutarlı olmalı ve öğrencilere kazandırmak istediği değerleri kendi davranışlarıyla göstermelidir."

Ö14: "Öğrencinin ilk örnek aldığı yer ailedir. Aileden sonra ise arkadaşları ve öğretmeni gelir. Bizler bir rol modeliz. Her öğretmen öğrencisine doğruyu yanlış göstermelidir."

Ö17: "Öğretmen her zaman rol modeldir. Örnek alınacak kişidir. Öğretmen sınıfta adaleti sağlayan, sorumluluk veren, dostluğu pekiştiren kişidir."

Ö26: "Öğretmen kesinlikle rol model olmalıdır. Kendisinden bahsettiğimiz değerleri taşımayan öğretmen doğal olarak öğrencilerine bu değerleri aktaramaz. Kendinden örnekler vermelidir. "

Ö29: "Öğretmen rol model teşkil ettiği için tüm değerleri öncelikle kendi davranışlarında yansıtmalı. Sabırlı, sorumluluklarını yerine getiren, adil ve dürüst bir öğretmenin yetiştireceği çocuklar değerlerine daha sıkı sarılacaktır."

Ö49: "Öğretmenler öğrenciler için karakterleriyle, fizikleriyle ve davranışlarıyla model teşkil etmektedir. Bu sebeple öğretmenlerin değerlere sahip olması gerekmektedir. Öğrenciler sosyal açıdan bu değerleri öğretmenlerinde gözlemledikçe kendileri için model olan öğretmenlerinden değer aktarımı mutlaka olacaktır."

Sekiz öğretmen ise öğretmenlerin rehber rolünün olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda değerleri öğrencilere kazandırırken onlara yol gösterici olmalıyız. Problemleri çözen, öğrencileriyle rahat bir şekilde diyalog kuran

öğretmenler değerlerin aktarımını da daha nitelikli yapabilirler.

Bu bağlamda kendini değerler eğitiminde "rehber" olarak gören öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö6: "Öğretmen çocuklara değerlerin ne olması gerektiğini dikte etmemeli, onlara hangi değerleri öğreneceklerini, ne tür davranışlarda bulunması gerektiğini anlatmalıdır. Öğretmen rehber ve yol göstericidir. Öğretmen davranışları sonuçları hakkında öğrencilerin düşüncelerine yardımcı olmalıdır. Öğretmen öğrencilerin kendi değer yargılarını bulması için de zaman tanımalıdır."

Ö25: "Bence bu süreçte öğretmenin rolü diğer süreçlerde olduğu gibi yol gösterici, rehberlik eden kişi olmalıdır. Değerlerin açıklanması, neden önemli olduğunun vurgulanması gerekir. Daha sonra öğrencinin bu değerleri hayatına nasıl geçirdiği gözlemlenir ve bu yolda yaşanacak zorlukların giderilmesi için öğrenciye rehberlik edilmelidir."

Bazı öğretmenler ise değerleri öğrencilere kazandırma sürecinde öğretmenin rolünü değerleri kazandıran kişi olarak belirtmişlerdir. Değerleri doğrudan ileten neyin doğru neyin yanlış olduğunu anlatan, değerlerin anlamlarını söyleyen kişidir. Değerlerle alakalı etkinlikler düzenlerler. Değerleri öğrencilere kazandırmak için düz anlatım yöntemini kullanırlar.

Bu bağlamda değerleri öğrencilere kazandırma sürecinde "değerleri kazandıran" rolü olduğunu belirten öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö4: "Öğretmenin rolü elbette yadsınamaz. Çocuklara farklı değerleri, kültürleri kendi değerimizi aktarmada ve bunu eğlenceli hale getirerek kazanmasını sağlamaktayız."

Ö23: "Öğretmen tabii değerleri aktaran kişidir. Çocuğa öğrenmediği veya uygulamadığı değerleri öğrenmesini sağlayan kişidir. Uygulama alanı oluşturan kişidir. "

Ö37: "Ben değerlerin öğrencide kalıcı hale gelmesini sağlıyorum. Ara ara güzel hikayeler anlatıp neyin doğru neyin yanlış olduğunu anlatıyorum."

Yedi öğretmen ise değerleri öğrencilere aktarmada öğretmenin bazen yetersiz kalabileceğinden bahsetmişlerdir. Bazen öğretmenlerin tutum ve davranışlarından dolayı bazen de öğretmenlerin değerler eğitimi hakkında eğitimi olmadığı için yetersiz kalabileceklerini ifade etmişlerdir.

Bu bağlamda değerleri öğrencilere kazandırma sürecinde "kendilerini kısmen

yetersiz" gören öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö15: "Bütün öğretmenlerin aynı hassasiyette olduğunu düşünmüyorum. Öğretmene bırakılması güzel ama bu konuda ya uzman kişiler değerleri öğretsin ya da öğretmenler kontrol edilsin."

Ö18: "Kendimi değerler eğitimi açısından çok yeterli görmüyorum fakat her zamanki gibi davranışlarımla model olmaya çalışıyorum."

Ö20: "Öğretmen öğrencisine kaynak, materyal sunan kişidir. Ama konu hakkında eğitimi yoksa yetersiz de kalabilir. "

Ö47: "Bazı öğretmenler bu konuda yeterlidir bazılarının ise bu konu hakkında bilgisi yoktur. Hepsi rol model olmayabilir."

Beş öğretmen ise kendilerini sınıfın yöneticisi olarak görmektedirler. Değerler eğitimi öğrencilere kazandırma sürecinde katılımcı öğretmenlerimiz kendini sınıfını yöneten, denetleyen, yönlendiren ve koordine eden kişi olarak görmektedirler.

Bu bağlamda değerleri öğrencilere kazandırma sürecinde kendilerini "sınıfın lideri" olarak gören öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö5: "Öğretmenin rolü çok önemlidir çünkü organizasyonu yöneten öğretmendir. Uygun fiziki ortamı gerekli araç gereçleri temininden öğretmen sorumludur."

Ö48: "Daha önceki sorularda belirttiğim ünite temalarını bir kenara bırakırsak temadan bağımsız olarak ders içinde kullanabildiğimiz etkinliklerde bile çok rahatlıkla temel değerlerin öğretimi kazandırılması söz konusu olmaktadır. Bu çıkarımı şu şekilde açıklayabiliriz. Derste rekabet ortamına dayalı basit bir flaş kart oyunu etkinliği yapan öğretmen doğru adımları ve yaklaşımları izleyerek öğrencilere saygılı olmayı, dürüstlüğü öğretebilir. Öğrencilerin oyun üzerinden özellikle yaş grubu düşünüldüğünde bu değerlerin oyun üzerinden öğrenmesi mantıklı bir yaklaşımdır. Ortaokul öğrencilerinin oyunları ne kadar sevdiği düşünülürse etkinliklere olan ilgileri kazanım sürecini çok olumlu etkileyecektir. Bu nedenle öğretmen sınıfını yöneten kişidir.

4.4. İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN İNGİLİZCE DERSLERİNDE DEĞERLER EĞİTİMİNE YÖNELİK YAPILAN UYGULAMALARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

İngilizce öğretmenlerinin İngilizce derslerinde değerler eğitime yönelik yapılan uygulamalara yönelik görüşlerini ortaya çıkarabilmek amacıyla "İngilizce dersinde değerler eğitime yönelik ne tür uygulamalar yapmaktasınız?" sorusu yoluyla görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Elde edilen verilerin analizi sonucunda İngilizce öğretmenlerinin görüşlerine ilişkin temalar Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. İngilizce Derslerinde Değerler Eğitime Yönelik Yapılan Uygulamalara İlişkin Görüşler (N=50)

TEMALAR	KATILIMCILAR
Anlatım Yöntemi	Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö15, Ö18, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö31, Ö32, Ö33, Ö34, Ö40, Ö46, Ö48, Ö49, Ö50
Gezi- Gözlem Yöntemi	Ö21, Ö34, Ö37, Ö43, Ö44, Ö47
İş Birliğine Dayalı Yöntem	Ö1, Ö3, Ö11, Ö12, Ö14, Ö16, Ö19, Ö29, Ö30, Ö35, Ö41, Ö47
Materyallere Dayalı Değer Öğretimi	Ö2, Ö7, Ö13, Ö17, Ö19, Ö20, Ö21, Ö31, Ö36, Ö38, Ö39, Ö41, Ö42, Ö43, Ö48
Bireysel Çalışma Yöntemi	Ö4, Ö11, Ö20, Ö30, Ö41
Oyunla Öğretim Yöntemi	Ö13, Ö14, Ö17, Ö20, Ö22, Ö35, Ö47
Tartışma Yöntemi	Ö6, Ö10, Ö18, Ö25
Dramatizasyon Yöntemi	Ö31
Ödül Verme	Ö14, Ö37

Görüşülen İngilizce öğretmenlerinin görüşlerine göre oluşturulan tabloya bakıldığında en yüksek frekansa sahip alt temanın "anlatım yöntemi" alt teması (22) " olduğu

görülmektedir. Bunu "materyallere dayalı değer öğretimi" alt teması (15) ve "iş birliğine dayalı yöntem" alt teması (12)" takip etmektedir.

Öğretmenlerin çoğu değerleri öğrencilere kazandırırken anlatım yöntemini kullanmaktadır. Bu yöntemde genellikle merkezde öğretmen bulunmaktadır. Değerleri öğrencilere aktarırken genellikle düz anlatım tekniğini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Değerleri öğrencilere açıkça göstermektedirler. Bazen değerlerle alakalı örnekler vererek bazen de sınıf içi etkinliklerle değerleri öğrencilerine aktarmaktadırlar. Olumsuz davranışlar sergileyen öğrencileri uyarak olumlu değerlerin vurgulamasını yapmaktadırlar. Belirli günler ve haftalar da bu süreçte öğretmenlere yardım etmektedir. Bu haftalarda sözlü olarak değer anlatımı yaptıklarını belirtmişlerdir.

"Anlatım yöntemini " uygulayan öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö5: "Genelde ünite bazlı konular işlendiği için o gün ünitenin içeriğine göre anlatımlarda bulunuyorum ve toplumun özel gün ve haftasına göre hazırlık yapıyorum."

Ö15: "...konu içerisinde geçince öğrencilere dersin içinde o değeri biz öğretmenler veriyoruz. Bir yönergesi ve başlığı yok ama öğretiyoruz."

Ö18: "Genelde anlatma yöntemi ile öğretiyorum. Ders kitaplarındaki okuma metinlerini okurken başarıdan vatanseverlikten bahsediyorum. Çocuklara fikirlerini soruyorum."

Ö32: "Farklı kültürleri kapsayan konuların üzerinde durup, zaman zaman Amerikalı ve İngiliz insanların bahsi geçen konudaki özelliklerini anlatıp, farklı kültür ve toplumlara karşı hoşgörü uyandırmayı amaçlıyorum."

Ö9: "Eğer dersimde hayvanlar ile ilgili bir ünite işliyorsam, hayvanlara nasıl davranmalarını anlatan, hayvanlar hakkında bilgi veren, duyarlılıklarını yükseltecek örnekler yazıyor, konuşma dersleri yapıyorum."

Ö25: "Genelde değerlerle alakalı konularda kendi hayatlarından örnek vermelerini ve bunun üzerine etkinlik yapmaya çalışıyorum."

Ö24: "Herhangi özel olarak bir etkinlikle bulunmuyorum. Konularımız içerisinde geçtiği zaman saygı, dürüstlük, hoşgörü, arkadaşlık vs. bunların önemine sözel olarak vurgu yapıyorum."

Ö32: "Farklı kültürleri kapsayan konuların üzerinde durup, zaman zaman Amerikalı ve İngiliz insanların bahsi geçen konudaki özelliklerini anlatıp, farklı kültür ve toplumlara karşı

hoşgörü uyandırmayı amaçlıyorum. Ders esnasında, kendilerinin değerli olduğunu vurguluyorum. Sevgi ve saygı konusunda vurgulamalar yapıyorum."

Ö40: "Milli bayramlar zamanı geldiğinde öğrencilere bu derslerimizde konuşma etkinlikleri yapmaya çalışarak vatanseverliğin önemini anlatırım. 8. Sınıflardaki chores (ev işleri) ünitesindeki gibi konular gelince öğrencilere yardımlaşmanın ailemize, arkadaşlarımıza ve çevremize yardım etmenin önemini vurguluyorum."

Ö26: "Farklı durumlarda ve şartlarda her şekilde her zaman saygılı ve düşünceli bireyler olabilmeleri için sınıfta etkinlikler düzenlerim."

Ö8: "Başka bir ülkenin kültür farkını o ülkenin deyimleriyle anlatabiliyoruz. Festivaller adlı üniteye farklı kutlama günlerini farklı bayramları, ülkemizde bilinmeyen ve kutlanmayan özel günleri ve bunların nasıl uygulandığı ve kutlandığına dair bilgiler paylaşabiliyoruz."

Ö31: "Genellikle belirli günler ve haftalarda değerleri vurguluyorum."

Ö40: "Milli bayramlar zamanı geldiğinde öğrencilerle bu derslerimizde konuşma etkinlikleri yapmaya çalışarak vatanseverliğin önemini anlatırım."

Ö23: "Doğru davranışlara geri dönüş sağlıyorum. Olumsuz davranış gördüğümde ise konuşuyorum."

Gezi-gözlem yöntemini kullanan öğretmenler bu yöntemi sınıf içinde izlettikleri videolar esnasında ya da sordukları soruya verdikleri cevaplarla sınıf içinde veya doğrudan bilgi ve tecrübeye ulaşabildikleri sınıf dışı gözlemlerle gerçekleştirmektedirler.

"Gezi- gözlem yöntemini" uygulayan öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö37: "Dersimde ilk olarak konuları yetiştirmeye çalışıyorum. Arta kalan vakitlerde de genellikle çocukları gözlemliyorum. Teneffüste, dışarıda, içeride yaptıkları davranışları ya ödüllendiririm ya da cezalandırırım. "

Ö44: "Genellikle öğrencilerimin davranışlarını sınıf içi ve dışında gözlemlerim. Bu sayede davranış kazandığını anlarım. "

Öğretmenlerin uyguladıkları başka bir yöntem ise iş birliğine dayalı öğrenme yöntemidir. Değerlerin aktarımını sosyal etkileşimden yararlanarak sağlamaktadırlar. Öğretmenler öğrencilerine sınıflarında grup çalışmaları yaptırarak onların sorumluluk, yardımseverlik, dostluk, saygı duygularını geliştirdiğini düşünmektedirler. Uluslararası projeler sayesinde ise öğrendikleri dilde sosyal etkileşime girdiklerini, projelerde tanıştığı

arkadaşlarına milli değerleri aktardıklarını belirtmişlerdir. Sınıfı etkinliklere katarak ise duygu düzenlerini özgürce ifade edebildikleri etkinliklerde sınıf arkadaşları ile grupça ortak görüşlerini söyleyebildiklerini vurgulamışlardır. En önemlisinin ise yaparak yaşayarak öğrencilerinin etkin katılımını sağlamaya çalıştıklarını söylemişlerdir.

"İş birliğine dayalı öğrenme yöntemini" uygulayan öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö11: "Dil öğreniminde başarılı olabilmek için bireylerin iletişim becerilerinin iyi olması gerektiğini düşünüyorum. Bu nedenle İngilizce dersinde öğrencilerin hata yapmaktan korkmamalarını ve kendilerine güvenmelerini sağlamak amacıyla olabildiğince her öğrencinin derse aktif bir şekilde katılımını sağlarım. Ayrıca öğrencilerde sorumluluk ve iş birliği bilincini geliştirmeleri için grup çalışmaları yaptırırım."

Ö35: "Grup oyunları ve çalışmaları yaparak öğrencilerde sorumluluk, empati, sıralama, saygı, sabır gibi değerlerin öğrenilmesini sağlamaya çalışıyorum. İletişimlerini kuvvetlendirmeye gayret ediyorum."

Ö16: "Ben okulda bazı projeler hazırlıyorum. Bu projeler sayesinde öğrencilerim başka ülkelerdeki çocuklarla iletişime geçebiliyorlar. Bu sayede onların kültürünü ve kendi kültürlerini karşılaştırabiliyorlar. Onlarda sorumluluk alınan şeyler nedir, kendilerinde sorumluluk değeri nasıldır diye karşılaştırabiliyorlar."

Ö3: "Açıkhıcası değerler eğitiminin telkin yöntemiyle doğrudan verilmesi yerine eylem yoluyla kazandırılması taraftarıyım. Bu nedenle derslerimde değerlerin yapısına uygun tutumlar sergilemeye dikkat ediyorum. Sözelimi öğrencilerimin demokrasi değerine uygun hareket etmelerini istediğimden sınıfta otokratik bir yönetimden ziyade öğrencilerimin fikirlerini rahat bir şekilde dile getirebilecekleri bir ortam oluşturmaya çalışıyorum. Her ne kadar bu durum bazen istenmeyen davranışlara neden olsa da bunun uzun vadede öğrencilerin ahlaki gelişimleri açısından daha etkili olduğunu düşünüyorum. Yeri geldiğinde konuyla birden fazla sınıf içi etkinlik sunarak öğrencilerimin oylamasına açıyorum."

Ö14: "Akranlarıyla iş birliği yaparak derste oyunlar oynatıyorum. Bu sayede saygı sorumluluk değerini öğreniyorlar. Y yaparak yaşayarak öğrenme bana göre en etkilisi."

Ö29: "Saygıyı benimsetmek için birbirlerinin söz hakkını engellememelerine dikkat ediyorum. Özgüvenlerini geliştirmek açısından çocukları sözlü etkinliklere katılmaya etkin katılım yapmalarına teşvik ediyorum. Yaptıkları çalışmalarda eşit sorumluluk almalarını ve

doğrularının ve hatalarının kontrolünü kendilerinin sağlamasına ve öz eleştiri geliştirmelerine yardım ediyorum."

Görüşmeye katılan bir öğretmen ise dersinde drama çalışması yaptırarak değerleri vurguladığını belirtmiştir.

Görüşmeye katılan yedi öğretmen ise oyunla öğretim yöntemini değerleri öğrencilere kazandırmak için kullanmaktadırlar. Eğitsel oyunlar sayesinde değerlerin eğlenceli bir şekilde öğrencilere kazandırdıklarını ifade etmişlerdir.

"Oyunla öğretim yöntemini" uygulayan öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö22: "Sınıfta oyunlar oynatıyorum. Yarışmalar düzenliyorum. Farklı kültürlere saygıyı öğretiyorum."

Ö47: "Kelime yarışmaları yaparken bütün öğrencileri dahil etmeye çalışıyorum. Oyunlarla sorumluluklarını görevlerini biliyorlar. "

Görüşmeye katılan dört öğretmen değerler eğitimi uygulamalarında tartışma yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Tartışma yöntemi sayesinde değerler ile ilgili bildiklerini ve düşündüklerini açıkça söyleme ve savunma alışkanlığını öğrencilerin kazandığını ifade etmişlerdir. Tartışma yönteminde en ise en çok geleneksel soru cevap tekniğini kullandıklarını belirtmişlerdir.

"Tartışma yöntemini" uygulayan öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö6: "Değerler eğitimi uygulamalarını genel olarak soru cevap olarak yapıyorum. Ünitadaki okuma parçasında sorumluluk değerini anlatıyorsa, öğrencilerime sorumluluk nedir, evdeki sorumluluklarınız nedir, okulda öğretmenlerine karşı sorumluluklarınız nelerdir gibi soru cevaplar yapıyorum."

Görüşmeye katılan beş öğretmen değerler eğitimini öğrencilere kazandırırken bireysel çalışma yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bireysel çalışma yöntemi olarak genellikle verdikleri ev ödevlerinde yaptıkları çalışmalarda değerleri görebildiklerini ifade etmişlerdir. Kitap okuyan öğrencilerin ise okudukları hikayelerden değerleri kazandıklarını belirtmişlerdir.

"Bireysel çalışma yöntemini" uygulayan öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö11: "Öğrencilerde sorumluluk ve iş birliği bilincini geliştirmeleri için grup çalışmaları yaptırır, ev ödevleri veririm ve bu ödevlerin düzenli kontrolünü yaparım."

Ö30: "Hikâye kitapları okuyor onların analizini yapıyoruz."

Öğretmenlerin çoğu değerler eğitimi uygulamasında materyallere dayalı öğretim yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu öğretim yönteminde ise genellikle videoları, filmleri, şarkıları, panoları ve görselleri kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Materyallere dayalı öğretim yöntemini uygulayan öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö2: "Örnekler desteklenen konuları bazen gerçek hayattan kesitlerle videolarla destekliyorum."

Ö36: "Teknolojik araçların öğrenciler için çok önemli olduğunu bildiğim için genellikle öğrencilerime akıllı tahtada videolar açıyorum."

Ö38: "...Yabancı kültürleri tanımak için videolar izliyoruz."

Ö17: "Genellikle değerleri öğretirken her dersimde konuma göre bir değere ağırlık veriyorum. O günkü ders planıma göre şarkı ve oyunlarla o değeri vurgulamış olurum."

Ö19: "Derslerimde grup ödevleri yaptırırım. Bu sayede yardımseverliği öğrenirler. Tiyatro oyunları, filmler izletirim ki bu sayede sevgiyi öğrensinler."

Ö36: "...Ya da onların yaşına uygun değerleri de anlatan filmler izletiyorum."

Ö43: "Sınıfta başarı, azim ile ilgili filmler izletiyorum. Müzik dinletiyorum."

Ö38: "Kitaptaki görseller üzerinden sohbet ediyoruz. Bazen sınıf panomuzu süslüyoruz."

Ö21: "Sınıfımdaki duvarlara güzel sözler yapııştırıyorum. Panolarımızı hazırlıyoruz."

Görüşmeye katılan iki öğretmen ise değerler eğitimi öğrencilere kazandırırken ödül verme yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler derslerinde güzel davranış yapan öğrencilerini ödüllendirdiklerini vurgulamışlardır.

4.5. İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN İNGİLİZCE DERSLERİNDE DEĞERLER EĞİTİMİNE YÖNELİK YAPILAN UYGULAMALARDA KARŞILAŞTIKLARI PROBLEMLERE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

İngilizce öğretmenlerinin İngilizce derslerinde değerler eğitimi yönelik yapılan uygulamalarda karşılaştıkları problemlere yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla "İngilizce dersinde değerler eğitimi uygulamalarında karşılaştığınız problemler nelerdir?"

sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen verilerin analizi sonucunda İngilizce öğretmenlerinin görüşlerine ilişkin temalar Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. İngilizce Derslerinde Değerler Eğitime Yönelik Yapılan Uygulamalarda Karşılaşılan Problemlere İlişkin Görüşler (N=50)

TEMA VE ALT TEMALAR	KATILIMCILAR
A. Öğretim Programından Kaynaklanan Problemler	
A.1. Ders saati yetersizliği	Ö6, Ö14, Ö21, Ö24, Ö44,
A.2. Programın içeriğinin yoğunluğu	Ö50
A.3. Programın değerler eğitimi yönünden yetersizliği	Ö1, Ö31, Ö37
A.4. Programda değerler eğitimi kazanımlarının yer almaması	Ö27, Ö32
A.5. Değerler eğitiminin programa yeni eklenmesi	Ö6, Ö15
	Ö5
B. Aileden Kaynaklanan Problemler	
B. 1. Ailenin eğitim durumu	Ö4, Ö6, Ö8, Ö17, Ö22, Ö36,
	Ö45
B.2. Ailenin sosyoekonomik durumu	Ö4, Ö16, Ö29
B.3. Aile ilgisizliği	Ö3, Ö22
B.4. Okul- aile işbirliğinin olmaması	Ö38
B.5. Farklı aile yapıları	Ö26
C. Öğrencilerden Kaynaklanan Problemler	
C.1. Bireysel farklılıklar	Ö9, Ö25, Ö30, Ö34, Ö40,
	Ö41
C.2. Sınav kaygısı	Ö11, Ö31, Ö37, Ö44
C.3. Farklı kültürlere kapalılık	Ö28
D. Okuldan Kaynaklanan Problemler	
D.1. Sınıf mevcutlarının fazlalığı	Ö6, Ö7, Ö10, Ö13, Ö18,
	Ö29, Ö38
D.2. Okulun fiziki şartlarının yetersizliği	Ö13, Ö14, Ö16, Ö20, Ö33
E. Sosyal Çevreden Kaynaklanan Problemler	
E.1. Okul- sosyal çevre uyumsuzluğu	Ö2, Ö12, Ö19, Ö34, Ö35,
	Ö39, Ö47, Ö48, Ö49
E.2. Toplumsal yozlaşma	Ö19
F. Kitle İletişim Araçlarından Kaynaklanan Problemler	
F.1. Kitle iletişim araçlarının yanlış kullanımı	Ö6, Ö23, Ö42, Ö43, Ö46
	Ö3

Görüşülen İngilizce öğretmenlerinin görüşlerine göre oluşturulan tabloya bakıldığında en yüksek frekansa sahip alt temanın "çevreden kaynaklanan problemler" teması altında yer alan "okul- sosyal çevre uyumsuzluğu (9) " olduğu görülmektedir. Bunu "okuldan kaynaklanan problemler" temasında yer alan "sınıf mevcutlarının fazlalığı (7) " alt teması, "aileden kaynaklanan problemler" teması altında yer alan "ailenin eğitim durumu (7)" alt teması, "öğrencilerden kaynaklanan problemler" temasında bulunan "bireysel farklılıklar (7)" alt teması takip etmektedir.

Görüşmeye katılan öğretmenlerin bazıları değerler eğitimi uygulamalarında karşılaştığı problemlerin öğretim programından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Öğretmenler İngilizce ders planlarını gerçekleştirirken değerler eğitimi için ders saatlerinin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. İngilizce öğretim programının yoğun olduğunu değerler eğitime zaman kalmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretim programının değerler eğitimi açısından yetersiz olduğunu ve programda değerler eğitimi ile ilgili kazanımların eksik olduğunu vurgulamışlardır. Değerler eğitiminin programa bir başlık olarak yeni eklendiğini bu nedenle bazı konularda yetersiz kaldığını belirtmişlerdir.

Öğretim programından kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "ders saati yetersizliği" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö6: "Ders saatimiz az bu yüzden değerler eğitime vakit kalmıyor."

Ö21: "Ders süreleri yetersiz kalıyor. Mevcut ders süresinde daha etkili değerler eğitimi yapılamıyor. Yaparsak da her şeyi sıkıştırmış oluyoruz."

Ö24: "Şu anki eğitim koşullarında ve sistemde ezbere dayalı daha fazla bilgi olan bir öğretim programında İngilizce ders saatinin yetersiz olması açısından ders saatimi ayıramıyorum."

Ö44: "Ders saatleri değerler eğitimi için yeterli değildir. İngilizcedeki konuları anca yetiştiriyoruz. Sınava da hazırladığımız için vakit kalmıyor."

Ö50: "Devlet okullarında ders saatleri çok yetersiz. En çok dört ders saati derse giriyoruz ve hem dersin kazanımları hem de değerler eğitimi aynı anda vermek için süre yeterli değil."

Öğretim programından kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "program içeriğinin yoğunluğu" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö31: "Program içeriğinin yoğunluğu fazla olduğu için istesek bile programın içeriğinden dolayı değerler eğitime değinememekteyim. Değerler eğitimi sınavda çıkmadığı için de 8.

sınıflar için imkânsız hale geliyor."

Ö37: "Programın kendisi zaten bence yoğun. İngilizce öğretim programını yetiştirip, aynı anda öğrencileri sınava hazırlamak ve değerleri anlatmak çok zor."

Öğretim programından kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "programın değerler eğitimi yönünden yetersizliği" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö27: "Disiplinler arası çalışmalar yürütülerek derslerin yürütülmesi talebi program yetersizliği nedeniyle düzgün yapılmıyor."

Öğretim programından kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "programda değerler eğitimi kazanımlarının yer almaması" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö6: "Programda nasıl uygulama yapacağımız açıkça yer olmadığı için bazen dersimde vakit ayıramıyorum."

Ö15: "Bir yönergesi yok. Bir kazanımı belli değil. Sadece biz öğretmenlere bırakılan bir eğitim. Herkes aynı şekilde öğretemeyebilir. Tek bir yargı yoktur çünkü. Bu uygulamaların daha etkili olabilmesi için dengeli bir değer aktarımının olduğu planlar olmalıdır."

Öğretim programından kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "değerler eğitiminin programa yeni eklenmesi" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö5: "Daha önce öğretim programında olmadığından dolayı yeni farkındalığın gerektiği süreden geçiyoruz. İngilizce dersi olarak değerler eğitimi son 4-5 yılda dahil edildi. Dolayısıyla bu konuda çok fazla tecrübe edilemedi ama ilerleyen yıllarda daha kapsamlı şekilde girebileceğini düşünüyorum."

Öğretmenlerin bazıları ise değerler eğitimi uygulamalarında karşılaştığı problemleri okuldan kaynaklanan problemler olarak belirtmişlerdir. Okullarda sınıf mevcutlarının fazla olmasından dolayı değerler eğitimine vakit ayıramadıklarını söylemişlerdir. Görüşmeye katılan öğretmenler okulun fiziki şartlarının yetersiz olması da imkanları azalttığı için değerler eğitimi ile alakalı etkinlikleri kısıtlamaktadır diye belirtmişlerdir.

Okuldan kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "sınıf mevcutlarının fazlalığı" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö13: "En büyük problemimiz sınıf mevcutlarının çok fazla olması. Tüm öğrencilere söz

hakkı verip onları derse etkili bir şekilde katılımını sağlayamamak beni oldukça zorluyor. "

Ö18: "Sınıf mevcutları çok fazla. Ders saati sürecinde açıkçası hem konuyu anlatıp hem de değerler eğitimi için bir anlatımda çok fazla bulunamıyorum."

Ö29: "Sınıf mevcutlarımız yoğun olmasından dolayı her çocuğa yeterince zaman ayıramıyorum."

Okuldan kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "okulun fiziki şartlarının yetersizliği" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö13: "Okulumuzda akıllı tahtanın olmayışı karşılaştığım problemler arasındadır."

Ö16: "Benim en büyük sorunum maddiyattan kaynaklanan sorunlar. Projelerimde teknolojik aletlere ihtiyaç duyuyorum. En büyük sorun kaynak yetersizliği."

Ö20: "Okulun fiziki şartları bir problem olabilir. Okulda bilgisayar yoksa farklı kültürlerin değerlerini tanıtmak çok zor. Onlara film izletmem, hikayeler dinletmem çok zor."

Ö33: "Karşılaştığım en büyük problem okullardaki alt yapı eksikliğidir. Okullar değerler eğitimi uygulamaları için gerekli alt yapıyı oluşturamamıştır. Herhangi bir sınıfımız bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra değer uygulamaları için maddi açıdan okullar yetersizdir."

Öğretmenlerin bazıları ise değerler eğitiminde karşılaştıkları problemlerin aileden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Ailenin eğitim durumunun çocuklara doğru değerleri aktarma konusunda yetersiz kaldığını veya ailelerin sosyoekonomik durumlarının kötü olmasından dolayı çocuklarına uygun imkanlar sağlayamadıklarını bundan dolayı da doğru değerleri aktaramadıklarını belirtmişlerdir. Bulunan bölgede ailelerin çocuk sayılarının bazen fazla olmasından dolayı çocuklarına ilgisiz kalabildiklerini ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler ise ailelerin okul ile iş birliğinin olmamasının öğrencilerde kalıcı değerler eğitiminin gerçekleşmediğinin göstergesi olduğunu vurgulamışlardır. Farklı aile yapılarının farklı değer yargılarına sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Aileden kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "ailenin eğitim durumu" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö36: "En büyük problem ailede eğitim eksikliği. Biz öğretmenler sınıflarımızda ne kadar ahlaktan değerden bahsedersek bahsedelim çocuk ailede değerlerle alakalı etkileşimde bulunamamaktadır."

Ö45: "Değerler eğitiminin derste verilmesi öğrenciler için yeterli değildir. Ailelerin

eğitimsizliği büyük bir sorun haline gelebiliyor."

Aileden kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "ailenin sosyoekonomik durumu" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö16: "Benim en büyük sorunum maddiyattan kaynaklanan sorunlar. Projelerimde teknolojik araç gereçlere ihtiyaç duyuyorum. Bütün öğrencilerimde aynı araç gereçlere erişimde sorun yaşıyorum. "

Ö29: "Yaşadıkları sosyoekonomik şartlar da dikkatlerini bu değerlerimize çekebilmesinde engel teşkil ediyor."

Aileden kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "ailenin ilgisizliği" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö3: "Öğrencilerimde sorumluluk ve özdenetim becerilerini geliştirmek için onlara ödev verdiğimde bu görevlerin yerine getirilmediğini görüyorum. Bunun nedenlerini araştırdığımda eve gittiklerinde bazı ailelerinin çocuklarının eğitim gereksinimleriyle çok ilgilenmediklerini, çocukların başıboş bir şekilde uzun bir süre boyunca ya sokağa bırakıldığı yahut cep telefonu, tablet, bilgisayar gibi elektronik araçlarla denetimsiz ve yalnız bırakıldığını öğreniyorum."

Aileden kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "okul aile iş birliğinin olmaması" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö38: "Okul aile iş birliğinin olmaması en büyük problem."

Aileden kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "farklı aile yapıları" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö26: "Farklı aile yapılarına sahip olan öğrencilerimizin olması bazı durumlarda problemler oluşturabilmektedir. Toplumun en önemli yapısı aile olduğu düşünülürse değerler eğitiminde en öncelikle olarak aileden okula taşınan değerler önemli olmaktadır. Farklı ortamlar gibi değişiklikler, yaşam farklılıkları ve alanları problemler oluşturabilmektedir."

Görüşmeye katılan öğretmenlerden bazıları ise değerler eğitiminde çevreden kaynaklanan problemlerden dolayı değerleri aktarırken zorluk çektiklerini belirtmişlerdir. Okulda öğretilen değerlerin veya aileden edindikleri değerlerin çevre yüzünden kalıcı olmadığını belirtmişlerdir. Toplumun günden güne yozlaşmasından dolayı gelişim çağındaki çocukların daha yeni yeni değer yargılarını öğrenmeye başlarken çevrenin yanlış rol

model olması öğretmenleri zorlayabilmektedir. Öğretmenler sosyal çevre çocuklar için okulda öğrendikleri değerleri uygulayabilecekleri yer olmaktan uzaklaşmaktadır diye belirtmişlerdir.

Çevreden kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "okul- sosyal çevre uyumsuzluğu" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö2: "Çocuklar kendi çevreleri ile olması gerekenler arasında sıkışmışlar mesela çocuk çevre koruma ile ilgili üniteye geri dönüşümü öğreniyor fakat kendi çevresinde asla örnek göremediği için anlamakta güçlükler çekebiliyor."

Ö34: "Öğrencinin bu konuyu yeterince özümsememesi ve aynı zamanda çevresinin de bu eğitime uygun davranmaması en büyük problemlerden biridir. Çevresinde de genelde olumsuz dönütler olduğu için kibar ve saygılı davranmayı bir eksik ya da zayıflık olarak görmektedirler."

Ö39: "Çocukların içinde bulunduğu sosyal çevre doğru uygulamalı değerler eğitimi imkânsız kılabilmektedir. Sosyal çevre ve akranları değerler eğitiminin kalıcılığını olumsuz etkileyebilmektedir."

Ö49: "Bu durumu kültür eğitim açısından ele almak istiyorum. Kültür eğitimden daha baskın olduğu için çoğu zaman verdiğimiz değerler eğitimi boşa çıkmaktadır. Örneğin dürüstlüğün ve saygının olmadığı bir kültürde yetişen öğrenciye bu değerleri aktarmak zor oluyor. Daha da kötüsü çocuklar bu değerlerin önemini bilmediği için bu değerleri aktarırken öğretmen gülünç duruma düşebiliyor."

Çevreden kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "toplumsal yozlaşma" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö19: "Çocukların içinde bulunduğu toplum büyük bir sorun haline gelebiliyor. Toplumsal anlamda değerlerden uzaklaştık. Değerler yozlaşıyor öğretmenlerde uygulama yapmakta zor durumda kalıyor."

Görüşmeye katılan öğretmenlerden bazıları değerlerin aktarımındaki en büyük problemlerden birinin kitle iletişim araçlarından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Sosyal medyanın çocuklar için büyük bir tehdit oluşturduğunu, oralardan yanlış değerleri öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Çocukların kitle iletişim araçlarını bilgi almak için kullanmadıklarını daha çok oyun oynadıklarını ve sosyal medyalarda paylaşım yaptıklarını söylemişlerdir. Ailelerin ise çocuklarının kullandıkları kitle iletişim araçlarını kontrol

etmediklerini çoğu zaman denetimsiz bıraktıklarını vurgulamışlardır.

Kitle iletişim araçlarından kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "kitle iletişim araçlarının yanlış kullanımı" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö23: "Sosyal medya çocukların değer ve ahlaki yargılarını bitiriyor. Oynadıkları oyunlar şiddet içerikli izledikleri programlar sorunlu genellikle. Bilgisayar kullanımı da değer eğitimi zorlaştırıyor."

Ö42: "Çocuklar sosyal medya ve televizyonda değerleri yanlış öğrenmektedirler. Bizim öğrettiğimiz değerler kalıcı olmuyor."

Ö46: "Bilim ve teknolojideki gelişim ve değişimler çocuğun algısını değiştirip değerler eğitimine zarar vermektedir."

Ö3: "Kontrolsüz bir şekilde sosyal medyaya maruz kalan çocukların kazanmaları gereken değerler yerini olumsuz davranışlara bırakmıştır."

Görüşmeye katılan öğretmenlerden bazıları ise değerler eğitimi uygulamalarının önündeki en büyük engelin öğrencilerin bireysel farklılıklarından kaynakladığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin bazılarının öğrenmek istediği değerlerin diğerleri tarafından komik durduğunu öğretmenlerin de bundan ötürü değerleri aktarırken zorluk çektiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin farklı kültürlere kapalı olması evrensel değerleri öğrenmelerinde bir başka engeldir. Sınav kaygısı yaşayan öğrenciler ise sadece sınava odaklandıkları için değerlere zaman ayıramadıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "bireysel farklılıklar" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö25: "Her öğrencinin verilen değerlere eşit derecede önem vermedikleri zaman sıkıntılı oluyor. Örneğin empati kurabilmek. Her öğrenci bu değer yeterince önemli olduğunu düşünmüyor. Bu yüzden bu değerleri her öğrenciye eşit düzeyde aşılayamıyorum."

Öğrencilerden kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "farklı kültürlere kapalılık" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö28: "Kültür farklılığı- yaşantı farklılıkları yeme içme farklılıkları gibi günlük yaşam farklılıkları öğrencilerin büyük bir kısmının kabullenmesini zorlaştırıyor. Ya da öğrencinin ilgisini az çekiyor. Bu durum biz öğretmenlerin işini zorlaştırıyor."

Öğrencilerden kaynaklanan problemler temasının altında yer alan "sınav kaygısı" alt

temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö11: "Ülkemizde uygulanan sınav sistemi ve öğrencilerin bu yönde hissettikleri kaygı, biz öğretmenleri daha çok öğretim programını yetiştirebilme ve öğrencilerimizin konu eksikliğinin kalmaması yönünde çalışmalar yapmamızı zorluyor. Bu nedenle okullarda maalesef değerler eğitimi etkili ve verimli bir şekilde veremeyebiliriz.

4.6. İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN İNGİLİZCE DERSLERİNDE DEĞERLER EĞİTİMİNİN ETKİLİ BİR ŞEKİLDE KAZANDIRILMASINA YÖNELİK ÖNERİLERİ

İngilizce öğretmenlerinin İngilizce derslerinde değerler eğitiminin etkili bir şekilde kazandırılmasına yönelik önerilerini belirlemek amacıyla öğretmenlere "İngilizce dersinde değerlerin etkili bir şekilde kazandırılmasına yönelik önerileriniz nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen verilerin analizi sonucunda İngilizce öğretmenlerinin görüşlerine ilişkin temalar Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. İngilizce Derslerinde Değerler Eğitiminin Etkili Bir Şekilde Kazandırılmasına Yönelik Önerilere İlişkin Görüşler (N=50)

TEMA VE ALT TEMALAR	KATILIMCILAR
A. Öğretim Programına Yönelik Öneriler	
A.1. Program revize Edilmeli	Ö6, Ö9, Ö17, Ö19, Ö25, Ö27, Ö28, Ö29, Ö37, Ö46
A.2. Değerler eğitimi dersi olmalı	Ö1, Ö6, Ö12, Ö14, Ö18, Ö21, Ö39, Ö44, Ö45
A.3. Ders saatleri arttırılmalı	Ö12, Ö24, Ö44, Ö49, Ö50
A.4. Evrensel değerler programa eklenmeli	Ö25, Ö38, Ö40, Ö46
A.5. Ders kitapları revize edilmeli	Ö3, Ö15, Ö32, Ö47
A.6. Merkezi sınavlarda değerler eğitimi soruları yer almalı	Ö31
B. Öğretmenlere Yönelik Öneriler	
B.1. Öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmeli	Ö6, Ö10, Ö12, Ö16, Ö19, Ö36, Ö39, Ö40, Ö43
B.2. Öğretmenler derslerinde görseller kullanmalı	Ö3, Ö7, Ö13
B.3. Öğretmenler öğrencilere videolar ve filmler izlettirmeli	Ö3, Ö5, Ö7, Ö34
B.4. Öğretmenler uluslararası projeler düzenlemeli	Ö3, Ö20, Ö30
B.5. Drama etkinlikleri yapılmalı	Ö5, Ö34, Ö37
B.6. Oyunlarla öğretim gerçekleştirilmeli	Ö26, Ö37
B.7. Grup çalışmaları yapılmalı	Ö35
C. Öğrencilere Yönelik Öneriler	
C.1. Öğrencilere değerler eğitimi seminerleri verilmeli	Ö41, Ö48
C.2. Öğrenciler farklı kültürleri içselleştirmeli	Ö8
D. Okullara Yönelik Öneriler	
D.1. Okulun fiziki şartları düzeltilmeli	Ö13, Ö20, Ö24
D.2. Sınıf ortamları düzenlenmeli	Ö11, Ö13, Ö35
D.3. Okullara kaynaklar gönderilmeli	Ö33, Ö40
D.4. Sınıf mevcutları azaltılmalı	Ö7, Ö13, Ö38
E. Ailelere Yönelik Öneriler	
E.1. Ailelere seminerler verilmeli	Ö4, Ö17, Ö20, Ö36, Ö39
E.2. Okul-aile iş birliği olmalı	Ö11, Ö22, Ö49
E.3. Çocuklar iyi yetiştirilmeli	Ö2
F. Kitle İletişim Araçlarına Yönelik Öneriler	
F.1. KİA kullanımı kontrol edilmeli	Ö23, Ö42, Ö45
G. Sosyal Çevreye Yönelik Öneriler	
G.1. Çevre çocuklara iyi rol model olmalı	Ö49

Görüşülen İngilizce öğretmenlerinin görüşlerine göre oluşturulan tabloya bakıldığında en yüksek frekansa sahip alt temanın "öğretim programına yönelik öneriler" teması altında yer alan "program revize edilmeli (10)" olduğu görülmektedir. Bunu "öğretim programına yönelik öneriler" temasında yer alan "değerler eğitimi dersi olmalı (9)" alt teması, "öğretmenlere yönelik öneriler" teması altında yer alan "öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmeli (9)" alt teması takip etmektedir.

Görüşmeye katılan öğretmenlerin çoğu öğretim programına yönelik görüşler belirtmişlerdir. Öğretim programının kazanım, içerik boyutlarının yenilenmesi gerektiğini değerler eğitiminin programda daha açık bir şekilde kazanımlarla ilişkilendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bir sonraki öğretim programının hazırlanırken değerler eğitimi boyutunun geliştirilmesi gerektiğinin ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca ders saatlerinin az olmasından dolayı değerler eğitimine vakit kalmadığını bu nedenle değerler eğitimi dersinin olması gerektiğini söylemişlerdir veya ders saatlerinin arttırılmasının etkili bir değerler eğitimi için önemli olduğunu vurgulamışlardır. Ders kitaplarının ise bu doğrultuda yenilenmesi gerektiğini değerlerin daha fazla yer alması gerektiğini belirtmişlerdir. Programa on kök değer dışında evrensel değerlerin de eklenmesinin İngilizce dersi için gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Bir öğretmen ise merkezi sınavlarda değerler eğitimi ile ilgili soru olmasının öğrenciler için daha motive edici unsur olduğunu dile getirmiştir.

Öğretim programına yönelik öneriler temasının altında yer alan "program revize edilmeli" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö6: "Topluma fayda sağlayan değerler ve davranışlar tematik içeriklerden ziyade programlar beceri ve değerler etrafında tasarlanmalıdır ve diğer disiplinlerle birleştirilmelidir."

Ö19: "İngilizce derslerinde değerler eğitimine yönelik programda uygulamalı etkinlikler olmalıdır."

Ö29: "Öğretim programları oluşturulurken sınıf mevcutlarının, bölgesel farklılıkların ve zaman kontrolünün daha fazla dikkate alınması gerektiğine inanıyorum."

Ö37: "Programın biraz sadeleşmesi gerekir. Programın eğitime daha çok odaklanması lazım. Etkinlikler oyunlar, dramalar derste bol bol yapılmalı ama bunun içinde programda bunlar yer almalıdır."

Öğretim programına yönelik öneriler temasının altında yer alan "değerler eğitimi dersi olmalı" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö1: "Derslerin dışında değerler eğitimi için ayrı bir dersin olması gerekir."

Ö6: "Sadece İngilizce dersi için değil diğer derslerde de ya da ayrı bir ders olarak değerler eğitimi verilmelidir. Kendi dersimde süre yetmediği için değer eğitimini yeterince veremiyoruz."

Ö14: "Değerler eğitimi etkinliklerine daha fazla önem verilmelidir. Ayrı bir ders olarak verilebilir."

Ö18: "Bence ayrı olarak değerler eğitimi dersi olabilir. İlkokul, ortaokul ve lisede bir saat bile olsa ahlak ve değerler eğitimi dersi verilebilir."

Ö45: "Değerler eğitimi zorunlu bir ders olmalıdır. Kendi ders saatimizde yetişmediği için uzman öğretmenler tarafından ders verilmelidir."

Öğretim programına yönelik öneriler temasının altında yer alan "ders saatleri arttırılmalı" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö24: "Ders saatleri kesinlikle arttırılmalıdır. Bu sayede öğrencilere rol yapma, sunumlar yaptırılarak değerler konusunda farkındalık sağlanabilir."

Ö50: "Milli eğitimde ders saatleri artırılmadan değerler eğitimi için yeterli vaktimiz olmadığını düşünüyorum."

Öğretim programına yönelik öneriler temasının altında yer alan "evrensel değerler programa eklenmeli" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö25: "Ünitelerde sadece milli değerler değil evrensel değerlerin verilmesinin de iyi olacağını düşünüyorum."

Ö38: "Değerler eğitimini verirken İngilizce dersinde milli değerlerin yanı sıra evrensel değerleri de vermeliyiz."

Öğretim programına yönelik öneriler temasının altında yer alan "ders kitapları yenilenmeli" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö3: "Ders kitaplarına buna yönelik daha fazla tema ve ünite eklenebilir. Okuma etkinliklerinde her bir değerler ilişkili metinler ve hikayeler oluşturulabilir."

Ö15: "Ders kitapları değerlerle daha fazla donatılmalı. Değerler kitaplarda daha açık, basit ve anlaşılır bir şekilde verilmelidir. Materyaller öğrencilerin dikkatini daha fazla çekmelidir."

Ö32: "Bence ders kitaplarının içeriği öğrencilerin İngilizce konuşmalarının gerekeceği bir ortamda kendilerini ifade edebilecek şekilde olmasını engellemektedir. Çocuklara bir ünite için yaklaşık olarak kullanmayacağı seksek kelimeyi verip öte yandan sabırlı olmalısınız demek mantıklı gelmiyor."

Ö47: "Değerlerin ceza ve ödüllendirme gibi sonucuna yönelik örneklerin sunulacağı konu ve ünite başlıkları olmalı. Kitaplarda örnekli anlatımlar olmalıdır."

Öğretim programına yönelik öneriler temasının altında yer alan "merkezi sınavlarda değerler eğitimi soruları yer almalı" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö31: "Değerler eğitimi ile alakalı sınavda sorular olabilir. Bu sorular özellikle merkezi sınavlarda yer almalıdır."

Görüşmeye katılan öğretmenlerin bazıları ise değerler eğitiminin daha verimli geçmesi için öğretmenlere yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim verilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Değerler eğitiminde kendini yetersiz hisseden öğretmenler hizmet içi eğitimleri önemli bulmaktadır. Özellikle derslerinde kullandıkları materyallerin örneğin görseller, oyunlar, videolar ve filmlerin seçiminde bu eğitimlerin yardımcı olacaklarını belirtmişlerdir. Eğitimlerin değerler eğitiminde öğretmenler açısından verimli olabileceğini savunmuşlardır. İngilizce derslerinde farklı kültürleri tanımaları açısından uluslararası projelere katılmanın evrensel değerler açısından önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin derslerinde drama etkinlikleri yaptırması veya grup çalışmaları yaptırması dolaylı yünden öğrencilerin değerleri kazandıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlere yönelik öneriler temasının altında yer alan "öğretmenlere hizmet içi eğitimleri verilmeli" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö36: "Öncelikle öğretmenler değerler eğitimi ile ilgili kurslara ve seminerlere katılmalıdır. Konuyla ilgili kurs ve seminerler arttırılmalıdır."

Ö43: "Bence ilk olarak biz öğretmenlere eğitimler verilip bu konuda uzman olmalıyız."

Öğretmenlere yönelik öneriler temasının altında yer alan "öğretmenler derslerinde görseller kullanmalı" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö3: "Değerler daha görsel bir şekilde sunulabilir. Değerlerle alakalı günlük hayatta konuşma becerilerine yönelik etkinlikler yapılabilir."

Ö13: "Teknolojiden uzak bir dil eğitimini yeterli bulmuyorum. Bunun için tüm okullarda akıllı tahtalar bulunmalı. Görsellerle desteklenmiş bir dil eğitimi her zaman daha etkili ve kalıcı olacaktır. Ayrıca çocuklara yaparak yaşayarak öğrenebileceği ortamlar sağlanmalı. Özellikle konuşma etkinlikleri daha fazla yapılmalıdır."

Öğretmenlere yönelik öneriler temasının altında yer alan "öğretmenler öğrencilere videolar ve filmler izlettirmeli" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö3: "İngilizce öğrencilerin anlayabileceği düzeyde aktarılması amaçlanan değerlerin dolaylı olarak hissettirileceği kısa videolar izlettirilebilir."

Ö34: "Konulardan daha fazla yer verilmesi gerekir. Ünitelerle ilgili videolardan etkili bir şekilde anlatılabilir. Bu sayede hem eğlenceli hem de öğretici olabilir."

Öğretmenlere yönelik öneriler temasının altında yer alan "öğretmenler uluslararası projeler düzenlemeli" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö20: "İngilizce için kendi değerlerimizi başka ülkelere aktarabilmemiz için projelere katılabiliriz."

Öğretmenlere yönelik öneriler temasının altında yer alan "drama etkinlikleri yapılmalı" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö5: "Bana göre en etkili yöntem öğrencilere tiyatral açıdan değerleri yaparak yaşayarak öğretmek. Özellikle drama etkinliği kullanılabilir. İmkân varsa görsel bir şekilde de kazandırılması kalıcılığı arttırabilir. "

Öğretmenlere yönelik öneriler temasının altında yer alan "oyunlarla öğretim gerçekleştirilmeli" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö26: "İngilizce dersi evrensel olduğu için çok kolay bir şekilde değerler eğitimi bu ders içine yedirilebilir ve uygulanabilir. Derste ise etkinliklerde öğrencilerimize bu değerler kazandırılabilir. Örneğin etkili oyunlarla bu çok basit bir şekilde öğrencilerimize verilebilir."

Öğretmenlere yönelik öneriler temasının altında yer alan "grup çalışmaları yapılmalı" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö35: "Grup çalışmalarını arttırmak değerler eğitimi daha verimli kılar."

Görüşmeye katılan bazı öğretmenler ise değerlerin ilk öğrenildiği yer olan ailelerle ilgili önerilerde bulunmuşlardır. En etkili yöntemin ailelerin konuyla alakalı bilinçlendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Bu nedenle ailelere seminerler verilmesi

gerektiğini ifade etmişlerdir. Okul aile iş birliğinin olması çocuklarda hem ailede hem de okulda gördükleri, duydukları değerlerin daha kalıcı olmasına yardımcı olacaktır. Çocuklarını doğru ahlaklı yetiştirmenin de ailedeki değer yargılarının doğru yerleşmesi açısından önemli olduğunu söylemişlerdir.

Öğretmenlere yönelik öneriler temasının altında yer alan "ailelere seminerler verilmeli" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö17: "Ailelere değerler eğitimi ile ilgili eğitimler verilebilir."

Ö36: "Okul rehberlik servislerinin yardımıyla da ailelere değerler eğitimi uygulamalarına katılmalarının önemi anlatılmalıdır."

Öğretmenlere yönelik öneriler temasının altında yer alan "okul aile iş birliği olmalı" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö22: "Okul aile iş birliği mutlaka olmalı. Veli toplantılarında tek tek her öğrencinin durumu velilere anlatılmalı."

Ö49: "Bunun sadece İngilizce dersinde olacak bir durum olduğunu düşünmüyorum. Öğrenci- öğretmen, okul personelleri ve yöneticileri aile ve çocukların yaşadığı sosyal çevreyle koordineli bir şekilde değerler eğitimi verilmelidir."

Öğretmenlere yönelik öneriler temasının altında yer alan "çocuklar iyi yetiştirilmeli" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö2: "En önemlisi çocukları önce birey olarak yetiştirebilmek, kendi kendini tamamlayan bireyler hangi yaşta olursa olsunlar değerlerini etkili bir şekilde geliştirebiliyorlar. Sadece bilmek değil hayatlarında da kullanmaları da önemli bence."

Öğretmenlerden bazıları değerler eğitiminin daha verimli geçebilmesi için öğrencilere yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Ailelerin yanı sıra öğrencilere de konu ile ilgili seminerler verilmesini gerektiğini belirtmişlerdir. İngilizce derslerinde farklı kültürleri içselleştirmelerinin evrensel değerler açısından önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Öğrencilere yönelik öneriler temasının altında yer alan "öğrencilere değerler eğitimi seminerleri verilmeli" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö41: "Ben öğrencilere sadece değerler eğitimi ile ilgili değerler eğitimi seminerleri verilmesini öneriyorum."

Öğrencilere yönelik öneriler temasının altında yer alan "öğrenciler farklı kültürleri

içselleştirmeli" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö8: "O ülkenin deyimleri ve atasözlerinin öğretilmesi çocukların değerleri içselleştirmelerini sağlar. Farklı ülkeleri kültürlerini tanımış olurlar."

Görüşmeye katılan öğretmenlerden bazıları ise okullara yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Okulun fiziki şartlarının elverişsiz olması öğretmenlerin istedikleri kaynakları kullanmaları konusunda sıkıntı yaratabilmektedir. Sınıf ortamlarının değerler eğitimi doğrultusunda yeniden düzenlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Sınıf mevcutlarının fazla olması öğrencilerle bire bir ilgilenmenin önüne geçebilmektedir. Sınıf mevcutları azaltılırsa değerler eğitimi de daha verimli bir şekilde aktarılabilir. Okullara ise değerler eğitimi ile ilgili kaynaklar gönderilebilirse daha etkili bir eğitim gerçekleştirilebilir.

Okullara yönelik öneriler temasının altında yer alan "okulun fiziki şartları düzeltilmeli" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö20: "İlk olarak okulun alt yapısı sağlamlaştırılmalı. "

Ö24: "Her okulun fiziki şartları aynı olmadığından her bireyde aynı değerlerle farkındalık kazanması beklenmemelilerdir."

Okullara yönelik öneriler temasının altında yer alan "okulun sınıf ortamları düzenlenmeli" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö11: "Değerlerin öğrencilere etkili bir şekilde kazandırılması için öğrencilere sorumluluklar verilmeli, sınıfta her öğrenciye eşit bir şekilde yaklaşılmalı ve demokratik bir sınıf ortamı düzenlenmelidir."

Ö35: "Teoriden çok uygulama yapabilmek, sınıf kurallarını ona göre düzenlemek."

Okullara yönelik öneriler temasının altında yer alan "okullara kaynaklar gönderilmeli" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö33: "Değerler eğitiminde kullanabilmemiz için MEB tarafından materyal sağlanabilir. MEB materyal ve malzeme desteğinde bulunmalıdır. Öğretmenlerin materyal üretebilmeleri için kılavuzlar hazırlanabilir."

Okullara yönelik öneriler temasının altında yer alan "sınıf mevcutları azaltılmalı" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö7: "Sınıf mevcutlarının en az yarı yarıya indirilmesi gerekir."

Ö38: "Her dersin kendine ait sınıfı olmalı ve sınıf mevcutlarını azaltmalıyız."

Görüşmeye katılan öğretmenlerden bazıları ise kitle iletişim araçlarına yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Çocukların kitle iletişim araçlarını kontrolsüzce kullanmaları yanlış değerleri öğrenmelerini tetikliyor. Bu nedenle öğretmenler kitle iletişim araçlarının kullanımını kontrol edilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Kitle iletişim araçlarına yönelik öneriler temasının altında yer alan "kitle iletişim araçlarının kullanımı kontrol edilmeli" alt temasının öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö23: "Kitle iletişim araçlarını hem okul hem de aile denetlemeli. Okulda telefonlar kullanılmamalı ve aileler de çocuklarının ne izlediğini takip etmelidir."

Ö42: "Okulda telefon denetlemesi yapılmalıdır. Aileler de evde bunu devam ettirmelidir."

Görüşmeye katılan bir öğretmen ise sadece ailenin, okulun ve öğretmenlerin değil çevrenin de çocuklara iyi bir rol model olabilmesi için koordineli bir şekilde değerler eğitimi verilmesi gerektiğini savunmuştur. Katılımcı öğretmenimiz çevrenin çocuklara iyi rol model olmazsa ailelerin ve öğretmenlerin yine yetersiz kalabileceğini ifade etmiştir.

5. TARTIŞMA

Bu bölümde elde edilen bulgular alanyazındaki araştırma ve yayınlar ile değerlendirilerek tartışılmıştır.

5.1. İNGİLİZCE ÖĞRETİM PROGRAMINDA DEĞERLER EĞİTİMİNE İLİŞKİN TARTIŞMA

Öğretmenler İngilizce öğretim programını kısmen yeterli bularak programın uygulama önerilerinin eksik olduğunu ve kazanımların değerler açısından yüzeysel olduğunu ifade etmişlerdir. Öztürk ve Kafadar (2020) tarafından yapılan araştırma bu sonucu destekler niteliktedir. Araştırmada 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında değerlerin nasıl kazandırılacağına dair değer öğretim yaklaşımlarına yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda programda değerlerin öğretiminin yüzeysel kaldığını ifade etmişlerdir. Önal, Taş, Filiz ve Hergüner (2023) tarafından yapılan araştırmada beden eğitimi ve spor dersi öğretim programında yer alan değerlerin katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından anlaşıldığına dair bilgiler ortaya çıksa da programda yer alan değerlerin ne anlama geldiğini yeterince anlamlandıramayan öğretmenlerin oranında önemli bir yoğunluk tespit edilmiştir. Bu araştırmalardan yola çıkarak programda yer alan değerler eğitimi başlığının yeterli olduğunu fakat kazanımlarda açıkça yer almadığından dolayı yüzeysel kaldığını ifade edebiliriz.

Görüşmeye katılan öğretmenlerimizden programı değerler eğitimi açısından yeterli bulan görüşler de bulunmaktadır. Bu araştırma sonuçlarına paralel olarak Yaşaroğlu (2018) tüm programlara baktığında, 2005 yılından sonra geliştirilen programların giriş bölümünde değer vurgusunun arttığını belirtmiştir. Bunun değerlere ve değerler eğitimi verilen önemin bir göstergesi olarak görmüştür. Kart ve Şimşek'in (2017) çalışmalarında 2017 yılında yenilenen öğretim programlarının, bireylerin kapsamlı bir şekilde yetiştirilmesi ve bu amaçla onları çeşitli değer kategorilerine yerleştirmeyi amaçladığını ve davranış kazanmayı önemseyişi görülmüştür. Kart ve Şimşek'in çalışmalarından elde ettiği sonuçlarda yenilenen öğretim programının davranış kazanmayı önemseyişini ifade etmesi araştırmanın bu bulgusuyla paralellik göstermektedir.

Program yetersizdir temasında öğretmenlerin birçoğu programın değerler eğitimi yönünden özellikle öğrenme- öğretme sürecinde eksiklerinin fazla olduğunu ifade

etmişlerdir. Öğretmenlerin bazıları ise değerler eğitimi için öğretmenlere kılavuz olabilecek bir içeriğin olmamasını ve kazanımların açık olmadığını vurgulamışlardır. İngilizce öğretim programının yoğunluğunu biraz azaltıp değerler eğitime daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Susar Kırmızı ve Yurdakal'ın (2019) çalışmasında öğretmenler programın genel olarak değiştirilmesi gerektiğini kabul etmekle birlikte, yenilenen programı yetersiz bulduklarını ifade ederek benzer sonuçlar tespit ettiği söylenebilir. Topal (2019) tarafından öğretmenler ile yapılan çalışmada öğretmenlere kök değerler eğitimi için yeterli olup olmadığı sorulmuş ve öğretmenlerin yarısından fazlası yeterli olmadığını belirtmiştir. Benzer bir sonuca Karasu Avcı ve Ketenoğlu Kayabaşı (2018) değerlerin kazanılmasında bir sistem izlenmediğini belirtmişlerdir. Değerlerin sınıf seviyelerine göre belirlenerek konu ve kazanımlara göre bir sistem içerisinde verilmesini önermişlerdir. Baydır'ın (2018) güncellenmiş İngilizce öğretim programında değerlere dayalı bir eğitimin faydalarına ilişkin öğretmenlerin bakış açılarını değerlendiren bir çalışmasının sonuçları analiz edildiğinde, çoğu katılımcının mevcut öğretim programının ve ders kitaplarında öğrenmenin değerler eğitimi yönüne yeterince dikkat edilmemiştir. Deniz (2018) öğretmenlerin değerler ve kazanımlar arasındaki ilişkinin öğretim programında net bir şekilde verilmediğini ve bu değerlerin nasıl kazandırılacağına değinilmediğini belirtmiştir. Meydan'ın (2012) ilköğretim okullarında değerler ve karakter eğitimi adlı araştırmasında değerler eğitiminde değerlerin gerçekleştirilmesine yönelik yaklaşımlar ön plana çıksa da öğrencilerin öğretim programında elde etmesi beklenen değerlerin bir amaç veya kazanım olarak önceden belirlenmesi değerlerin göreliliğinin, gerçekçi değer yaklaşımının olmadığı izlenimini vermektedir. Bu sonuçlar araştırmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Bazı öğretmenler ise İngilizce bir yabancı dil olduğu için dilin aktarım özelliğinden dolayı evrensel değerlerin de yer almasını gerektiğini ama programda evrensel değerlerin yer almadığını vurgulamışlardır. Bazı öğretmenler evrensel değerlerin yer almadığını bazıları ise milli değerlerin yer almadığını belirtmişlerdi. Bu araştırma sonuçlarına paralel olarak Aydın ve Can Aran (2020) çalışmalarında ortaokul İngilizce ders kitaplarının evrensel değerlere yapılan vurgularının yetersiz düzeyde olduğunu belirlemişlerdir. Bu sonuçlar araştırmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Çalışmaya katılan bazı öğretmenler programın değerler eğitimi bölümünün ders kitaplarında etkili olduğunu ve dil gelişimini olumlu yönde desteklediğini ifade ettikleri görüşmüştür. Başaranol (2017) çalışmasında İngilizce öğretim programında açıkça

belirtilmemesine rağmen programın yapısından, vizyonundan, genel amaç ve hedeflerinden öğrencilerin birtakım değerler beklediği ve bu değerlerin çoğunun ortaokul İngilizce ders kitaplarında yer aldığı sonucuna varmıştır. Bu sonuçlara göre ders kitaplarının değer aktarımında önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Bu sonuçlar araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

5.2. ÖNCELİKLİ KAZANDIRILMASI GEREKEN DEĞERLERE İLİŞKİN TARTIŞMA

Araştırma bulgularına göre, en yüksek frekansta olan temanın "saygı" olduğu görülmektedir. Bunu "sevgi" teması takip etmektedir. Daha sonra sırasıyla sorumluluk, dürüstlük ve öz denetim teması gelmektedir. Bu araştırma sonuçlarına paralel olarak Gül ve Maviş Sevim'in (2021) çalışma bulgularında çoğu öğretmenin saygı değerine öncelik verildiği görülmüştür. Öğretmenler en sık görülen saygı/özsaygı değerlerinin yanı sıra sevgi, hoşgörü ve barışseverlik, milli değerleri koruma, empati vb. değerlerin de öğretim programında yer aldığını belirtmişlerdir. Özyuva (2021) çalışmasında değer denilince öğretmenlerin aklına genellikle saygı, sevgi, hoşgörü, adalet, dürüstlük, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerinin geldiğini belirtmiştir. Kırkgöz (2021) araştırmasında öğretmenlerin çocuklara kazandırılması gereken değerlerden öncelikli değer arkadaşlık olduğunu belirtmiştir. Saygı ikinci en sık değinilen değerdir. Dürüstlük ise üçüncü en sık sözü edilen değer olarak belirlenmiştir. Sevgi katılımcılar tarafından en çok dile getirilen diğer bir değerdir. Bu sonuçlar araştırma sonuçlarını desteklemektedir.

Doğan Geysoğlu ve Koç (2021) sınıf öğretmenlerinin ön planda tuttıkları değerleri belirleyerek demografik özelliklerine göre incelemeyi amaçladıkları çalışmada adalet, dürüstlük ve saygı değerlerinin diğer değerlere göre daha öncelikli olarak algılandığı sonucuna ulaşmışlardır. Pala ve Gögebakan (2019) ise öğretmen adaylarında sırasıyla saygı, adalet, dürüstlük, güvenilirlik, vatanseverlik, çevreye duyarlılık, sorumluluk, iyilikseverlik, anlayış ve hoşgörü değerlerinin ön plana çıktığını bildirmişlerdir. Yıldırım'ın (2018) tarih öğretmeni adaylarının tarih öğretim programında yer alan değerlere ilişkin değer hiyerarşisini ortaya koymaya yönelik çalışmasında vatanseverlik, adalet ve dürüstlük değerlerinin en üst sıralarda yer aldığı görülmektedir. Bu sonuç araştırmada ortaya çıkan dürüstlük değeriyle benzerlik göstermektedir.

Tokmak ve Aktaş (2022) araştırmalarında ders kitabı görsellerinde en çok vurgulanan değerlerin sorumluluk, duyarlılık, yardımseverlik, saygı ve sevgi değerleri

olduğunu belirtmişlerdir. Öztürk (2017) ilköğretim 3. sınıf hayat bilgisi ders kitaplarında yer alan metin ve resimlerin değer eğitimi açısından incelendiği çalışmada, ilköğretim 3. sınıf hayat bilgisi ders kitaplarında en çok işlenen değer sevgi değeri olduğu görülmüştür. Bu çalışmada sorumluluk değerinin sevgi, hoşgörü ve saygı değerlerinden sonra dördüncü sırada ele alındığı tespit edilmiştir. Bu sonuçların araştırma sonuçlarını desteklediği söylenebilir. Ulu Kalın (2017) ise sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada ilk beş değer sıralamasının adalet, saygı, özgürlük, hoşgörü ve barış olduğunu bulmuştur. Yıldırım, Becerikli ve Demirel (2017) çalışmalarında öğretmenlerin en çok saygı, adalet ve vatanseverlik değerlerini vurguladıklarını belirtmişlerdir. Aynı şekilde öğrenciler de öğretmenlerin en çok saygı değerine odaklandıklarını belirtmişlerdir.

Kurtdede Fidan'ın (2016) araştırmasının sonucunda öğretmen adaylarının önem verdikleri değerler arasında ilk üç sırada yer aldıkları değerler; saygı, sevgi ve hoşgörü değeridir. Yazar ve Erkuş (2013) araştırmalarında okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara okul öncesi eğitimde saygı, sevgi ve paylaşma değerlerini kazandırması gerektiği sonucuna varmışlardır. Çengelci, Hancı ve Karaduman'ın (2013) çalışmalarında öğretim programlarında pek çok değer yer alırken, öğretmenlere göre sevgi, saygı, hoşgörü, dayanışma ve sorumluluk değerleri okuldaki uygulamalarda ön plana çıkmaktadır. Bu sonuç araştırmadaki öğretmen görüşleri ile de büyük ölçüde benzeşmektedir. Tay, Durmaz ve Şanal (2013) ilkokul 4, 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin çoğunlukla; saygı, sevgi, bilimsellik ve dostluk değerlerini ifade ettikleri çalışmalarında görülmektedir. Bu sonuçlar araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Karatekin, Gençtürk ve Kılıçoğlu (2013) öğrenciler, sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğretmen adayları için değerler sıralamasını saygı, dürüstlük ve vatanseverlik olarak belirlemişlerdir. İlk üç değer açısından saygı ve dürüstlük bu çalışma ile benzerlik göstermektedir.

5.3. ÖĞRETMENLERİN ROLÜNE İLİŞKİN TARTIŞMA

Araştırma bulgularına göre, en yüksek frekansta olan alt temanın değerler eğitiminde öğretmenin "rol model" olduğu görülmektedir. Bunu "rehberdir" teması takip etmektedir. Daha sonra sırasıyla "değerleri kazandırandır" ve "öğretmenler kısmen yeterlidir" gelmektedir.

Özyuva (2021) çalışmasında öğretmenlerin, süreçte en önemli rolünün değerler açısından model olmak olduğunu belirtmiştir. Aksoy (2017) araştırmasında değerler eğitimi sürecinde rol model olan öğretmenin rolünün önemli bir yüzdesini davranışlarıyla değerleri

göstermesi gerektiğini ve öğretmenin çocuğun gözünde en önemli rol model ve değerler eğitiminde önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir. Yıldırım, Becerikli ve Demirel (2017) ise çalışmalarında değer kazandırma yöntemi olarak tüm katılımcıların öğretmenin rol model olması gerektiğini vurguladığı ve bunun için yaşantısıyla öğretmenlerin örnek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar araştırma bulgularını desteklemektedir.

Tonga (2017) araştırmasında belirlenen değerlere ulaşmada öğretmenin model ve örnek olmasına ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak kişilik özellikleri açısından istenilen değerlere sahip olan öğretmenlerin, değerler açısından da öğrencilere iyi örnek ve model olacağı sonucuna varmıştır. Çelikkaya ve Filoğlu (2014) sosyal bilgiler öğretmenleri ile yaptıkları çalışmada değerler eğitiminde öğretmenlerin en etkili faktörlerden biri olduğunu belirlemişlerdir. Bu sonuçlar çalışmayı destekler niteliktedir. Demir ve Köse'nin (2016) çalışmalarında öğretmenlerin genel olarak öğrencilerin kendilerini rol model olarak gördüklerini hissettikleri tespit edilmiştir. Öğretmenler, özellikle tutum ve davranışlarından dolayı birçok yönden rol model olarak görüldüklerini hissetmektedirler. Erbaş, Kılcan, Yel, Yaylacı Kılıç, Palaz ve Kılcan (2022) çalışmalarında öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda ortaya çıkan verilere yönelik yapılan içerik analizi sonucunda öğretmenlerin çoğunun kök değerleri “kısmen bildiği”, bazılarının ise “bilmediği” görülmüştür. Dolayısıyla, görüşmelerden elde edilen verilere göre öğretmenlerin değerler eğitimine ilişkin bilgi, beceri, tutum ve rol model olma konusunda yeterli düzeyde olmadıkları söylenebilir. Bu sonuçlar araştırma sonuçlarını desteklemektedir.

5.4. DEĞERLER EĞİTİMİ UYGULAMALARINA İLİŞKİN TARTIŞMA

Öğretmenlerin derslerinde değerleri kazandırmaya çalıştıkları yöntem ve teknikler konusunda öğretmenler farklı görüşler ifade etmişlerdir. İngilizce öğretmenlerinin çoğunun değerler eğitimi sürecinde anlatım yöntemini kullandıkları tespit edilmiştir. Görüşmeye katılan bazı öğretmenlerin ise gezi-gözlem yöntemini kullandıkları, bazılarının ise oyunla öğretim yöntemini daha çok tercih ettikleri saptanmıştır. Materyallere dayalı olarak öğretimi tercih eden öğretmenler genellikle videolarla, filmlerle, şarkılarla farklı ve çeşitli etkinlikler ile gerçekleştirdikleri belirlenmiştir.

Ergün ve Koç (2022) çalışmalarında değerler eğitimi için öğretmenlerin derste yaratıcı drama, yaparak-yaşayarak, rol model olma, soru-cevap, beyin fırtınası, canlandırma, düz anlatım, gösteri, gözlem gibi strateji, yöntem ve tekniğe daha çok odaklandıklarını belirtmişlerdir. Çalışmalarında öğretmenlerin en çok kullandıkları araçlar kitap okumak,

masal dinlemek, film izletmek, pano hazırlamaktır. Budak (2021) tarafından yapılan çalışmaya göre öğretmenlerin sınıfta değerler eğitimi panoları oluşturdukları, drama çalışmaları yaptıkları, video gösterimleri yaptıkları ve doğrudan telkin yöntemini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Özyuva (2021) çalışmasında öğretmenlerin derslerinde değerleri kazandırmaya çalıştıkları yöntem ve teknikler konusunda öğretmenler farklı görüşler ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler sadece doğrudan anlatım ya da sadece uygulamalı yöntemlerle değerleri kazandırmaya çalıştıklarını belirtirken, bazı öğretmenler ise hem doğrudan anlatım hem de uygulamalı yöntemleri bir arada kullandıklarını belirtmişlerdir. Söz edilen araştırma sonuçlarının araştırma bulgularıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Öncül (2021) çalışmasında yöntem olarak öğretmenlerin yaklaşık yarısı eğitsel oyunlar aracılığıyla öğrencilerin duygu ve deneyimlerinden yararlanmayı tercih ettiklerini belirtmiştir. Özleşmiş (2019) çalışmasında eğitimcilerin hayat bilgisi öğretim programı değerlerini kazandırmak için kullandıkları öğretici teknikler değerlendirilmiş ve drama, soru-cevap, vaka çalışmaları ve doğrudan anlatım kullanımının baskın olduğu belirlenmiştir. Yalçın'ın (2019) araştırma bulguları sonucunda model olma, yaparak yaşayarak öğrenme, hayatla bağ kurma (hayata yakınlık), öğrenci merkezli eğitim, okul-aile iş birliği değerlerin kazanımında etkili olduğu görülmüştür. Gözel'in (2018) çalışmasında öğretmenlerin hayat bilgisi dersi öğretim programına ilişkin değerlerin kazandırılmasında en çok yaptıkları etkinliklerin afiş çalışması, pano çalışması, tiyatro, masal etkinliği, video, film ve müzik etkinlikleri olduğu belirlenmiştir. Söz konusu sonuçların bazı yönleriyle araştırma bulgularıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Bartan'ın (2018) çalışmasında öğretmenlerin değerler eğitimi verirken rol model olmayı seçtiği ve değerleri açıklanması, değer öğretimi yöntem ve teknikleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, eğitim sürecinde en çok görsel materyallerden yararlandıkları, değer kazanıp kazanmadıklarını değerlendirirken gözlem ve formlardan yararlandıkları belirlenmiştir.

Kozikoğlu'nun (2018) çalışmasında öğretmenlerin çoğunun programda yer alan değerlerin çocuklara kazandırılması için daha çok drama, oyun ve hikâye etkinlikleri yaptığı, bazı öğretmenlerin de Türkçe etkinlikleri, sanat etkinlikleri, görsel ve işitsel etkinlikler gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kınacı'nın (2018) yaptığı çalışmada sosyal bilgiler öğretim programında değerlerin kazandırılmasına yönelik çok sayıda teknik ve yöntemin kullanılabileceği tespit edilmiştir. Bunlar drama, tartışma, gözlem gezileri, işbirlikli

öğrenme, dersler, gösteriler, grup etkinlikleri, problem çözme ve soru-cevaptır. Balcı ve Yanpar Yelken (2013) değerler eğitimi söz konusu olduğunda, öğretmenlerin vaka çalışması, modelleme ve problem çözme teknikleri gibi öğrenci odaklı yöntemlere yöneldiklerini vurgulamışlardır. Diğer popüler yöntemler arasında öğrencilerle kural geliştirme ve işbirlikli öğrenme yer alır. Bu yaklaşımlarda aktif katılım oldukça tercih edilmektedir ve öğretmenler, öğrencilerin öğrenme sürecinde aktif rol alabilecekleri yöntemleri kullanmaya daha yatkındır.

5.5. KARŞILAŞILAN PROBLEMLERE İLİŞKİN TARTIŞMA

İngilizce öğretmenlerinin değerler eğitimi uygulama aşamasında karşılaştıkları problemlerin başında toplumsal çevreden kaynaklanan problemlerden okul - sosyal çevre uyumsuzluğu olduğu görülmektedir. Bunu okuldan kaynaklanan problemlerden sınıf mevcutları fazladır, aileden kaynaklanan problemlerden ailenin eğitim durumu, öğrencilerden kaynaklanan problemlerden bireysel farklılıklar takip etmektedir. Küçük ve kalabalık sınıflar, öğretim programında yer alan her kazanımda değerlerin olmaması, uygulama ve etkililik açısından yetersizlikler de sorun olarak değerlendirilmektedir. Pınaz ve Kuru'nun (2022) çalışmalarında öğretmenlerin değerler eğitiminde karşılaştıkları sorunları “öğretim programından kaynaklı, aile kaynaklı, çevre kaynaklı, okul kaynaklı ve “öğrenci kaynaklı” olarak beş kategori altında topladıkları görülmektedir. Öğretmenlerin yarısından fazlası değerler eğitiminde yaşanan sorunların öğretim programından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yarısı yaşanan sorunların aileden kaynaklandığını belirtirken, öğretmenlerin yarısına yakını yaşanan sorunların çevreden, okuldan ve öğrencilerden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Ayrıca kitle iletişim araçlarının ve sosyal medyanın değerlerin yok olmasına neden olduğunu iddia eden öğretmenler de bulunmaktadır. Özyuva'nın (2021) çalışmasında öğretmenlerin İngilizce derslerinde değer kazandırma konusunda yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerinde, medyanın olumsuz etkilerinden dolayı öğretmenlerin çoğunlukla değer kazandırma konusunda sorun yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler, çeşitli sosyal medya uygulamalarının yanı sıra televizyon programları ve dizilerinin de değerleri önemsizleştirdiği ve değerlerin zıddı bir algı oluşturduğu görüşündedir.

Öğrencilerin bireysel farklılıklarının olması değerlerin kazandırılmasında zorluk oluşturmaktadır. Çelik'in (2020) çalışmasında görsel sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik karşılaştıkları sorunlar; öğrencilerle ilgili problemler, öğrenme-öğretme

süreci ile ilgili problemler, aile ile ilgili problemler ve çevre ile ilgili problemler şeklinde ifade edildiği görülmüştür. Öğrenciler açısından karşılaşılan sorunlar dikkate alındığında temel değerlerde eksiklikler ve iletişim sorunları olduğu görülmektedir; öğrenme-öğretme süreci açısından bakıldığında ders saatlerinin yetersizliği; aile boyutundan bakıldığında ailenin ilgisizliği ve ailede kazanılan yanlış davranışlar; çevre boyutuna baktığımızda ise toplumun değerlere karşı duyarsız olduğu sonucuna varılmıştır. Söz konusu sonuçların araştırma bulgularıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Batmaz ve Erdoğan (2019) tarafından yapılan araştırmaya göre öğretmenlerin değerler eğitimi olumsuz etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri, yetişkinlerin örnek davranış sergilememesi, öğretmenlerin ve ailelerin bu konuda duyarsız olması, sosyal medya, televizyon, internet ve haberlerde yaşanan olumsuz durumlardır. Değerlere odaklanamama, öğrencilerin kayıtsız tutumları, öğrencilerin seviyesine göre değerlerle ilgili kitapların olmaması gibi durumların bu süreci olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

Yalçın'ın (2019) çalışması, öğretmenlerin karşılaştığı zorluklar öğrenciler, öğretmenler, veliler ve öğretim programı açısından araştırılmıştır. Öğrencilerle ilgili engeller arasında olumsuz rol modellerin etkisi, teknolojinin önemi ve sosyoekonomik durumun yanı sıra öğrencilerin derslere karşı kayıtsızlığı sayılabilir. Öğretmenlerle ilgili önde gelen faktörler, değerler eğitimi verme konusundaki yetersizlikleri, etkisiz okul-aile iletişimi ve ilgisiz ebeveynlerdir. Son olarak, öğretim programı açısından, ayrılan ders saatlerinin azlığı ve pratik zorluklar, öğretmenlerin değerler eğitimi vermede öncelikli kaygıları olarak vurgulanmıştır. Okul ve ailenin kopuk olması sorun olarak değerlendirilmiştir. Kozikoğlu'nun (2018) çalışmasında, öğretmenlerin çoğunluğunun, aile desteğinin olmaması, çocukların bilişsel/gelişimsel özellikleri ve okullarda yetersiz fiziksel yetenekler nedeniyle değerleri öğretmede sorun yaşadıkları sonucuna varılmıştır. Baydır'ın (2017) çalışmasında araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı, derslerindeki değerleri eğitim uygulamalarında zaman açısından sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar, ders saatlerinin azlığından dolayı İngilizce öğretim programındaki temel becerilere ilişkin kazanımları ve etkinlikleri yükseltmekte zorlandıklarını, değerler eğitimi konusunda da çalışmanın zor olduğunu belirtmişlerdir. Gömleksiz ve Kılıç'ın (2015) araştırmalarında öğretmenler, zaman ve ekonomik nedenlerle ve özellikle; öğrencilerin, velilerin, okul yönetiminin ve çevrenin ilgisizliğinden kaynaklanan sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kurtulmuş, Tösten ve Gündaş'ın (2014) çalışmalarında öğretmenler, değerler eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunlardan biri olarak programı görmekteyler. Özellikle programlardaki etkinliklerin az

uygulanabilirliği, değerler eğitimi ile ilgili mevcut etkinliklerin yetersizliği ve programın yoğunluğundan dolayı değerler eğitimine yeterli zaman ayrılamaması öğretmenlerde karşılaşılan sorunlar arasındadır.

Bu çalışmanın ve alanyazındaki benzer çalışmaların sonuçlarına dayanarak değerler eğitimi sürecinde öğretim programı ve materyallerin yetersiz olduğu söylenebilir. Bu nedenle öğretim programlarının değerler eğitimi için gerekli etkinlikleri içermediği, yoğun derslerin yanı sıra akademik becerilere de öncelik verdiği, değerler eğitimine yeterli yer ve zaman ayrılmadığı söylenebilir.

5.6. DEĞERLER EĞİTİMİNE YÖNELİK ÖNERİLERE İLİŞKİN TARTIŞMA

Öğretmenlere değerler eğitimini derslerinde nasıl daha etkili hale getirebileceklerine yönelik önerileri sorulmuştur. Araştırmanın bulgularına göre en yüksek frekansa sahip alt temanın "öğretim programına yönelik öneriler" teması altında yer alan "program yenilenmelidir (10)" olduğu görülmektedir. Özyuva (2021) çalışmasında öğretmenler yöntem ve ders kitaplarından sonra öğretim programında da değişiklik yapılmasına yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Öğretmenler öğretim programında değerlere daha detaylı yer verilmesi gerektiğini, değerlerle ilgili kazanımlara öğretim programında net bir şekilde yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Özleşmiş (2019) tarafından yapılan araştırmaya göre hayat bilgisi öğretim programındaki kazanımların öğrencilere değerler kazandırmak için yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin daha çok etkinlik bulmaya çalıştığı ve öğretim programı içerisinde değerlerin yaygınlaştırılması gerektiği yönünde görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Aslan (2016) araştırmasında öğretmenler tarafından değerler eğitimi uygulanırken karşılaştıkları sorunlar ile ilgili olarak öğretim programının değerler eğitimine göre düzenlenmesi önerisine ulaşılmıştır. Söz konusu sonuçların araştırma bulgularıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Öğretmenler öğretim programına yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Bazı öğretmenler ders saatlerinin azlığından yakındıkları için değerler eğitimi dersi olması gerektiğini savunmuşlardır. Ergün ve Koç (2022) tarafından yapılan araştırmaya göre öğretmenler karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik öneriler olarak aile eğitimleri ve bilinçlendirme etkinliklerinin olması gerektiğini belirtmişlerdir. Okul-aile-öğretmen iş birliğini sağlamak, değerler eğitimini ayrı bir ders olarak kazandırmak, okunacak hikâye kitaplarına, izlenecek televizyon programlarına, reklamlara, çizgi filmlere veya filmlere değerlerimizi hatırlatacak ve canlandıracak şeyler eklemek, kitle iletişim araçlarını

sınırlandırmak bunlardan bazılarıdır. Bilir'in (2022) sınıf öğretmenleri ile yaptığı görüşmede öğretmenlerin çoğunluğu değerler eğitiminin diğer derslerin içinde işlenmesinin doğru olduğunu, ayrı bir dersin gerekli olmadığını belirtmişlerdir. Bu sonucun araştırma bulgusuyla zıtlık gösterdiği söylenebilir.

Değerler eğitimi sürecinin daha etkili yürütülmesi amacıyla öğretmenler hizmet içi eğitimlerin çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bayırlı, Doruk ve Tüfekci (2020) öğretmenlerin ailelere yönelik tavsiyelerini inceledikten sonra, değerler eğitimi girişimine daha fazla katılım için önerilerde bulundukları görülmüştür. Bu, değerler eğitimine yönelik aile seminerlerinin düzenlenmesini içermektedir. Öğretmenler ayrıca değerler eğitimine ayrılan sürenin artırılmasını, derslerin öğrencilerin seviyelerine göre düzenlenmesini, ödüllerin kaldırılmasını, değerler eğitimine erken yaşta başlanmasını ve evrensel değerlere öncelik verilmesini önermiştir. Öğretmenlerin değerler eğitimi konusunda hizmet içi eğitimler alması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Taymur (2015) tarafından yapılan araştırmaya göre sınıf öğretmenleri, değerler eğitiminin daha etkili olabilmesi için okul müdürlerine ve öğretmenlere hizmet içi eğitimin verilmesi gerektiği, öğretmen yetiştiren kurumların değer eğitimi ve pedagoji alanlarına daha fazla önem vermesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan İngilizce öğretmenleri değerler eğitimi sürecine yönelik olarak okul ve sınıfların fiziki koşullarının iyileştirilmesi gibi çeşitli öneriler sunmuşlardır. Tosun (2021) tarafından yapılan araştırmada değerler eğitimi kapsamında materyal desteğinin sağlanması, ailelere, öğretmenlere ve okul yöneticilerine değerler eğitimi için eğitim verilmesi, eğitim programlarında, eğitimde akademik becerilerin yanı sıra değerler eğitimi etkinlik ve uygulamalarına yeterli yer ve zaman ayrılması sadece akademik başarıya değil değerler eğitimine de önem verilmesi, okulların ve dersliklerin fiziki koşullarının iyileştirilmesi gibi çeşitli önerilerde bulunmuştur. Bartan'ın (2018) çalışmasında değer eğitiminde okul faktörünün çok önemli olduğu okul ve öğrenciler arasında birlik ve beraberliğin sağlanması ve ortak planlar yapılması gerektiği, bu eğitim sürecinde ailelerin katılımının çok önemli bir yere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenler, aileden kaynaklanan sorunlar konusunda ailelere seminer verilmesinin faydalı olacağını belirtmişlerdir. Çelik (2020) tarafından yapılan araştırmada görsel sanatlar dersinde değerler eğitimini daha faydalı kılmak için, öğrenme-öğretme sürecine ilişkin öneriler, öğretmenlere ve aileye ilişkin öneriler görülmüştür. Öğrenme-öğretme süreci

açısından öneriler dikkate alındığında yeterli zaman ayrılmalı; öğretmen açısından bakıldığında somut deneyimlerle vermeli, aile boyutuna bakıldığında velilere seminer verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Yalar ve Yanpar Yelken (2011) tarafından yapılan araştırmaya göre öğretmenlerin değerler eğitimini daha faydalı hale getirmede ailenin önemli bir rol oynadığına ve ailenin öğretmenle iş birliği yapması gerektiğine inandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin çoğunun daha faydalı bir değerler eğitimi için hizmet içi eğitim programlarının gerekliliğini vurguladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇLAR

Ortaokul İngilizce öğretmenlerinin İngilizce dersindeki değerler eğitimi uygulamalarına yönelik görüşlerinin incelenmesi için yapılan araştırmada elde edilen bulgulara ilişkin aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Öğretmenler İngilizce dersi öğretim programında yer alan değerler eğitimi başlığının yeterli olduğunu ama kazanımlar içerisinde yeterince değerlere yer verilmediğini belirtmişlerdir. Değerler eğitiminin kazanımlarda yüzeysel kaldığını belirtmişlerdir. Öğretmenler ortaokul kitaplarının değerler eğitimi açısından yeterli donanımda olduğunu vurgulamışlardır. Programda yer alan değerler eğitimi dil öğrenimi olumlu yönde etkilemektedir.
- Öğretmenlerin en çok önem verdikleri değer saygı, sevgi ve sorumluluktur. Öğretmenler bu değerlerin öncelikli olarak öğrencilere kazandırılması gerektiğini belirtmişlerdir.
- Öğretmenlerin çoğu değerlerin öğrencilere kazandırılmasında kendilerini iyi bir rol model olarak görmektedir. Kendilerini yol gösterici olarak gören öğretmenler ise değerler eğitimi kazandırırken kendilerini öğrencilere rehberlik edecek konumda olduklarını ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler ise konuyla ilgili kendilerini yetersiz gördükleri için öğretmenlerin kısmen yeterli olduğunu ifade etmişlerdir.
- Öğretmenlerin değerler eğitimi uygulamaları değerlerin doğrudan öğretilmesi yönündedir. Bunun yanı sıra dersi eğlenceli hale getirebilmek için oyunlardan, videolardan, filmlerden yararlanmaktadırlar. Öğretmenlerin uyguladıkları başka bir yöntem ise iş birliğine dayalı öğrenme yöntemidir. Öğretmenler değerlerin kazandırılması için sosyal etkileşimden yararlanmaktadırlar.
- Öğretmenler, değerler eğitiminin önündeki en önemli problemin, okulda öğretilen değerlerle toplumsal çevredeki değerlerin uyuşmaması ve sınıf mevcutlarının kalabalık olmasının değerler eğitiminin etkililiğini azalttığı görüşündedirler. Ailenin eğitim durumu da bir başka en büyük sorunlardan biridir. Öğretmenler, değerler eğitimi söz konusu olduğunda evde öğrenilen olası yanlış değerleri

değiştirmekte büyük problem yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Her bir öğrencinin değer yargılarının farklı olması ise öğretmenler için diğer büyük bir problemdir.

- Öğretmenler, öğretim programında yer alan değerler eğitiminin yüzeysel olduğunu, kazanımların eksik olduğunu belirttikleri için programın revize edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. İngilizce ders saatlerinin yetersiz olması ve sınıfların kalabalık olması değerler eğitime gereken zamanı öğretmenlere tanımamaktadır. Bu nedenle öğretmenler, değerler eğitimi dersinin olması gerektiğini ve öğretmenlerin de konu ile ilgili hizmet içi eğitim almaları gerektiğini vurgulamışlardır.

6.2. ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonuçlarından hareketle farklı öneriler verilmiştir.

- İngilizce öğretim programı değerler eğitimi boyutunda revize edilmeli ve geliştirilmelidir.
- Öğretmenlere yönelik değerler eğitimi ile ilgili olarak konu alanı uzmanları tarafından seminerler ve hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir.
- Değerler eğitimi öğrencilere somut etkinlikler düzenlenerek verilmelidir.
- Öğretmenler İngilizce derslerinde farklı kültürlere saygıyı, hoşgörüyü kazandırmak için öğrencilerini uluslararası projelere eklemelilerdir.
- Ailelere değerler eğitimi ile ilgili konu alanı uzmanları tarafından seminerler düzenlenmelidir.
- Sınıf mevcutları azaltılmalıdır.
- İngilizce derslerinde değerler eğitime zaman kalmadığından, okullarda değerler eğitimi dersi olmalıdır.
- Bu çalışma sadece Diyarbakır ili merkez ilçelerini kapsamaktadır. Bu nedenle gelecekte yapılacak benzer çalışmalar daha farklı çalışma grupları ile kapsamlı araştırmalar yapılmalıdır.
- İlkokul ve lise kademelerinde İngilizce dersinde değerler eğitimi uygulamalarına yönelik öğretmen görüşlerinin alınabileceği araştırmalar yapılmalıdır.
- Aile, okul yöneticileri ve öğrencilerin değerler eğitime bakış açılarını belirlemeye yönelik araştırmalar yapılmalıdır.

7. KAYNAKÇA

- Akar, Y. (2017). Dil öğretiminde sosyal değerlerin aktarımı. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 104-115.
- Akbaba Altun, S. (2003). Eğitim yönetimi ve değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 7-18.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Aksoy, E. (2017). İlkokullarda Değerler Eğitiminde Etkili Olan Faktörlere İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Siirt Üniversitesi, Siirt.
- Alan, F. (2019). Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Uygulanan Yeni İngilizce Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Alpar, M. (2013). Yabancı dil öğretiminde kültürel unsurların önemi. *The Journal of Language and Linguistic Studies*, 9(1), 95-106.
- Altan, M. Z. (2011). Çoklu zekâ kuramı ve değerler eğitimi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 53-57.
- Altunal, B. (2015). İlkokul 4. sınıf İngilizce ders kitaplarının Türk kültürüne ait değerler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Altunay Şam, E. (2015). Değerler eğitiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm yolları. *Journal of Educational Sciences*. 3(4). 47-63
- Arslan, S. (2023). Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.
- Arweck, E. & Nesbitt, E. (2004). The Development and Classroom Use of an Educational Programme. *British Educational Research Journal*, 30(2), 245-261.
- Aslan Parlak, M. (2011). İlköğretimde Karakter Eğitimi ve Öğrencilere Kazandırılması Gereken Değerler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Aslan, H. İ. (2019). Ortaokul İngilizce Ders Kitaplarındaki Değerler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sakarya.
- Aslan, H.İ., Coşkun Keskin, S. ve Önder S. (2019). Ortaokul 6. sınıf İngilizce ders kitaplarında yer verilen değerler. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 355-371.
- Aslan, M. (2011). İlköğretimde Karakter Eğitimi ve Öğrencilere Kazandırılması Gereken Değerler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Aslan, S. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi, *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 7(25),203-227.
- Aslan, S. ve Aybek, B. (2019). *Uygulama Örnekleriyle Çokkültürlü Eğitim ve Değerler Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ateş, E. (2014). Üstün Yetenekli 6. Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitimi Programının Etkinliği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Avcı, M. (2020). Öğretmenlerin Değerler Eğitimine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Fırat Üniversitesi, Elâzığ.
- Ay Selanik, T. (2019). Okulda Değerler Eğitimi. Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi. (Editörler: Turan, R. ve Ulusoy,K.). Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, A. Z. (2020). Ortaokul İngilizce Ders Kitaplarında Evrensel Değerlerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Aydın, A. Z. ve Can Aran, Ö. (2020). Ortaokul İngilizce ders kitaplarında evrensel değerlerin incelenmesi. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 733-751
- Aydın, M. (2011). Değerler, işlevleri ve ahlak. *Eğitime Bakış Dergisi*, 19, 39-45.
- Aydın, M. Z. (2010). Okulda değerler eğitimi. *Eğitime Bakış*, 18, 16-19.
- Aydın, M.Z. ve Akyol Güler, Ş. (2020). *Okulda Değerler Eğitimi Yöntemler Etkinlikler Kaynaklar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bağcı, E. (2013). Çocuk edebiyatı ürünleriyle çocuklar için yazılmış eserlerin değerler eğitimi bağlamında karşılaştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.

- Bahçe, A. (2010). Hayat bilgisi öğretiminde değerlerin kazandırılma düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Bailey, R. (2013). *Teaching Values and Citizenship Across the Curriculum: Educating children for the world*. Glasgow: Routledge Falmer
- Bal, O. (2018). 9,10,11,12. Sınıf İngilizce Dersi Öğrenci Kitapları, Öğrenci Çalışma Kitapları ve Öğretmen Kitaplarında Yer Alan Değerler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Antalya.
- Balaban Salı, J. (2012). Verilerin Toplanması. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. (Editör: Şimşek, A.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Balat, G. U. (2012). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi ve etkinlik örnekleri*. Ankara: Pegem.
- Balcı, F. A. ve Yanpar Yelken, T. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 195-213.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Bartan, S. (2018). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Değerler ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri ile Sınıf İçi Uygulamalarının İncelenmesi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kütahya.
- Başaran Y. (2017). Sosyal bilimlerde örnekleme kuramı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 5(47):480-495.
- Başaranol, V. (2017). Ortaöğretim İngilizce Ders Kitaplarının Temel Değerler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tez. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Batmaz, O. ve Erdoğan, T. (2019). Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27 (6), 2681-2692
- Baxter, P. ve Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: study design and implementation for novice researchers. *The Qualitative Report*, 13(4), 544-559.
- Baydır, E. (2018). İngilizce öğretmenlerinin 2017 taslak İngilizce öğretim programında yer alan değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Bayırlı, H., Doruk, O. ve Tüfekci, A. (2020). Öğretmenlerin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri: Afyonkarahisar örneği. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 8(3), 865-894.
- Baysal, N. (2013). Ortaokul Sosyal Bilgiler Derslerinde Değerler Eğitimi Uygulamalarının Öğretmenler Yönüyle Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Beatty, E. S., Kahle L. R., Homer, P. ve Misra S. (1985). Alternative measurement approaches to consumer values: the list of values and the rokeach value survey. *Journal of Psychology & Marketing*, 2, 181-200.
- Bilir, E. (2022). Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi (Çanakkale İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Bloom, B.S. (2016). *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*. (Çev.D.A. Özçelik). Ankara: Pegem Akademi.
- Bozkurt, E. (2019). Karakter Eğitimi ve Değerler Eğitimi ile İlgili Temel Kavramlar. Karakter ve Değerler Eğitimi. (Editör: Özer, B.). Ankara: Pegem Akademi.
- Brady, L. (2011). Teacher values and relationship: factors in values education. *Australian Journal of Teacher Education*, 36(2), 56-66.
- Broadbent, S. (1971). Values in Conflict: Youth Analyzes Theory and Practice. *The High School Journal*, 55(2), 63-77
- Bruening, W. H. (1979). *Can Values Be Taught?*. ED 164 397SO.
- Budak, B. (2021). İngilizce Öğretmenlerinin Karakter ve Değerler Eğitimine Yönelik Görüşleri ve Sınıf İçi Uygulamaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Bulut, İ. (2003). Çocuklara yabancı dil olarak ingilizce öğretimi ve çoklu zekâ teorisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Bulut, S. (2011). Atasözlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi
- Campbell S, Greenwood M, Prior S, Shearer T, Walkem K, Young S, Bywaters D, Walker K. (2020). Purposive sampling: complex or simple? Research case examples. *J Res Nurs*. 25(8), 652-661.

- Canale, G. (2016). (Re)Searching culture in foreign language textbooks, or the politics of hide and seek. *Language, Culture and Curriculum*, 29-2, 225-243.
- Carbone, J. ve Peter, F. (1991). Perspectives on values education. *Clearing House*, 64(5), 290- 292.
- Coşkun, S. (2022). Değerler eğitimi uygulamalarına yönelik öğretmen ve veli tutumlarının incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Niğde.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. (Çev. Ed. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Çakıroğlu, A. (2013). Değerler etkisinde korku kültürünün etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Çalışkan, H. ve Yıldırım, Y. (2022). *Okul Dışı Ortamlarda Değerler Eğitimi*. Pegem Akademi, Ankara.
- Çekin, A. (2012). Değer açısından ilköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi kazanımları: Bir içerik analizi. *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 12(2), 105-119.
- Çelik, H. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Örtük Öğrenme Yöntemi ile Değerler Eğitimi. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı. (Editörler: Ağca, F. ve Koç, A.). Eskişehir: Esogü Basımevi.
- Çelik, Ö. (2016). Disiplinler arası yaklaşımla değer öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çelik, Z. E. (2020). Görsel Sanat Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi ve Uygulamalarına Yönelik Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon Üniversitesi, Trabzon.
- Çelikkaya, T. ve Filoğlu, S. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Değere ve Değer Eğitimine İlişkin Görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4), 1541-1556.
- Çengelci, T. (2010). İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Çengelci, T., Hancı, B. ve Karaduman, H. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 33-56.
- Çengelci, T. (2017). Hukuk ve Adalet Dersi Öğretim Programı ve Öğretim Materyalinde Değerler. *Journal of International Social Research*, 10(51), 656-664.

- Çetin, N. ve Balanuye, Ç. (2015). Değerler ve Eğitim İlişkisi Üzerine. *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 24, 191-203.
- Çubukçu, Z. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Karakter Eğitimi Sürecinde Örtük Programın Etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1513-1534.
- Demir, E. ve Köse, M. (2016). Öğretmenlerin Rol Modelliği Hakkında Öğretmen Görüşleri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (53), 38-57.
- Demir, K., ve Demirhan İşcan, C. (2007). Hayat Bilgisi Dersinde Değerler ve Değerler Eğitimi. 1. Ulusal İlköğretim Kongresi. 15-17 Kasım 2007, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Demirel, Ö. (2020). *Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirhan İşcan, C. (2007). İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının Etkililiği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Deniz, D. (2018). Matematik Öğretim Programında Yer Alan Değerler Eğitime Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 608-705.
- Doğanay, A. (2015). Değerler Eğitimi. Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi. (Editör: Öztürk, C.). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan Geysoğlu, S. ve Koç, M. (2022). Sınıf Öğretmenlerinin Önceledikleri Üç Değerin Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (55), 264-275.
- Ekşi, H. (2003). Temel İnsanî Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96.
- Ekşi,H.ve Katılmış,A. (2020). *Karakter ve Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Elmes, D. (2013). The Relationship between Language and Culture. *National Institute of Fitness and Sports in Kanoya International Exchange and Language Education Center*, 46, 11-18.
- Erbaş, S., Kılcan, B., Yel, Ü., Yaylacı Kılıç, Z., Palaz, T. ve Kılcan, T. (2022). Öğretmen Yetiştiren Akademisyenlerin ve Ortaokul Öğretmenlerinin Kök Değerlere İlişkin Görüşleri: Nitel Bir Çalışma. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 360-375.

- Erdem, A. R. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Ergen, G. (2017). Eleştirel-Bilinçli Sevgi Eğitimi Değerler Ekseninde Yeniden Düşünmek. Değişen Değerler ve Yeni Eğitim Paradigması. (Editör: Genç, S. Z.). Ankara: Pegem Akademi.
- Ergün, A. (2021). Öğretmenlerin Değer Kavramına İlişkin Bilişsel Kurguları ve Değerler Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Ergün, A. ve Koç, S. (2022). Teachers' views about values education activities, *İnönü University Journal of the Faculty of Education*, 23(2), 729-754
- Fichter, J. (2009). *Sosyoloji Nedir?* (Çev. N. Çelebi). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fisher, R. (2000). Philosophy for children: how philosophical enquiry can foster values education in schools. J. Cairns, R. Gardner & D. Lawton (Ed.), *Education for values morals, ethics, and citizenship in contemporary teaching*. London: Kogan Page.
- Fraenkel, J. R. (1969). Value Education in the Social Studies. *The Phi Delta Kappan*, 50(8), 457-461
- Fraenkel, J. R. (1977). *How to teach about values: an analytic approach*. Englewood Cliffs, N.J. Prentice-Hall.
- Gamage K. A. A., Dehideniya D. M. S. C. P. K. & Ekanayake S. Y. (2021). The Role of Personal Values in Learning Approaches and Student Achievements. *Behavioral Sciences*, 11(7), 102.
- Genç, A. ve Barut, Y. (2019). Karakter Eğitimi ve Gelişiminde Aile, Çevre ve Okul. Karakter ve Değerler Eğitimi. (Editör: Özer, B.). Ankara: Pegem Akademi.
- Gerring, J. (2004). What is a case study and what is it good for? *American Political Science Review*, 98(2), 341-354.
- Geylan, T. (2015). Ortaöğretim Müfredatındaki Değerler Eğitimi Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Göldağ, B. (2015). Orta Öğretim Kurumlarında Okul Kültürü Yoluyla Değerler Eğitimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Gömleksiz, M. N. ve Cüro, E. (2011). Sosyal Bilgiler dersinde yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 8(1), 95-

132.

- Gömleksiz, M. N. ve Kılınç, H. H. (2015). Ortaokul Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri, Beklentileri ve Önerileri. *Researcher*, 3(2),35-45.
- Görgen, İ. (2017). Program Geliştirmede Temel Kavramlar. Eğitimde Program Geliştirme Kavramlar Yaklaşımlar. (Editör: Şeker, H.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Görgüt, İ. (2015). Ortaokullarda gören yapan beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak, karakter ve değerler eğitime ilişkin görüşlerinin incelenmesi. Doktora tezi, Eğitimi Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gözel, Ü. (2018). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Değerler Eğitimi Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Gündoğan, A. O. (2007). Ben ve Öteki: Değerler Dünyasının Gerginliği. (Ed. R. Kaymakcan ve Diğerleri). *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Gündüz, M. ve Aktepe, V. (2018). Değer Eğitimi Yaklaşımları (Yöntemleri). Öğretmenliğin Mesleki Değerleri ve Etik. (Editörler: M. Ergün, N. Karabacak, İ. Korkmaz ve M. Küçük). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gündüz, M., Başpınar, Z., ve Büyükkarcı, A. (2017). 2000-2015 Yılları Arasında Değer Eğitimi Üzerine Yapılan Doktora Tezlerinin İçerik Analizi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 705-718.
- Güneş, A. (2015). Manevi-İnsani Değerler Eğilim Ölçeği (Midö): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 1354-1360.
- Güngör, E. (1993). *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar Ahlâk Psikolojisi, Ahlâkî Değerler ve Ahlâkî Gelişme*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güven, A. Z. (2014). Türk Efsanelerinin Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26), 225- 246.
- Güven, S. (2013). İlköğretim ders programlarının öğrenciye kazandırılması hedeflenen değerler açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14), 355-374.
- Halstead,J.M. (1996). Values and Values Education in Schools. Values in Education and Education in Values. (Editörler: Halstead, J. M. ve Taylor, M. J.). Bristol: Falmer Press.

- Hawkes, N. (2005). Values- Based Education. Unpublished master's thesis. University of Oxford. U.S.A.
- Hökelekli, H. (2011). *Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. İstanbul, Timaş Yayınları.
- Izgar, G. (2022). Değerler Eğitimi, İlkeleri ve Süreçleri. Değer Eğitimi Kavram, İlke ve Yaklaşımlar. (Editörler: Izgar, G. ve Dilmaç, B.)Ankara: Pegem Akademi.
- İDÖP. (2018). İngilizce Dersi Öğretim Programı. Millî Eğitim Bakanlığı. Ankara
- Jackson, S. L. (2008). *Research methods and statistics: A critical thinking approach*. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning
- Johnston, B. (2003). *Values in English language teaching*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kabapınar, Y. (2007). 1998 ve 2004 öğretim programlarına göre yazılmış hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders kitaplarında sosyal olay ve değerlerin sunumu: işlev ve nitelik açısından farklı bir noktaya geldik mi? *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 25(25), 109-127.
- Kaliyeva, A. (2015). Türkçe ve İngilizce ders kitaplarında değerler eğitimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kallio, H., Pietila, A.M., Johnson,M. ve Kangasniemi, M. (2016). Systematic methodological review: developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide. *Journal of Advanced Nursing*, 72(12), 2954–2965.
- Kara, K. (2018). Türkiye’de Değerler Eğitimi Konusunda Yapılan Araştırmalarda Dil Olgusunun Değer Olarak Görülmemesi Üzerine Bir Araştırma. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 6, 126-141.
- Karadağ, E. (2013). *Nitel Vaka (Durum) Çalışması*. (Çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel.
- Karasu Avcı, E. ve Ketenoglu Kayabaşı, Z. E. (2018). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Amaçlarındaki Değerlerin İçerik Analizi (1936-2018). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16 (35), 27-56.
- Karatekin, K., Gençtürk, E. ve Kılıçoğlu, G. (2013). Öğrenci, sosyal bilgiler öğretmen adayı ve öğretmenlerinin değer hiyerarşisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 411-459.
- Kart, M. ve Şimşek, H. (2020). Türk Eğitim Sisteminde Değer Arayışı: Yenilenen (2017) İlköğretim Programları Hangi Değerleri Kazandırıyor? *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18 (40), 9-44

- Kavun, Y. (2016). Ergenlerde Dindarlık ve İnsani Değerler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kaya, M. ve Taşkın, O. (2019). Okulda Değerler Eğitimi. Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi (Editör: Köylü, M.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaygana, M., Yapıcı, Ş. ve Aytan, T. (2013). Türkçe Ders Kitaplarında Değer Eğitimi. *International Journal of Social Science*. 6 (7), 657-669.
- Kaymakcan, R., ve Meydan, H. (2011). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programları ve Öğretmenlerine Göre Değerler Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9(21), 29–55.
- Keskin, S. C., ve Keskin, Y. (2009). Cumhuriyet dönemi ilkokul (ilköğretim 1. kademe) Sosyal Bilgiler ve onun kapsamına giren ders programlarında bir değer olarak “barış”ın yeri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 69–92.
- Keskin, Y. (2008). Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Keskin, Y. (2012). İlköğretim programlarındaki bazı ortak değerlerin kazanılma düzeylerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırılması (Samsun ili örneği). *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 827-849.
- Kınacı, M. K. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimine ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerlere Yönelik Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Kırkgöz, Y. (2021). Values Education in Foreign Language Curriculum through the Eyes of Pre-Service Teachers. *Journal of Educational Leadership and Policy Studies*, 1(1), 1-17.
- Korkmaz, M. (2019). Değerler Eğitimi Yaklaşımları. Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi. (Editör: Köylü, M.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kozikoğlu, İ. (2018). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Tutum ve Görüşlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7 (4), 2698-2720.
- Kunduroğlu, T. (2010). 4. sınıf fen ve teknoloji dersi öğretim programıyla bütünleştirilmiş “Değerler Eğitimi” programının etkililiğinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Kurbanovna, S.D. (2023). Socio-Philosophical Analysis Of The Sıgnificance Of Religious Values In The Formation Of Aesthetic Culture Among Young People. *Eurasian*

Journal Of Medical And Natural Sciences, 3(1), 108–115.

- Kurtdaş, E. M. (2017). Değerlerin Kaynağı ve Anlamlandırılması. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 12(21), 349-366.
- Kurtdede Fidan, N. (2016). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Geleceğe Yönelik Değerler Eğitimi Tasarımları, *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 7(22), 161-180.
- Kurtoğlu, F. S. (2019). Kök değerler açısından Hacı Bektaş Velî'nin eserleri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 89, 55-70
- Kurtulmuş, M., Tösten, R. ve Gündas, A. (2014). İlköğretim 1. Kademe Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12 (27), 281-305.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıtcıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 45,59-76.
- Lapsley, D. K. & Narvaez, D. (2007). *Character Education. Handbook of Child Psychology*. Wiley Online Library.
- Leavy, P. (2014). *The Oxford Handbook of Qualitative Research*. Oxford University Press, Oxford.
- Leichsenring, A. (2010). Values-based Education in Schools in the 2000s: The Australian Experience. Unpublished master's thesis. Queensland University of Technology, Australia.
- Lemke, J. L. (1990). *Talking science: language, learning, and values*. America: Ablex Publishing Corporation.
- Lewis, S. V., Robinson, E. H. & Hays, B. G. (2011). Implementing an Authentic Character Education Curriculum. *Childhood Education*, 87(4), 227–231.
- Lickona, T. (1993). The Return of Character Education. *Education Leadership*, 51, 310-316.
- Lovat, T. J. & Clement, N. D. (2008). The Pedagogical Imperative Of Values Education. *Journal Of Beliefs & Values*, 29 (3), 273–285.
- Marks, A. (2011). The impact of values education in Adventist schools on the level of knowledge and understanding, and internalisation of values in year 7 students: A case study of three schools. Unpublished master's thesis. Avondale College, Cooranbong, Australia.

- Maviş Sevim, F.Ö. ve Gül, S. (2021). 5.Sınıf İngilizce ders kitabında yer alan değerler ve İngilizce öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*,19 (42), s.187-226
- MEB (2010). 2010/53 sayılı ilk ders genelgesi. Ankara.
- MEB. (2010). 18. Millî Eğitim Şûrası Kararları. Erişim Tarihi: 15.08.2021 https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29170222_18_sura.pdf
- MEB, (2013). İlköğretim Kurumları (İlkokullar ve Ortaokullar) İngilizce Dersi (2, 3,4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara
- Merriam, S. B. (2002). *Qualitative Research in Practice: Examples for Discussion and Analysis*. San Francisco, CA: Jossey-Bass Inc Pub.
- Meydan, A. Aktepe, V. ve Durmaz, A. (2015). Okul ortamında kazandırılması hedeflenen değerlere yönelik öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi*, 2(2), 43-54.
- Meydan, H. (2012). İlköğretim okullarında değerler ve karakter eğitimi.Yayınlanmamış doktora tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Meydan, H. (2014). Okulda Değerler Eğitiminin Yeri ve Değerler Eğitimi Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108.
- Mızıkacı, F. (2015). Değerler eğitimi ve eğitim programları. *Eleştirel Pedagoji*, 40, 3-8.
- Michaelis, J. & Garcia, J. (1988). *Social studies for children a guide to basic instruction*. New Jersey: Prentice Hall.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA:Sage Publication.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). 1739 sayılı kanun, 5(12), 5101-5113).
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1973). *Resmî Gazete* (Sayı: 14574).
- Narin, D. (2007). İlköğretim hayat bilgisi dersi öğretim programının vatandaşlık bilgi, beceri ve değerlerini kazandırmasına ilişkin öğretmen görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Nişanyan, S. (2009). *Sözlerin Soyağacı: Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*. (Cilt. 1). İstanbul: Everest Yayınları.

- Oles, P. K. & Hermans, H. J. M. (2010). *Allport-Vernon study of values*. In the Corsini Encyclopaedia of Psychology. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Önal, A., Taş, Z., Filiz, B. ve Hergüner, G. (2023). Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı kapsamındaki değerlerin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 48 (213), 205-229.
- Öncül, K. (2021). Ortaokul Matematik Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Özbay, M. (2002). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretimi. *Türk Dili*, 1 (1), 112-120.
- Özdaş, F. (2013). Ortaokullarda Değerler Eğitimi ve İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elâzığ.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 217-240
- Özensel, E. (2004). Türk Gençliğinin Değerleri (Liseli Gençlik Üzerine Bir Araştırma). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sakarya.
- Özkan, S. Z. (2017). Hayat Bilgisi Ders Kitaplarındaki Metin ve Görsellerin Değerler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- Özlem, D. (2002). Değerler Sorununda Nesnelcilik/Mutlakçılık ve Öznellilik/Rölativizm Tartışması Üzerine. *Bilgi ve Değer*. (Editör: Yalçın, Ş.). Ankara: Vadi Yayınları.
- Özleşmiş, N. (2019). İlkokul Hayat Bilgisi Dersi Kapsamındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Özmen, C., Er, H. ve Gürgil, F. (2012). İlköğretim branş öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin bir araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 297-311.
- Öztürk, C. ve Kafadar, T. (2020). 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(1), 112-126.
- Özyuva, D. (2021). 6. Sınıf İngilizce Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Değerler Açısından İncelenmesi ve Değer Eğitimi Uygulamaları Hakkında İngilizce Öğretmenlerinin Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes

Üniversitesi, Kayseri.

- Pala, A. ve Göğebakan Yıldız, D. (2019). Öğretmen Adaylarının Etik Değerlere İlişkin Görüşleri: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Örneği. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 8(4), 1005-1025.
- Palispis, E. (1995). *Introduction to Values Education*. Rex Book Store, Philippines.
- Pınaz, E. ve Kuru, E. (2022). Sosyal bilgiler öğretmenlerin değerler eğitime yönelik görüşleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 160-173.
- Prencipe, A. (2001). Children's Reasoning About the Teaching of Values. Unpublished master's thesis. University of Toronto, Canada.
- Quan, N. A. (1989). Social values in popular adolescent literature, 1940-1980. Unpublished doctoral dissertation. University of California, Berkeley.
- Rahayu, E., Aisha & Sitepu, M. S. (2023). Implementation Of Elementary School Children's Moral Education. *Proceeding International Seminar on Islamic Studies Medan*, 4(1), 1729-1738.
- Raths, L.E., Harmon, M & Simon, S.B. (1966). *Values and Teaching. Working with Values in the Classroom*. Columbus, OH, Charles E. Merrill.
- Reische, D. L. (1987). *Citizenship: Goal of Education*. Arlington. Virginia, Association of School Administrators.
- Richmond, W. K. (1971). *The School Curriculum*. Great Britain: Methuen New Fetter Lane.
- Saltuklu, Z. (2018). Değerlerle İlgili Temel Kavramlar. Öğretmenliğin Mesleki Değerleri ve Etik. (Editörler: Ergün, M., Karabacak, N., Korkmaz, İ. Ve Küçük, M.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Saraç, L. (2017). İngilizce Hazırlık Sınıfı Okuma Metinlerinin Eğitsel Değerleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.
- Saylor, J. G., Alexander, W. M. & Lewis, A. J. (1981). *Curriculum Planning for Better Teaching and Learning*. Japan: Holt- Saunders.
- Schwartz, S. H. (1992). Universal in the content and structure of values: Theory and empirical test in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1-65.
- Schwartz, S.H. (1994). Are There Universal Aspects in the Structure and Contents of Human Values? *Journal of Social Issues*, 50(4), 19-45.

- Sezer, Ş. (2021). Ortaokullarda Değerler Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşleri: Bir Durum Çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 19, Sayı 41, 171-205.
- Shaaban, K. (2005). A proposed framework for incorporating moral education into the ESL/EFL classroom. *Language, Culture and Curriculum*, 18(2), 201-217.
- Silverman, D. (2011). *Interpreting qualitative data: A guide to the principles of qualitative research*. London: SAGE.
- Simon, S. B., Leland, W H. & Kıschenboum, H. (1972). *Values Clarification, A Handbook of Practical Strategies for Teachers and Students*. Hart Publishing Company, Inc. New York.
- Sloman, K. N. (2010). Research trends in descriptive analysis. *The Behavior Analyst Today*, 11(1), 20–35.
- Softaoğlu, M. (2023). SWOT analizine göre değerler eğitiminde sınıf öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Štika, P. (2012). The Role of Values in Teaching. Unpublished master's thesis. Masaryk University, Czech Republic.
- Superka, D. P., Ahrens, C., Hedstrom, J. E., Ford, L. J. & Johnson, P. J. (1976). Values education sourcebook: conceptual approaches, material analyses and an annotated bibliography. *Colorado: Social Science Education Consortium Publication*, No: 176.
- Susar Kırmızı, F. ve Yurdakal, İ. H. (2019). Sınıf Öğretmenlerinin 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na İlişkin Görüşleri, *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 64-76.
- Şahin, Y. (2017). Okul öncesi çocuklarda değerler eğitimi kapsamında yardımlaşma ve paylaşma değerleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Şen Ü. (2007). Millî Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Şimşek, N. (2013). Hayat bilgisinde kişisel nitelik(değer) öğretimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 1(6), 1325–1346.
- Tajeran, Z. T. (1980). A content analysis of Iranian children's story books for the presence of social and moral values. Unpublished doctoral dissertation. University of the Pacific, USA.

- Tang, H. & Wang, Y. (2020). Moral Education Curriculum Reform for China's Elementary and Middle Schools in the Twenty-First Century: Past Progress and Future Prospects. *ECNUP Review of Education*, 1-16
- Taşpınar, M. ve Atıcı, B. (2002). Öğretim Model, Strateji, Yöntem ve Becerileri/ Teknikleri: *Kavramsal Boyut. Eğitim Araştırmaları*, 2(8), 207-215.
- Tay, B., Durmaz, F. Z. ve Şanal, M. (2013). Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Öğrencilerin Değer ve Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33 (1), 67-93.
- Taymur, Z. (2015). İlkokul öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine nitel bir araştırma Batman il örneği. Yüksek Lisans Tezi, Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- TDK. Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 05.08.2021
- Tenny, S., Brannan J.M and Brannan G.D. (2023) .Qualitative Study. StatPearls Publishing; Erişim Tarihi: 07.04.2023 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK470395/>
- Tezcan, M. (2016). *Sosyolojiye Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tezcan, M. (2018). *Değerler Eğitimi Sosyolojik Yaklaşım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Thompson, W. G. (2002). The Effects of Character Education on Student Behavior. Unpublished master's thesis East Tennessee State University. U.S.A.
- Thornbeg,R. (2006). Hushing as a moral dilemma in the classroom. *Journal of Moral Education*, Cilt 35, Sayı 1, 89-104.
- Thornbeg,R. & Oğuz, E. (2013). Teachers' views on values education A qualitative study in Sweden and Turkey. *International Journal of Educational Research*, 59,49-56.
- Tokmak, A. ve Aktaş, V. (2022). Değerler Eğitimi Üzerine Ders Kitabı Görsellerinin İncelenmesi: Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Örneği. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi (IJOTEM)*, 5(2), 70-90.
- Tonga, D. (2017). Rol Model Olarak Sosyal Bilgiler Öğretmeni. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (2), 17-30.
- Topal, Y. (2019). Değerler eğitimi ve on kök değer. *Mavi Atlas*, 7(1), 245-254.
- Tosun, Y. (2021). Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimini Zorlaştıran Faktörlere İlişkin Görüşleri ve Değerler Eğitimine Yönelik Uygulamaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- TTKB. (2017). Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine. Ankara.

- Turan, C. ve Arslan, S. (2016). İlkokul öğrencilerinde evrensel ve insani değerlerin kazandırılma sürecinin, sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 5(1), 26-41.
- Ulu Kalın, Ö. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Değer Hiyerarşisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (38) , 29-44 .
- Ulusoy, K. (2017). Hayat Bilgisi Dersinde Değerler ve Değerler Eğitimi. Etkinlik Örnekleriyle Hayat Bilgisi Öğretimi. (Editör: Tay, B.). Ankara: Pegem Akademi.
- Ulusoy, K. ve Arslan, A. (2019). Değerli Bir Kavram Olarak “Değer ve Değerler Eğitimi”. Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi. (Editörler: Turan, R. ve Ulusoy, K.), Ankara: Pegem Akademi.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2018). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Urfalı Dadandı, P. ve Kırımlı, B. (2017). Türkçe ve İngilizce Öğretmeni Adaylarının Değer Tercihlerinin İncelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 13(4), 759-777.
- Uzunkol, E. (2014). Hayat bilgisi öğretiminde uygulanan değerler eğitimi programının öğrencilerin özsaygı düzeyleri, sosyal problem çözme becerileri ve empati düzeylerine etkisi Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ülken, H. Z. (2016). *Bilgi ve Değer*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Xiaoman, Z. (2006). Moral education and values education in curriculum reform in China. *Frontiers of Education*, 2, 191–200
- Veugelers, W., & Vedder, P. (2003). Values in teaching. Teachers and Teaching. *Theory and Practice*, 9 (4), 89-101.
- Yağar, F. ve Dökme, S. (2018). Niteliksel Araştırmaların Planlanması: Araştırma Soruları, Örneklem Seçimi, Geçerlik ve Güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3 (3), 1-9
- Yalar, T. ve Yelken, T. Y. (2011). Değerler Eğitiminin İyileştirilmesi ile İlgili Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi ve Bir Program Modülü Örneğinin Geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (38), 79-98.
- Yalçın, M. (2019). Değişen (2017) 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Müfredatındaki Değerler Eğitimiyle İlgili Öğretmen Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.
- Yaman, E. (2016). *Değerler Eğitimi Eğitimde Yeni Ufuklar*. Ankara: Akçağ Basım.

- Yaman, İ. (2018). Türkiye’de İngilizce Öğrenmek: Zorluklar ve Fırsatlar. *Rumeli’de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 11, 161-175.
- Yapıcı, A. ve Zengin, Z. S. (2003). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Tercih Sıralamaları Üzerine Psikolojik Bir Araştırma: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (4), 173-206.
- Yarar Kaptan, S. (2020). Karakter Gelişimi ve Eğitiminde Okul ve Çevrenin Rolü. Karakter ve Değerler Eğitimi. (Editörler: Ekşi, H. ve Katılmış, A.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yaşaroğlu, C. (2018). Öğretim Programlarında Değerler: Hayat Bilgisi Dersi Örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (5), 725-733.
- Yazar, T. (2010). İlköğretim sosyal bilgiler programında değerler eğitiminin mevcut durumunun belirlenmesi ve öğretmenlere yönelik bir program modülü geliştirme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin.
- Yazar, T. ve Erkuş, S. (2013). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programındaki Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (20), 196-211
- Yazar, T. (2019). Toplumsal Yaşam ve Değerler. Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi. (Editörler: Turan, R. ve Ulusoy, K.). Ankara: Pegem Akademi.
- Yazar, T. Ve Lala, Ö. (2020). Değerlerin Kaynakları ve Temelleri. Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi. (Editörler: Ekşi,H ve Katılmış, A.) Ankara: Nobel Akademik.
- Yel, S. ve Aladağ, S. (2014). Sosyal Bilgilerde Değerlerin Öğretimi. Sosyal Bilgiler Öğretimi. (Editör: Safran, M.). Ankara: Pegem Akademi.
- Yeşil, M. (2016). Dil ve Değer. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(36), 121-141.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yay.
- Yıldırım, S. G., Becerikli, S. ve Demirel, M. (2017). Farklı Bakış Açılarına Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi. *İlköğretim Online*, 16 (4), 1575-1588.
- Yıldırım, T. (2018). Tarih öğretmen adaylarının programdaki değerlere ilişkin değer hiyerarşileri, gerekçeleri ve önerileri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 296-320.

- Yılmaz, K. (2006). İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerine göre kamu ilköğretim okullarında bireysel ve örgütsel değerler ve okul yöneticilerinin okullarını bu değerlere göre yönetme durumları. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Yılmaz, M. (2010). Ergenlerde Şiddetin Önlenmesinde Din Eğitimin Rolü. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yılmaz, M. (2018). *Değerler Eğitimi ve Okul Etkinlikleri*. İstanbul: DEM.
- Yiğittir, S., ve Kaymakçı, S. (2012). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı uygulama kılavuzunda yer alan etkinliklerin değer eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 49-73.
- Yücel, E., Dimici, K., Yıldız, B. ve Bümen, N. (2017). Son 15 Yılda Yayımlanan İlk ve Ortaöğretim İngilizce Dersi Öğretim Programları Üzerine Bir Analiz. *Ege Eğitim Dergisi*, 18 (2), 702-737.
- Yüksel, S. (2002). Yükseköğretimde Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Örtük Program. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 361-370.
- Zakaria, M. ve Liang, K. (2013). Character Building In ESL Materials: Values and Malaysian English Curriculum. *Jurnal Teknologi*, 65(2), 39-45.

8. EKLER

EK-1 ORTAOKUL İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN İNGİLİZCE DERSİNDEKİ DEĞERLER EĞİTİMİ UYGULAMALARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ GÖRÜŞME FORMU

Değerli Öğretmenim,

Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisiyim. "Ortaokul İngilizce Öğretmenlerinin İngilizce Dersindeki Değerler Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Görüşleri" adlı bu yüksek lisans araştırma tezi nitel araştırma olarak gerçekleştirilecektir. Belirteceğiniz görüş ve öneriler ortaokul İngilizce öğretmenlerinin İngilizce dersindeki değerler eğitimi uygulamalarına yönelik görüşlerinin incelenmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Değerli görüş ve önerilerinizle sağladığınız katkı için şimdiden teşekkür eder, saygılar sunarım.

Öznur PUSA

**Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi**

A. KİŞİSEL BİLGİLER

1- Çalıştığınız Okul:

2- Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

3- Öğretmenlik mesleğindeki hizmet süreniz:

() 1-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16-20 yıl () 21 yıl +

4- En son bitirdiğiniz yükseköğretim programı:

() Eğitim Fak. () Fen- Edebiyat Fak. () Diğer (Lütfen belirtiniz)

5- Bitirdiğiniz yükseköğretim programına göre alanınız:

() İngilizce Öğretmenliği () İngiliz Dili ve Edebiyatı () Diğer (Lütfen Belirtiniz)

B. GÖRÜŞME SORULARI

1. İngilizce dersi öğretim programını değerler eğitimi yönünden nasıl değerlendirirsiniz? Lütfen açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. İngilizce dersi öğretim programında yer alan size göre öncelikli olarak öğrencilere kazandırılması gereken değerler nelerdir. Gerekçeleri ile açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Size göre İngilizce dersinde değerlerin öğrencilere kazandırılması sürecinde öğretmenin katkısı nelerdir? Görüşlerinizi ayrıntılı olarak açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

4. İngilizce derslerinde değerler eğitime yönelik ne tür uygulamalar yapmaktasınız? Bu tür uygulamaları lütfen örnekleriyle açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

5. Değerler eğitimi uygulamalarında karşılaştığınız problemleri örnekleri ile açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

6. Size göre İngilizce dersinde değerlerin etkili bir şekilde kazandırılmasına yönelik önerileriniz nelerdir? Lütfen açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

EK-2 MERKEZ İLÇE ORTAOKULLARINDA GÖREV YAPAN İNGİLİZCE ÖĞRETMENİ SAYISI

T.C.
DIYARBAKIR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-30769799-622.03-59146383
Konu : Öznur PUSA

İadeli Taahhütlü
28.09.2022

SAYIN: Öznur PUSA

İlgi: 24.08.2022 tarih ve 55752544 sayılı Evrak Kayıt Birimimizde işlem gören dilekçeniz.

İlgi tarih ve sayılı dilekçeniz Müdürlüğümüzce incelenmiştir. Dilekçenizde talep edilen bilgiler aşağıdaki tabloya işlenmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Abdullah KARACEYLAN
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

4 Merkez İlçe (Bağlar, Kayapınar, Sur ve Yenişehir) Ortaokullarımızda Görev Yapan İngilizce Öğretmeni Sayısı

Bağlar	171
Kayapınar	163
Sur	43
Yenişehir	116

Adres : İl Millî Eğitim Müdürlüğü / DIYARBAKIR

Telefon No : 0 (412) 322 22 00

E-Posta

Keş Adresi : mecbuh01@kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için 0 (412) 322 22 36

Uluslararası İletişim Programı

İnternet Adresi : diyarbakir.meb.gov.tr Faks 0 (412) 322 22 48

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.meb.gov.tr> adresinden 60ec-a169-3f7c-8cad-89f2 kodu ile kayıt edilebilir.

EK-3 ETİK KURUL İZİNİ

Evrak Tarih ve Sayısı: 11/04/2022-266730

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-14679147-663.05-266730
 Konu : İnceleme (Projenin Değerlendirilmesi)

11/04/2022

Sayın ÖZNUR PUSA

"Ortaokul İngilizce Öğretmenlerinin İngilizce Dersindeki Değerler Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Görüşleri" başlıklı çalışmanız Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Çalışma ve Yayın Etiği Yönergesi uyarınca Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı tarafından değerlendirilmiş olup söz konusu çalışmanın bilimsel etik açısından uygun olduğuna ilişkin Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı kararı Üniversitemiz Rektörlük Makamının 11.04.2022 tarih ve 266136 sayılı Olur'u ile uygun görülmüştür.

Bilgilerini rica ederim.

Av. Rengin AVCI
 Hukuk Müşaviri V.

Ek: İlgili Belgeler(1 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSN8RJTTY6 Pin Kodu :12892 Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5539&eD=BSN8RJTTY6&eS=266730>
 Adres:Dicle Üniversitesi Rektörlüğü, 21280-Diyarbakır
 Telefon:+90 412 241 10 00 Faks:+90 412 241 10 56
 e-Posta:genssek@dicle.edu.tr Elektronik Ağ:http://www.dicle.edu.tr
 Kp Adresi: dicleuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Erkan Seyrek
 Unvanı: Büro Personeli

Tel No: 2237

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-4 ARAŞTIRMA İZNI

Çvrak Tarih ve Sayısı: 11/05/2022-282610

T.C.
DİYARBAKIR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-30769799-44-49294431
Konu : Araştırma İzni (Öznür PUSA)

10.05.2022

DİCLE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 27/04/2022 tarih ve 275878 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Öznür PUSA'nın "**Ortaokul İngilizce Öğretmenlerinin İngilizce Dersindeki Değerler Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Görüşleri**" konulu araştırma çalışmasını ilimiz merkez ilçelerinde yer alan ortaöğretim kurumlarında uygulama talebi 09.05.2022 tarih ve 49243497 sayılı müdürlük onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

Volkan VURAL
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

Ek:

1- Müdürlük Onayı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : şehitlik mahallesi mehmet akif ersoy bulvarı eski eğitim fakültesi
binası
Telefon No : 0 (412) 322 22 35
E-Posta: arge21@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: BİNGÖL GÜLTEKİN

Unvan : İlçi

İnternet Adresi:

Faks: _____

EK-5 İNGİLİZCE ÖĞRETİM PROGRAMI DEĞERLER EĞİTİMİ BAŞLIĞI

VALUES EDUCATION IN THE CURRICULUM (İDÖP,2018)

No contemporary scholar of the educational sciences would discuss or describe education at any level without certain universal and local values that are critical for the individuals and societies. As prescribed in Basic Law of the National Education No. 1739 as well as in the modern literature concerned (UNESCO, 1995), values refer to the personal and societal beliefs and attitudes that are framed by specific universal and national dispositions. The new curriculum is different from the previous one in a sense that it focuses on values education. The key values that should be transferred to the learners in line with the learning outcomes are friendship, justice, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism, and altruism. However, these values should not be considered as a separate entity. They should be embedded into the themes and topics of the syllabi. Stakeholders such as teachers and material designers should take learners' ages, psychological and sociological levels into consideration in selecting characters, texts, visuals to be used during the instruction process. For instance, if a movie poster is used, the age appropriateness of the movie should be taken into consideration in addition to our ethics and values. Besides, the selection of the characters should comply with ethics and values of our education system so that learners can have proper role-models. It is highly recommended to have this aim included in the materials to be designed.

9. ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Öznur PUSA

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lisans: Anadolu Üniversitesi, İngilizce Öğretmenliği (2013-2017)

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl

Millî Eğitim Bakanlığı (İngilizce Öğretmeni) (2018-)

